

Nuorten edustajat – kokemuksia osallistumisesta ja osallistamisesta

ANNIKA PALOMÄKI

Tampereen yliopisto

Johtamiskorkeakoulu

Ympäristöpolitiikan ja
aluetieteen pro gradu
-tutkielma

Marraskuu 2014

Tampereen yliopisto

Johtamiskorkeakoulu

PALOMÄKI, ANNIKA: Nuorten edustajat – kokemuksia osallistumisesta ja osallistamisesta

Pro gradu -tutkielma, ympäristöpolitiikan ja aluetieteen koulutusohjelma

67 sivua, 6 liitesivua

Marraskuu 2014

Tutkimuksessa tarkastellaan nuorten edustuksellista osallistumista aktiivisten nuorten ja hallinnon asiantuntijoiden näkökulmista. Äänestysikää lähestyvillä nuorilla ei ole mahdollisuutta ilmaista mielipidettään vaaleissa, mutta heitä on lain mukaan kuultava heitä koskeissa asioissa. Kunnissa nuorille on viime vuosina perustettu edustuksellisia vaikuttajaryhmiä, ja myös oppilaskuntien hallitukset toimivat edustuksellisesti. Näitä on kritisoitu muun muassa siitä, että edustajiksi valikoituu vain tietynlaisia nuoria ja ettei heillä ole todellisia vaikutusmahdollisuuksia. Niinpä tutkimuksessa pohditaan myös nuorten osallistumismahdollisuuksien kehittämistä.

Tutkimuksen aineistoina käytetään Tampereen Nuorisofoorumin ja tamperelaisten oppilaskuntien hallituslaisten sekä Suomen kuuden suurimman kaupungin osallistumisasioiden asiantuntijoiden haastatteluja. Kehysanalyysin avulla perehdytään siihen, miten nuorten edustuksellisen vaikuttamisen merkitys rakentuu nuorten ja hallinnon asiantuntijoiden kokemuksissa. Lisäksi etsitään nuorten osallistumisen kehittämisen teemoja sisällönanalyysin avulla.

Kehysanalyysin tuloksena nuorten edustukselliselle vaikuttamistoiminnalle löytyi kolme eri merkitystä: sen voi nähdä joko vaikuttamisen, oppimisen tai näennäisdemokratian kehysten kautta. Näistä vaikuttamisen kehys on vallitseva aktiivisten nuorten keskuudessa, kun taas hallinnon asiantuntijat käyttävät eniten oppimisen kehystä. Samaa tilannetta voidaan tulkita yhtäaikaisesti eri kehysten kautta.

Edustukselliset menetelmät eivät riitä nuorten osallistamiseen, ja osallistumista suunniteltaessa muutama asia vaatii huomiota. Vaikuttamistavoista olisi tiedotettava nykyistä paremmin. Tarvitaan nuorille ominaisia ja monipuolisia menetelmiä, ja aikuisten rooliin on kiinnitettävä huomiota. Internetin rooli on myös tehtävä selväksi. Myös osallistumattomien nuorten näkemyksiä on kunnioitettava ja pyrittävä ymmärtämään.

Tällä hetkellä hallinnon asiantuntijat ja aktiiviset nuoret suhtautuvat osallistumiseen jokseenkin eri tavoin, mutta yhdessä heillä olisi mahdollisuus kehittää entistä osallistavampia ja vaikuttavampia menetelmiä nuorten kuulemiseen. Tavoitteeksi tulisi ottaa nuorisonäkökulman huomiointi kaikessa suunnittelussa ja päätöksenteossa sekä nuorten kohtelu kykenevinä tämän päivän vaikuttajina.

Asiasanat: nuoret, julkinen hallinto, osallistuminen, vaikuttaminen, osallistaminen, edustuksellinen demokratia, kehysanalyysi

Sisällys

1 Johdanto	1
1.1 Nuoret yhteiskunnassa	1
1.2 Tutkimuskysymykset	2
2. Oikeuksista osallisuuteen	4
2.1 Lapsen oikeudet	4
2.2 Julkinen valta osallistumista edistämässä	5
2.3 Osallisuudesta osallistumiseen vai toisin päin?	7
2.4 Nuorten poliittinen aktiivisuus	8
3 Menetelmät ja aineisto	10
3.1 Kokemusten ymmärtämisen lähtökohta – fenomenologinen kehysanalyysi	10
3.1.1 Kehysanalyysi	11
3.1.2 Kehysanalyysin sovellus	13
3.2 Aineisto	13
3.2.1 Mistä nuoria löytää?	14
3.2.2 Haastattelujen toteutus nuorten kanssa ja kuvien käyttö haastattelussa	15
3.2.3 Hallinnon näkökulma: kaupunkien asiantuntijoiden haastattelut	17
3.3 Analyysin toteutus	18
3.4 Eettiset kysymykset	19
4 Nuoret vaikuttajina Tampereella	20
4.1 Monet tiet edustajaksi	21
4.2 Toiminta oppilaskunnan ja Nuorisofoorumin hallituksissa	22
4.3 Käsitykset muista nuorista ja nuorten edustamisesta	24
5 Nuorten edustuksellisen vaikuttamisen kehykset	26
5.1 Vaikuttamisen kehys	27
5.2 Oppimisen kehys	31
5.3 Näennäisdemokratian kehys	34
5.3.1 Näennäisosallisuus	35
5.3.2 Näennäisedustavuus	36

5.4 Kehysten vuorovaikutus ja päällekkäisyys	39
5.4.1 Mikä on toivottavaa osallistumista?	42
5.4.2 Helsingin puuttuva rengas.....	43
 6 Kaikki mukaan vaikuttamaan	44
6.1 Tiedotus vaikuttamistavoista	45
6.2 Nuorille ominaiset vaikuttamistavat	47
6.3 Monipuoliset vaikuttamistavat	49
6.4 Aikuisten rooli.....	51
6.5 Internetin rooli	53
6.6 Osallistumattomuus	55
 7. Vallattomat vallan keskiöön.....	56
 Lähteet	61
Liitteet	68
Liite 1. Haastattelurunko nuorille.....	68
Liite 2. Haastattelurunko hallinnon asiantuntijoille	70

1 Johdanto

1.1 Nuoret yhteiskunnassa

Ei enää lapsia, mutta ei vielä aikuisiakaan. Nuoriin kohdistetaan toisaalta paljon odotuksia, mutta heidän yleensä odotetaan täyttävän ne vasta aikuistuttuaan: he ovat tulevaisuuden toivoja, jotka tällä hetkellä kuitenkin pelaavat mieluummin kännykällä kuin pelastavat maailmaa. Heille yritetään opettaa demokratian periaatteita ja toimintamuotoja, mutta alhaiseksi jäävät äänestysprosentit huolestuttavat.

Nuoren täyttäessä 18 vuotta ei poliittisen sosialisoinnin voi odottaa tapahtuvan kertarysäyksellä. Syntymäpäivä ei automaattisesti anna poliittisten valintojen tekemiseen tarvittavia tietoja ja taitoja, vaan ne lisääntyvät edeltävinä vuosina pikku hiljaa. Ikävuodet ennen täysi-ikäisyyttä ovat ikään kuin johdattelua täysivaltaiseen kansalaisuuteen oikeuksineen ja velvollisuuksineen. Yhteiskuntaopin opetus peruskoulun yhdeksännellä luokalla kertoo siitä, että sen ikäisinä nuorten odotetaan kiinnostuvan yhteiskunnallisista asioista, mutta toisaalta se on viimeinen mahdollisuus tavoittaa koko ikäluokka. Oppivelvollisuuden jälkeen nuorten tekemät koulutusvalinnat voivat vaikuttaa pitkälle tulevaisuuteen, ja samalla heidän kokemuksensa näistä viimeisistä vajaavaltaisista vuosista eriytyvät toisistaan.

Keskustelut siitä, pitäisikö äänestysikä laskea 16 vuoteen, ovat oletettavasti kiinnittäneet tämän ikäisten nuorten huomion, ja heille on muodostunut oma mielipide siitä kuten monesta muustakin asiasta. Kokemukset vaikuttamisesta karttavat kuitenkin epätasaisesti. Virallisesti järjestetty osallistuminen perustuu usein edustuksellisuuteen, minkä voi nähdä valmentavan aikuisten politiikan maailmaan, jossa edustajien valinta vaaleilla vaikuttaa yhä olevan tärkein osallistumisen muoto. On kuitenkin kyseenalaista, onko tällainen osallistuminen mielekästä nuorille.

Demokratian tilasta on ollut viime vuosina paljon puhetta. Päätöksenteon pelätään karkaavan yhä kauemmas kuntaliitosten ja Euroopan unionin myötä, jolloin erilaiset lähidemokratian ja virtuaalisen osallistumisen sovellukset kiinnostavat. Alenevat äänestysprosentit painostavat kehittämään muita vaikuttamisen keinoja. On kuitenkin vaikeaa taata kaikkien tasavertaiset vaikuttamisen mahdollisuudet, ja lapset ja nuoret jäävät helposti ulkopuolelle joko vahingossa tai tarkoituksella. Esimerkiksi oikeusministeriön joulukuussa 2012 lanseeraama kansalaisaloite.fi-allekirjoituspalvelu hyväksyy vain täysi-ikäisten allekirjoitukset ja aloitteet.

Euroopan unionin tasolla määritetyn subsidiariteetti- eli läheisyysperiaatteen mukaan päätöksenteon on tapahduttava mahdollisimman lähellä kansalaista. Kunnat ovatkin tärkeässä asemassa, sillä niillä on

Suomessa paljon valtaa ja samalla suuri vastuu kansalaisten osallistamisesta päätöksentekoon. Nuoria ei voi tässä kokonaan sivuuttaa, sillä myös heitä on lain mukaan kuultava heitä koskeissa asioissa. Nuorten kuulemisen voi nähdä ikävänä velvoitteena, mutta sitä varten on kunnissa kehitetty erilaisia kanavia, joiden eteen on nähty vaivaa. Taustalla lieenee siis myös tunne siitä, että toiminnasta on oikeasti jotain hyötyä. Kunnilla onkin tärkeä rooli nuorten osallistumisen edistämisessä sekä koulujen kautta että kaupungin tasolla.

Tampereella toimii erillinen kuntademokratiayksikkö, joka vastaa osallistavan toiminnan kehittämisestä, Tampereen kaupungin internetpohjaisista osallistumismenetelmistä ja alueellisesta osallistumisesta. Kulttuuri- ja nuorisopalveluissa toimii erikseen nuoriso-ohjaajaa, joka vastaa nuorten osallisuudesta ja vaikuttamisesta – lapsille on omansa. Lisäksi lasten ja nuorten asemaa edistää useita toimijoita, joiden yhteistyötä koordinoi lapsiasiamies, vaikkakin vuodeksi 2014 tämä tehtävä jätettiin säästöjen vuoksi täyttämättä. Toimijoiden määrästä ainakin voisi päätellä, että asia nähdään tärkeäksi.

Tässä tutkimuksessa olen kiinnostunut siitä, miten nuoret kokevat toiminnan heille järjestetyillä vaikuttamiskanavilla: vastaavatko ne heidän tarpeisiinsa ja antavatko ne heidän olla vaikuttajia jo nyt, vai tähtääkö toiminta tulevaisuuteen. Nuorten osallisuutta on viime aikoina tutkittu laajasti, ja tuntuu hieman epätrendikkäältä rajata tutkimuksen kohteeksi nimenomaan edustuksellisissa vaikuttajaryhmissä aktiivisten nuorten kokemukset. Samalla kun ymmärrys nuorten arjen poliittisuudesta ja vaatimukset nuorten osallisuuden lisäämisestä ja uudentyyppisistä osallistumisen tavoista ovat lisääntyneet, on nuorten edustuksellisia osallistumiskanavia kohtaan esitetty kasvavaa kritiikkiä (mm. Bessant 2004, Percy-Smith 2010). Ymmärrän hyvin nämä näkökulmat ja olen monessa suhteessa samaa mieltä. Uskon kuitenkin myös edustuksellisten vaikuttamismenetelmien tarpeellisuuteen, tai ainakin haluan antaa niille mahdollisuuden tämän tutkimuksen myötä. Edustuksellisuus mahdollistaa nuorten kuulemisen monipuolisemmissa asioissa, kun toisenlaiset menetelmät toimisivat paremmin yksittäisten asioiden yhteydessä.

1.2 Tutkimuskysymykset

Tässä tutkimuksessa haluan tuoda esille aktiivisten nuorten näkökulman ja verrata sitä julkishallinnon asiantuntijoiden näkökulmaan nuorten osallistumisen tavoista ja tämänhetkisestä tilanteesta. Kunnalliset nuorten vaikuttajaryhmät ja koulujen oppilaskunnat ovat esimerkkejä edustuksellisen osallistumisen mahdollisuuksista, joita nuorille tarjotaan. Haastattelemanuoret ovat aktiivisia Tampereen Nuorisofoorumissa tai oman oppilaskuntansa hallituksessa. Heidän tehtävänä on siten edustaa muita nuoria, ja heidät on useimmissa tilanteissa äänestetty tehtävänsä. Oletan, että näillä nuorilla on asiantuntemusta ja kokemusta vaikuttamisesta, ja että he ovat perehtyneet nuorille

suunnattuihin vaikuttamismenetelmiin laajemminkin ja sitoutuneet nuorten osallisuuden edistämiseen. Haastatellut hallinnon toimijat sen sijaan käsittelevät työkseen nuorten osallisuuteen liittyviä teemoja, joten heilläkin on varmasti asiantuntemusta ja kokemusta aiheesta. Koen tärkeäksi selvittää näitä näkökulmia yhdessä ja verrata sitä, miten eri ryhmät kokevat nuorten edustuksellisen vaikuttamisen, ja ovatko tavoitteet toiminnalle yhteneväiset. Tätä kautta voidaan jatkossa arvioida toiminnan onnistumista ja kehittää menetelmiä edelleen.

Lähestyn ensimmäistä tutkimuskysymystäni fenomenologisen kehysanalyysin kautta, jota avaan tarkemmin luvussa 3.1. Tavoitteeni on löytää erilaisia nuorten edustuksellisen vaikuttamistoiminnan kehystämisen tapoja, joiden toivon lisäävän ymmärrystä nuorten ja hallinnon asiantuntijoiden eriävistä kokemuksista ja tulkinnoista siitä, mistä oikeastaan on kyse tämän kaltaisessa toiminnassa. Huomattavaa on, että aineisto ei käsitä kaikkia olennaisia toimijoita. Aktiivisten nuorten ja kaupunginhallinnon toimijoiden lisäksi olisi tärkeä selvittää myös muiden nuorten sekä päättäjien näkemyksiä. Lisäksi oppilaskuntien ohjaavilla opettajilla olisi varmasti sanansa sanottavanaan. Nyt kuitenkin yritän saada kuvan ”sisäpiiristä” ja uskon, että jo tällä kuvalla on erilaisia kehyksiä. Nuorten ja hallinnon edustajien vuorovaikutuksen toimivuuden kannalta on tärkeää tunnistaa nämä kehykset ja tuoda ilmi mahdolliset erot näkökulmissa.

Ensimmäinen tutkimuskysymykseni on täten:

- Miten nuorten edustuksellisen vaikuttamisen merkitys rakentuu nuorten ja julkishallinnon toimijoiden kokemuksissa?
 - o Millaisten kehysten kautta nämä merkitykset rakentuvat?
 - o Miten nuoret ja julkishallinnon toimijat käyttävät näitä kehyksiä?

Lisäksi uskon, että sekä näillä aktiivisilla nuorilla että heidän kanssaan työskentelevillä aikuisilla on näkemystä siitä, minkälaista kritiikkiä nuorten virallisia vaikuttamiskanavia kohtaan on esitetty muilta tahoilta. Todennäköisesti he itsekkin ovat tyytymättömiä joihinkin asioihin. Luotan siihen, että he tavoittelevat toiminnassaan mahdollisimman monen nuoren osallisuutta. Edustuksellisissa elimissä vaikuttavien nuorten kautta haluan selvittää, minkälaiset vaikuttamismenetelmät ylipäättään koetaan mielekkäiksi, toimiviksi ja motivoiviksi nuorten keskuudessa.

Tästä johdan toisen tutkimuskysymykseni:

- Miten nuorten osallistumismahdollisuuksia voisi kehittää?

Ensimmäinen ja toinen tutkimuskysymys eroavat toisistaan siinä, että ensimmäinen on luonteeltaan tilannetta kuvaava ja mahdollisia konfliktin aiheita tunnistava, kun taas toisen kautta pyritään

tunnistamaan yhdessä tavoiteltavia kehityssuuntia. Tiedostan edustuksellisia osallistumismenetelmiä kohtaan esitetyn kritiikin, mutta yritän suhtautua niihin positiivisessa hengessä. Toki esittelen myös kriittisiä huomioita, kuitenkin rakentavassa hengessä: haluan selvittää, miten edustuksellista vaikuttamista voidaan tehdä paremmaksi ja legitiimimmäksi, sekä myös mitä vaihtoehtoisia nuorten osallistumisen tapoja kannattaa jatkossa kehittää. Toiseen kysymykseen en edes yritä saada tyhjentävää vastausta, vaan löytää nuorten ja hallinnon toimijoiden haastatteluista ideoita jatkokehittelyä varten ja nostaa esiin huomiota vaativia seikkoja.

2. Oikeuksista osallisuuteen

Lasten ja nuorten osallistumismahdollisuuksien tarjoaminen ei ole kiinni vain viranhaltijoiden mahdollisista intresseistä, vaan niistä säädetään monissa laeissa. Lakien tulkinta ja soveltaminen toki jää kaupunkien työntekijöiden vastuulle. Työtä ohjaamaan on luotu erilaisia dokumentteja, kuten Tampereella lapsi- ja nuorisopoliittinen ohjelma ja lastensuojelusuunnitelma, ja uusimpana vuonna 2013 laadittu hyvinvointisuunnitelma.

Nuorten poliittisen kiinnostuksen laskusta on oltu huolestuneita jo pitkään. Nuorten osallistamiseksi onkin tehty erilaisia toimia, ja nuorisovaltuustojen perustamiselle tämä on ollut yksi lähtökohta. Yhä enemmän on kuitenkin tuotu esille nuorten uudenlaista yhteiskunnallista aktiivisuutta ja arkipäivässä ilmenevän poliittisuuden teemoja.

2.1 Lapsen oikeudet

Lapsen oikeus vaikuttaa tunnustetaan jo Suomen perustuslaissa (731/1999, 6 §): ”Lapsia on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä, ja heidän tulee saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaavasti.” YK:n lapsen oikeuksien sopimuksessa vastaava oikeus ilmaistaan näin (1989, 12 §):

- *1. Sopimusvaltiot takaavat lapselle, joka kykenee muodostamaan omat näkemyksensä, oikeuden vapaasti ilmaista nämä näkemyksensä kaikissa lasta koskevissa asioissa. Lapsen näkemykset on otettava huomioon lapsen iän ja kehitystason mukaisesti.*
- *2. Tämän toteuttamiseksi lapselle on annettava erityisesti mahdollisuus tulla kuulluksi häntä koskevissa oikeudellisissa ja hallinnollisissa toimissa joko suoraan tai edustajan tai asianomaisen toimielimen välityksellä kansallisen lainsäädännön menettelytapojen mukaisesti.*

Lapsen oikeuksia on määritelty jo vuosikymmeniä. Ensimmäinen lapsen oikeuksien julistus on vuodelta 1924, jolloin sen laati kansainvälisen Pelastakaa Lapset -liikkeen perustaja Eglantine Jebb. Tätä on myöhemmin päivitetty vuonna 1959 ja se oli pohjana YK:n lapsen oikeuksien sopimukselle, joka julkaistiin vuonna 1989. Alkuperäisessä julistuksessa keskityttiin sodanjälkeisiin perustarpeisiin, mutta

erityisesti 1970-luvulla Iso-Britanniassa vaatimukset osallistumisoikeudesta ja vaikutusmahdollisuuksista varsinkin kouluun liittyen lisääntyivät. 1970-luvun lopulla, 1979 vietetyn kansainvälisen lapsen vuoden (the International Year of the Child) myötä vaatimukset muuttuivat, kun aikuiset alkoivat vaatia lapsille enemmän suojelua ja hyvinvointiin liittyviä oikeuksia. 1980-luvulla kävi kuitenkin selväksi, että voidakseen suojautua aikuisten tai yhteiskunnan epäoikeudenmukaisuuksilta ja väärinkäytöksiltä lasten täytyy saada osallistua päätöksentekoon. Nämä oikeudet sisällytettiin jo ensimmäiseen YK:n lapsen oikeuksien sopimukseen, joka ei ottanut kantaa erityyppisten oikeuksien tärkeydestä vaan otti tasapuolisesti huomioon sekä suojeluun että osallistumiseen liittyvät oikeudet (Franklin & Franklin 1996, 97–99; Pelastakaa Lapset ry 2014).

Nykyään puhutaan usein kolmesta p:stä, jotka tulevat sanoista protection, provision ja participation, eli lapsilla on oikeus suojeluun ja hoivaan, yhteiskunnan palveluiden tarjontaan sekä osallistumiseen, ja nämä kaikki näkyvät YK:n lapsen oikeuksien sopimuksessa (ks. esim. Roche 2005, 44). Kuitenkin Wyness, Harrison ja Buchanan (2004, 90) väittävät kolmannen maailman lasten työntekoa esimerkkinä käyttäen, ettei kyseinen sopimus ota huomioon kulttuurisia eroja, ja se keskittyy lapsen oikeuksiin ja tarpeisiin lasten omien intressien kustannuksella eikä tarjoa tilaa lapsen poliittiselle osallistumiselle. Roche (2005, 48) puolestaan kritisoi sitä, ettei edellä siteerattu lapsen oikeuksien sopimuksen artikla 12 edellytä päätöksentekovallan antamista lapsille ja nuorille, vaan riittää, että heillä on mahdollisuus osallistua ja tulla kuulluksi.

Vaikka lasten oikeus osallistumiseen tunnustetaan yhä laajemmalti ja heille annetaan enemmän mahdollisuuksia tähän, myös suojelun tarve näyttää kasvaneen. Arkipäivässä suojelu on vahvasti läsnä erityisesti nuorempien lasten elämässä. Nykylapset tuntuvat liikkuvan ulkona paljon rajoitetummin kuin ennen, ja aikuiset mieluummin kyyditsevät lapsiaan kuin antavat näiden itse tutustua kaupungin reitteihin (ks. Setälä 2012). Näin lapsille jää rajalliset mahdollisuudet vaikuttaa omiin arkipäiväisiin kokemuksiinsa, vaikka tutkimuksessa heidät yhä useammin nähdään osallistuvina toimijoina.

2.2 Julkinen valta osallistumista edistämässä

Mitä lasten ja nuorten osallisuuden edistämiseksi sitten voi tehdä? Suomen perustuslaista löytyy mielenkiintoinen kirjaus (731/1999, 14 §): *”Julkisen vallan tehtävänä on edistää yksilön mahdollisuuksia osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan ja vaikuttaa häntä itseään koskevaan päätöksentekoon.”* Tässä ei erikseen mainita lapsia, mutta toki he sisältyvät kirjauksen yksilöihin. Julkisella vallalla on siis erikseen annettu tehtävä edistää jokaisen vaikuttamismahdollisuuksia. Tämän kirjauksen perusteella on perusteltua odottaa lapsille ja nuorille erityistä huomiota, sillä he eivät voi vaikuttaa ja osallistua äänestämällä tai asettumalla ehdolle vaaleissa.

Kuntalaissa (365/1995, 27 §) täsmennetään perustuslain julkiselle vallalle antamaa tehtävää, ja osallistumisen ja vaikuttamisen edistämiseen kunnan tasolla annetaan jopa seitsemän vinkin lista. Tällä listalla ehdotetaan muun muassa kunnanosahallintoa ja kunnallisia kansanäänestyksiä. Lapsia ja nuoria ei erityisesti huomioida, mutta esimerkiksi ehdotus, jossa kehoitetaan valitsemaan palvelujen käyttäjien edustajia kunnan toimielimiin, liittyy suoraan heihin: lasten ja nuorten palveluiden käyttäjinä heillä on kokemusta jota muualta on vaikea saada.

Eksplisiittisesti nuorten osallistumismahdollisuuksista mainitaan nuorisolaissa (72/2006, 8 §): *”Nuorille tulee järjestää mahdollisuus osallistua paikallista ja alueellista nuorisotyötä ja -politiikkaa koskevien asioiden käsittelyyn. Lisäksi nuoria on kuultava heitä koskevista asioista.”* Ilmaukset *”mahdollisuus osallistua”* ja *”on kuultava”* ovat mielenkiintoisia, sillä periaatteessa molemmat voidaan tulkita sekä aktiivisena että passiivisena velvoitteena. Näin tulkitsijalle jää suuri vastuu siitä, miten nuoret käytännössä otetaan mukaan. Toisen haasteen tuo lain kattama ikäryhmä, sillä nuorisolaissa (72/2006, 2 §) nuoriksi määritellään kaikki alle 29-vuotiaat.

Valtakunnan tasolla hyväksytään neljän vuoden välein lapsi- ja nuorisopoliittinen kehittämisohjelma, ja tämänhetkinen on voimassa vuosille 2012–2015. Tässä ohjelmassa lapsipolitiikan piiriin kuuluviksi luetaan 0–18-vuotiaat ja nuorisopoliitiikan piiriin kuuluviksi 13–29-vuotiaat (Lapsi- ja nuorisopoliitiikan... 2012, 49). Yksi ohjelman painopisteistä on osallisuuden kehittäminen, jonka alla ensimmäinen strateginen tavoite on *”lapset ja nuoret kasvavat aktiivisiksi ja yhteisvastuuta kantaviksi kansalaisiksi”*. Tämän alla on lueteltu edelleen toimenpidekokonaisuuksia, kuten *”lasten ja nuorten kuuleminen sekä osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet”* ja *”oppilaskuntatoiminta”*, joissa molempien toteuttamisessa nähtiin suuri vastuu kunnilla ja kansalaisyhteiskunnan toimijoilla; toisaalta jokaista ministeriötä kehoitetaan ottamaan nuoret mukaan erilaisiin arviointeihin, joten valtakunnan tasollakin on mahdollista toimia (emt. 15–17).

Kuntatasolla lastensuojelulaki (417/2007, 12 §) määrää lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman laadinnasta niin ikään neljän vuoden välein. Siinä lapsina pidetään alle 18-vuotiaita ja nuorina 18–20-vuotiaita (417/2007, 6 §). Tampereella on julkaistu lapsi- ja nuorisopoliittinen ohjelma vuonna 2007 (Tampereen kaupungin... 2007) ja lain tarkoittama lastensuojelusuunnitelma vuonna 2009 (Arvokas Arki... 2009). Syksyllä 2013 julkaistiin uusi hyvinvointisuunnitelma, joka yhdistää viisi aiemmin erillistä strategiaa hyvinvointipalvelujen järjestämiseksi. Nämä dokumentit antavat ihan positiivisen yleiskuvan tilanteesta, ja ainakin hyvinvointisuunnitelmaa myös Nuorisofoorumi on saanut kommentoida. Siinä ovat hyvin edustettuna erityyppiset oikeudet suojeluun, palveluihin ja osallistumiseen.

Kuntien tavat järjestää nuorten osallistumismahdollisuudet ja sitoutua nuorten kuulemiseen ovat hyvin erilaisia (esim. Pikkala 2006, 28–30). Tampereella ollaan sinänsä hyvässä asemassa, sillä

pormestari on tehnyt pysyväispäätöksen lapsinäkökulman huomioimisesta kaikessa päätöksenteossa (Lapsinäkökulma päätöksentekoon 2008). Tampereella myös toimi ensimmäisenä Suomessa kunnallinen lapsiasiamies jo vuonna 2003 (Tampereen kaupunki 2014).

Kouluissa järjestettävä oppilaskuntatoiminta¹ on kirjattu lakiin (perusopetuslaki 628/1998, 47 a §, lukiolaki 629/1998, 27§), ja sen tehtäväksi on molemmissa määritelty oppilaiden yhteistoiminnan, vaikutusmahdollisuuksien ja osallistumisen edistäminen ja oppilaiden ja opetuksen järjestäjän välisen yhteistyön kehittäminen. Lukiolaissa tehtäväksi mainitaan myös valmistaminen aktiiviseen ja kriittiseen kansalaisuuteen. Opetuksen järjestäjän tulee sekä perus- että toisella asteella kuitenkin edistää kaikkien osallisuutta ja kaikilla on oltava mahdollisuus osallistua koulun kehittämiseen. Tampereen alueella kaikissa kouluissa toimii oppilaskunnat.

Euroopan neuvoston toteuttaman arvioinnin mukaan Suomen lasten ja nuorten osallistumisjärjestelmän vahvuutena on julkisen vallan selkeä vastuu menetelmien kehittämisessä, mutta tämä ohjaa osallistumista virallisiin rakenteisiin ja rinnalle kaivattaisiinkin alhaalta ylöspäin suuntautuvaa, lapset ja nuoret mukaan ottavaa, osallistumisen kehittämistä (Child and youth participation... 2011, 7–8). Suomen Nuorisovaltuustojen liitto - Nuva ry on ajanut nuorisovaltuustojen kirjaamista lainsäädäntöön, ja ne sisältyvät hallituksen esitykseen uudeksi kuntalaiksi. Nuorisovaltuustot tai vastaavat nuorten vaikuttajaryhmät tulisi ottaa mukaan lasten ja nuorten osallistumisen ja kuulemisen kehittämiseen. Vaikka myös suoran vaikuttamisen menetelmiä pyritään lisäämään, edustuksellisuus on yhä vahvasti läsnä (HE-luonnos 8.5.2014).

2.3 Osallisuudesta osallistumiseen vai toisin päin?

Nuorten vaikuttamistoimintaan liittyy monia käsitteitä, joille ei oikeastaan ole kaikkien yhteisesti tunnustamaa merkitystä. Erityisesti osallisuus, osallistuminen ja vaikuttaminen ovat usein ristiin käytettäviä termejä, ja välillä seassa vilisee mainintoja kuulemisesta, kansalaisuudesta ja poliittisesta toiminnasta. Tilannetta ei helpota se, ettei englannin kielestä löydy täysin vastaavia sanoja. Näitä saatetaan yrittää määritellä, mutta aina määritelmät eivät tuo sen enempää ymmärrystä käsitteen sisältöihin, kuten nuorisolaissa (72/2006, 2 §) määritelty aktiivinen kansalaisuus, jolla tarkoitetaan ”nuorten tavoitteellista toimintaa kansalaisyhteiskunnassa”. Tavoitteellista toimintaa ei kuitenkaan avata sen tarkemmin, ja sen voivat nuoret ja aikuiset tulkita helposti omilla tavoillaan.

Bäcklund (2007, 80–81) avaa osallistumisretoriikan erilaisia tulkintoja, ja erityisesti osallisuus nähdään helposti joko yhteisöön kuulumisena tai aktiiviseen mukanaoloon velvoittavana. Julkishallinnon

¹ Lukiolaissa käytetään nimitystä opiskelijakunta, mutta käytän tässä työssä selvyiden vuoksi termiä oppilaskunta, jolla tarkoitetaan sekä peruskoulun että toisen asteen oppilas- ja opiskelijakuntia.

toimijoiden käsitykset osallisuudesta, osallistumisesta ja vaikuttamisesta vaihtelevat suuresti eri kunnissa (Kallio & Bäcklund 2012, 251). Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelman tulkinta on, että osallisuuden tunne syntyy osallistumisen ja vaikuttamisen kautta (Lapsi- ja nuorisopolitiikan... 2012, 6).

Osallistuminen kuvataan yleensä konkreettiseksi tekemiseksi, kun osallisuuden ja vaikuttamisen käsitteet ovat abstrakteja (ks. Mäkinen 2009, 24). Mielenkiintoinen on myös näkemys, jonka mukaan osalliselle kansalaiselle osallistuminen on vain yksi keino vaikuttaa (emt. 44). Näin vaikuttamiseksi voidaan mieltää myös sellaista toimintaa, joka ei ole konkreettista ja jota ei näin ollen määritellä osallistumiseksi. Tällaisia ovat esimerkiksi passiivisen vastarinnan muodot, jotka voivat olla hyvinkin tehokkaita vaikuttamiskeinoja. Sassi (2006, 30) sen sijaan tekee eroa vaikuttamisen ja osallisuuden välille toteamalla, että vaikuttaminen viittaa demokratiaan ja poliittiseen toimintaan ja on muodollisesti säädeltyä, kun taas osallisuudella tarkoitetaan johonkin kuulumisen tunnetta jota ei voi säädellä. Tämä tunne on kuitenkin edellytyksenä sille, että kokee osallistumisen mielekkääksi.

Lucyn (2004, 97) esittelemän Babel-argumentin mukaan jotain käsitettä koskevien kiistojen ollessa ratkaisematta keskustelijat eivät voi puhua samasta asiasta, joten he käyttävät samaa sanaa eri merkityksissä. Mitään erimielisyyttä ei siis periaatteessa ole. Sen sijaan, että jatkettaisiin kiistelyä tai lopetettaisiin koko keskustelu, Lucyn ratkaisu on muodostaa käsitteen merkitys erilaisista sitä koskevista käsityksistä (emt. 101). Myös ristiriitaiset tulkinnat ovat osa käsitettä. Tämä lähestymistapa tuskin auttaa käytännön työn erimielisyyksissä, mutta tutkijalle se sopii: aineisto ei varmasti ole yhtenäinen tulkinnoissaan, ja erilaiset mahdolliset käsitykset on tutkijana otettava huomioon ja sallittava tietty epävarmuus. Käytän siis sekä osallistumisen että vaikuttamisen käsitteitä kuvaamaan nuorten aktiivista osallistumista vaikuttamiseen. Osallisuuden käsitän itse tunnetasolla olevana siteenä, ja osallistamisella viitataan toimenpiteisiin joilla tavoitellaan muiden osallistumista.

2.4 Nuorten poliittinen aktiivisuus

Nuorten poliittisesta passiivisuudesta on huolestuttu jo vuosikymmenten ajan aina uuden sukupolven tullessa äänestysikään. Nimenomaan äänestysaktiivisuus on ollut erityinen huolenaihe (mm. Fieldhouse, Tranmer & Russell 2007). Äänestäminen ei kuitenkaan ole ainoa osallistumisen keino, ja nuorten poliittisen osallistumisen voidaan sanoa olevan muutoksessa, ei laskussa (Horvath & Paolini 2013, 6).

VeLure Roholt, Hildreth ja Baizerman (2009, 6–7) esittelevät nuorten apaattisuudesta leviävää huolta, mutta huomauttavat, ettei sitä pidä sekoittaa kiinnostuksen puutteeseen. Ihmisen käyttäytyminen ei välttämättä ole sitä miltä näyttää, vaan esimerkiksi äänestämättömyyden taustalla on todennäköisesti monia syitä. Kenties passiiviselle nuorelle ei vain ole koskaan tarjottu tilaisuutta olla aktiivinen,

kiinnostua jostain asiasta. Mutta vaikka huoli nuorten apaattisuudesta olisi todellisuudessa liioiteltu, se on silti todellinen kulttuurisessa ja symbolisessa merkityksessä (emt. 10).

Kansainvälisessä ICCS 2009 -tutkimuksessa verrattiin 38 maan kahdeksaluokkalaisten yhteiskunnallista osaamista, asenteita ja osallistumista sekä yhteiskunnallisten sisältöjen opetusta (Suoninen, Kupari & Törmäkangas 2010). Suomi sijoittui vertailussa kärkeen yhteiskunnallista tietämystä mitattaessa, mutta kiinnostus politiikkaan jää selvästi alle kansainvälisen keskiarvon (emt. 24–25, 33). Suomalaisista kuitenkin ne, jotka menestyivät tiedollisessa osassa paremmin, olivat myös kiinnostuneempia politiikasta (emt. 34).

Suomalaiset tuntuvat suosivan perinteisiä menetelmiä kuten äänestämistä – ICCS-raportin mukaan jopa 85 prosenttia suomalaisista nuorista mahdollisesti tai varmasti äänestää kansallisissa vaaleissa. Raportti selvittää nuorten todennäköisyyttä yhteiskunnalliseen osallistumiseen aikuisena ja jakaa osallistumuksia neljään: poliittiseen osallistumiseen, vaaliosallistumiseen, laillisiin protesteihin ja laittomiin protesteihin. Näistä vaaliosallistuminen on selvästi todennäköisintä suomalaisten nuorten keskuudessa, vaikka jääkin tutkimusmaiden keskiarvon alapuolelle. Laittomiin protesteihin osallistuminen on epätodennäköistä, ja laillisiin protesteihin osallistuminen siinä rajalla, osallistutaanko vai ei; molempiin protesteihin osallistutaan epätodennäköisemmin kuin muissa tutkituissa maissa (Schulz, Ainley, Fraillon, Kerr & Losito 2010, 137–145).

Koulun ulkopuolinen järjestöaktiivisuus on hyvin alhaista ainakin kysyttyjen selvästi yhteiskunnallisten järjestöjen osalta (Schulz ym. 2010, 132). Koulussa tapahtuvaan osallistumiseen suomalaisnuoret sen sijaan suhtautuvat tutkittujen maiden keskiarvon mukaisesti (emt. 136). Tähän voi olla syynä se, että Suomessa oppilaskunnat ovat jo juurtuneet osaksi monen koulun toimintakulttuuria.

Nieminen (2002) kuvaa nuorten järjestöosallistumisen muutosta 1960-luvulta viime vuosituhaten loppuun. Nuorisojärjestötoiminta on virallisesti tunnustettu nuorten kansalaisaktiivisuuden kanavana, ja erityisesti aikaisemmin ollut oleellinen osa ”suomalaisen nuorisotyön järjestelmää”. 1980-luvulta alkaen järjestöaktiivisuus on kuitenkin vähentynyt, ja Niemisen esittelemän selvityksen mukaan 10–29-vuotiaista 52 prosenttia kuului johonkin järjestöön. Suosituimpia olivat urheiluseurat, ja aktiivisimpia järjestöön kuulujia 10–14-vuotiaat. Järjestöihin kuuluminen ei enää ole kollektiivisuuden tavoittelua, vaan ennemminkin yksilöllisyyden ilmaus (emt. 160, 164).

Eurobarometrissa tutkituista 15–24-vuotiaista suhteellisesti suurempi osa pitää äänestämistä tehokkaana vaikuttamiskeinona kuin vanhemmat sukupolvet; vaikka he eivät äänestä yhtä aktiivisesti, nuoret kuitenkin luottavat politiikkaan (Horvath & Paolini 2013, 6). Toisaalta 16–30-vuotiaisiin nuoriin Suomen lisäksi kuudessa Euroopan maassa kohdistunut tutkimus (Youth Participation... 2013, 9)

toteaa, ettei nuorten alhainen äänestysaktiivisuus ole merkki poliittisesta apatiasta, vaan poliittinen tarjonta ei tällä hetkellä kohtaa kysyntää nuorten parissa. Nuorten käsitys demokratiasta ja heitä kiinnostavat teemat eivät sovi viralliseen muottiin. Kiinnostus politiikkaan kasvaa iän myötä, mutta täysi-ikäisyys tuo mukanaan kyynisyyden perinteistä politiikkaa kohtaan. Tästä syystä olisi tärkeää kannustaa äänestämään mahdollisimman nuorina, sillä jos nuori äänestää kaksissa ensimmäisissä vaaleissa, hän todennäköisesti äänestää myöhemminkin.

O'Toolen (2003, 87) mukaan on ongelmallista tutkia nuorten poliittista aktiivisuutta ja asenteita vain tietystä ennalta rajatusta näkökulmasta, kuten kyselyissä usein tehdään. Sen sijaan tarvittaisiin laajaa ymmärrystä siitä, miten nuoret itse käsittävät politiikan ja millä tasoilla he ovat aktiivisia. Usein nämä eivät ole virallisia edustuksellisia tapoja.

VeLure Roholt, Hildreth ja Baizerman (2009, 11) tarkastelevat kansalaisuutta uudesta näkökulmasta. Eletty kansalaisuus (*lived citizenship*) toteutuu arkipäivän toimissa ja kokemuksissa (vrt. Lister 2007; Kallio, Häkli & Bäcklund 2015). Olennaista ei siis ole se, saako äänestää tai onko mielenosoitukseen suotavaa osallistua. Sen sijaan halun vaikuttaa ympäristöönsä ja olla osallisena sen kehittämisessä on lähdeittä sisältä, omista arkipäivän kokemuksista ja tarpeesta tehdä oikein – osallistumatta jättäminen johtaisi huonoon omatuntoon. Tämä ilmenee eri tavoin eri ihmisten toiminnassa. Eletty kansalaisuus ei kuitenkaan riitä, enemmän on mahdollista saavuttaa. Tavoitteena tulisi olla, että nuoret nähdään myös muiden silmissä oikeina vaikuttajina, joilla on jotain annettavaa, ja että he jatkavat aktiivista osallistumista aikuisinakin (emt. 12).

3 Menetelmät ja aineisto

3.1 Kokemusten ymmärtämisen lähtökohta – fenomenologinen kehysanalyysi

Tutkimuksen teko on täynnä valintoja. Näistä eräs keskeisimmistä on, haluaako tutkija selittää vai ymmärtää tutkimuskohdettaan. Tämän jaottelun tarpeellisuudesta on tosin kiistelty, ja toisaalta ymmärrän myös näkökulman, jonka mukaan ymmärtäminen on tietynlaista selittämistä (Aaltola 2010, 22). Kuitenkin ymmärtämisen tavoite on jollain tasolla erilainen kuin selittämisen, ja näin ollen erottelu tutkimusta suunniteltaessa olennainen. Markovic (1971, Aaltolan 2010, 23 mukaan) esittää valinnan perusteeksi tutkimuskohteen reifikaation eli esineellistymisen astetta: mikäli se on suuri ja ihminen nähdään lähinnä välineenä tai objektina, on selittävä tutkimusote hyvä, kun taas vapaata ja spontaania ryhmäkäyttäytymistä tutkittaessa puolestaan kannattaa tavoitella ymmärtämistä.

Oman tutkimukseni lähtöajatuksen mukaan nuoret eivät ole vain osallistamistoimenpiteiden kohteina, vaan aktiivisina osallistujina, jotka toimivat itsenäisesti ja tietoisina roolistaan. Tämän vuoksi

tavoitteenani on nimenomaan ymmärtää. Ymmärtämiseen liittyvä kiehtova piirre on myös se, ettei se välttämättä rajoitu tähän aikaan, vaan todennäköisesti ihmisillä on erilaisia tavoitteita tai unelmia, jotka olennaisesti vaikuttavat heidän toimintaansa. Näistä voidaan saada tietoa samalla, kun yritetään ymmärtää tämänhetkistä tilannetta. Ymmärtämällä saatu tieto on kuitenkin aina jollain tavalla spesifiä, eikä siitä voi päätellä yhteiskunnan suuria kehityslinjoja. Fokus onkin yksilöissä, ja yksilöiden kokemusten kautta myös yhteiskunta saa lopulta merkityksensä.

Edellä esitetyn perusteella on luontevaa valita fenomenologinen näkökulma tämän tutkimuksen lähtökohdaksi. Fenomenologian sananmukainen suomennos kreikan *phainomenon* ja *logos* -sanoista viittaa ilmenevän jäsentämiseen (Backman & Himanka, 2007). Fenomenologiassa kiinnostuksen kohteena ovat kokemukset, jotka Laine (2010, 29) määrittelee ”ihmisen kokemuksellisenä suhteena omaan todellisuuteensa”. Tutkimuksessa käyttämäni kaksi aineistoa ovat kuitenkin eri asemassa tässä suhteessa. Nuorten haastatteluaineisto sopii hyvin edellä esitettyyn kuvaukseen kokemuksesta, mutta kaupungin asiantuntijoilta kerätty aineisto sen sijaan ei niinkään kuvaa heidän suhdettaan omaan todellisuuteensa, vaan ennemminkin nuorten todellisuuteen. Toki nämä tietyssä määrin ovat yhteneväisiä, mutta asiantuntija-aineistossa lähestymistapa on lähtökohtaisesti erilainen: heidän työhönsä on luoda sitä todellisuutta, jossa nuoret voivat osallistua ja vaikuttaa. Vaikka asiantuntijoiden vastaukset ovatkin kenties heidän asemansa vuoksi erilaisia, käsittelevät ne kuitenkin samaa ilmiötä ja pohjaavat toivon mukaan kokemuksiin. Sitä paitsi vastauksia pyydettiin nimenomaan henkilökohtaisesta asiantuntijanäkemyksestä eikä virallisesta työnantajan määritelmästä. Nuorten vastausten rinnalla ja niihin verrattaessa mielestäni on edelleen perusteltua puhua fenomenologisesta tutkimuksesta.

Fenomenologiaan liittyvät olennaisesti myös merkitykset, sillä fenomenologien mukaan kaikki merkitsee meille jotakin. Näiden merkitysten pohjalta kokemukset muotoutuvat. Näistä tulee mielekkäitä tutkimuskohteita vain sillä oletuksella, että ihminen toimii intentionaalisesti eli tarkoituksellisesti (Laine 2010, 29–30). Erving Goffman oli kiinnostunut sosiaalisten tilanteiden merkityksistä ja siitä, miten ne perustuvat erilaisiin kehystyksiin. Näitä hän erittelee pääteoksessaan *Frame Analysis: an essay on the organization of experience* vuodelta 1974 ja esittelee samalla kehysanalyysin käsitteen (Goffman 1986).

3.1.1 Kehysanalyysi

Goffman (1986, 7, 10–11) mainitsee käyttävänsä kehyksen käsitettä pitkälti Batesonin artikkelissaan *A Theory of Play and Phantasy* vuodelta 1955 sille antamassa merkityksessä, ja tarkoittaa vielä tarkoittavansa kehyksellä niitä tunnistettavissa olevia elementtejä tai periaatteita, jotka määrittävät

sosiaalisia tapahtumia ja niihin osallistumista, ja siten rakentavat tilanteen määrittelyä. Kehysanalyysillaan hän viittaa kokemuksen järjestymisen tutkintaan näiden kehysten kautta.

Puroila (2002, 45) avaa tätä määrittelyä ja korostaa kehyksen olevan avainasemassa tilanteen eli tilanteen määrittelyssä. Eli tullessamme tiettyyn tilanteeseen osaamme kehystä sen oikein tulkiten niitä periaatteita, joiden mukaan erilaiset tilanteet rakentuvat; esimerkiksi leikkiä ja oikeaa vaaratilannetta määrittävät eri periaatteet. Puroila korostaa vielä sitä, että tilanteen määrittely eli kehystämisen vaikuttaa osallistujien sitoutumiseen tapahtumiin, sillä erilaiset määrittelyt edellyttävät erilaista toimintaa tilanteessa.

Varsinaisesti Goffman ei siis anna mitään konkreettista analyysimenetelmää Frame analysis -teoksessaan, vaan esittelee tavan tulkita vuorovaikutustilanteiden rakentumista kehyksen käsitteen avulla. Kehyksen käsite on sittemmin alkanut elää omaa elämäänsä ja sitä on sovellettu mitä erilaisimmille tieteen aloille. Mediatutkimuksessa se on ollut erityisen suosittu; Suomessa muun muassa Väliaverron (1996) on tutkinut Lapin metsätuhoista käytyä julkista keskustelua ja Horsti (2005) maahanmuuttoa jo lähtökohtaisesti kahdesta näkökulmasta, monikulttuurisuutta ja turvapaikanhakijoita koskevan uutisoinnin kautta. Suomalaisen mediatutkimuksen piiristä on noussut myös virkistävää kritiikkiä kehyksen käsitettä kohtaan: Karvosen (2000) mielestä parempi suomennos olisi kehikko, runko tai ranko, sillä ne viittaavan kantaviin rakenteisiin, joiden ympärille kohde rakentuu. Näin ne olennaisesti muokkaavat kohteesta tietynlaisen mutta lopulta kuitenkin jäävät piiloon. Kehys sen sijaan viittaa Karvosen mukaan lähinnä maalauksen kehykseen, jolloin muuttumaton maalaus vie huomion, vaikka merkitys pitäisi hahmottua vasta kehysten kautta. Toisaalta epäilen, että mielikuva maalauksen kehyksistä korostuu journalismin tutkijoilla, sillä itse kuvittelen kehyksen usein tyhjäksi raamiksi, jonka läpi tapahtumaa voi katsella; kehysanalyysin alkuperäinen tarkoitushan oli tulkita tilanteita eikä pysähtyneitä kuvia.

Mediatutkimusta paremmin omaan tutkimukseeni liittyviä kehysanalyysin sovelluksia löytyy muun muassa sosiologiasta (Peräkylä 1990) ja kasvatustieteestä (Puroila 2002). Erityisesti Puroilasta on ollut apua, kun olen lähtenyt Goffmanin teoreettiselta tasolta kohti käytännön metodologiaa. Puroila korostaa teoreettisten ja filosofisten lähtökohtaoletusten kiinteää yhteyttä menetelmällisiin ratkaisuihin (2002, 117). Koska Goffman ei ole itse menetelmiään liiemmin avannut, Puroila (2002, 118) tukeutuu tämän itse käyttämiin menettelytapoihin ja kehittää lopulta mahdollisia käytännön sovelluksia Goffmanin kehysanalyysin pohjalta. Näistä on ollut suuresti apua omassa tutkimuksessani.

3.1.2 Kehysanalyysin sovellus

Kenties perustavin ero Goffmanin kehysanalyysiin verrattuna omassa tutkimuksessani on sen kohde. Goffman nimittäin tutki nimenomaan yksittäisiä vuorovaikutustilanteita ja ihmisten käyttäytymistä niissä. Oma tutkimuskohteeni sen sijaan on laajemmin edustuksellisen vaikuttamisen kokonaisuus - toki tämä koostuu nimenomaan vuorovaikutustilanteista, mutta goffmanlaisittain voisi kai sanoa, että kyseessä on edustuksellisen vaikuttamisen kehys, jossa kaikki tämä vuorovaikutus tapahtuu. Puroila (2002, 145) mukaillen tavoitteenani onkin löytää tai tehdä näkyväksi nuorten edustuksellisen vaikuttamisen kentän toimintaan liittyviä kehyksiä, joiden olemassaolosta toimijat itse eivät välttämättä ole tietoisia. Tämä tavoite vaatii kysymyksenasettelulta avoimuutta ja itsestäänselvyyksien kyseenalaistamista.

Kehysanalyttisen tutkimuksen painopisteen voi asettaa monella tapaa. Puroilan (2002, 145–148) mukaan tärkeää on erityisesti asettaa kehysten painotus näiden kolmen ulottuvuuden suhteen: a) järjestys tai moniulotteisuus, b) kulttuuri tai subjekti, ja c) toiminta ja vuorovaikutus tai tajunnallisuus. Nämä ulottuvuudet siis liittyvät siihen, minkälaisiin kehyksiin tutkimus kohdennetaan. Näistä Puroila myös johtaa viisi vaihtoehtoista tapaa jäsentää kehyksiä ja soveltaa niitä tutkimukseen, jotka toki ovat vain esimerkkejä eivätkä sulje toisiaan pois. Tämä tutkimukseni kuitenkin painottuu kehysanalyysiin kokemusten rakentumisen ja merkityksen analyysinä, jossa lähtökohtaoletuksena kehykset nähdään kokemuksen rakentajina ja merkityksen muodostumisen perustasona.

Puroila (2002, 6–7, 12–21) myös huomauttaa, että Goffmania on tulkittu hyvin ristiriitaisesti. Ilmeisesti yksi syy tähän on se, ettei Goffmanin teoretisointi ole paikannettavissa sosiologian perinteisten vastakkainasettelujen kuten yksilön ja yhteiskunnan suhteen selvästi, vaan hänen keskeiset kiinnostuksenkohteensa eli kehykset, situaatiot ja vuorovaikutusjärjestys sijoittuvat näiden kahden välimaastoon. Goffmanilla oli siis monipuolinen lähestymistapa, joka piti sisällään erilaisia painotuksia. Samaan pyrin itsekkin omassa tutkimuksessani: välttämään ääripäitä ja ottamaan erilaiset näkökohdat ja painotukset huomioon.

3.2 Aineisto

Kehysanalyttisessä tutkimuksessa kehykset löytyvät nimenomaan aineistosta eivätkä esimerkiksi aiemmasta tutkimuksesta (Puroila 2002, 149). Niinpä lähestymistapani on induktiivinen eli aineistolähtöinen, vaikka toki on myönnettävä, että aiemman tietämyksen vaikutusta aineistonkeruuseen on mahdotonta välttää, jos on edes jonkin verran perehtynyt aihepiiriä koskevaan kirjallisuuteen. Periaatteessa kuitenkin teoriaa tuodaan mukaan vasta myöhemmässä vaiheessa. Puroila tosin huomauttaa, ettei puhtaasti aineistolähtöinen lähestymistapa ole mahdollinen

kehysanalyttisessä tutkimuksessa, sillä itse kehysanalyysi sisältää tiettyjä teoreettisia oletuksia. Nämä eivät kuitenkaan määrittele tutkimuskohteen sisältöä, ja mielestäni onkin perusteltua puhua tämän tutkimuksen kohdalla aineistolähtöisestä lähestymistavasta.

Käytän tutkimuksessani kahta aineistoa. Ensimmäisen olen kerännyt itse haastattelemalla nuoria, jotka ovat mukana jossain edustuksellisessa vaikuttamistoiminnassa, käytännössä joko oppilaskuntansa hallituksessa tai Tampereen Nuorisofoorumin hallituksessa. Toinen aineisto on kerätty Suomen kuuden suurimman kunnan lasten ja nuorten osallisuusasioista vastaavien asiantuntijoiden sähköpostihaastatteluina, ja sain tämän aineiston käyttööni sen keränneiltä tutkijoilta Pia Bäcklundilta ja Kirsi Pauliina Kalliolta. Täydensin sitä vielä yhdellä nykyisen toimijan sähköpostihaastattelulla, sillä osa työntekijöistä oli ehtinyt vaihtua alkuperäisen aineiston keräämisen jälkeen ja koin tärkeäksi saada mukaan henkilön, jonka tiedän tutkimusta tehtäessä vaikuttaneen paljon käytännön nuorten osallisuustyöhön.

Haastattelu sopii mielestäni tähän tutkimukseen paremmin kuin esimerkiksi havainnointi, sillä tutkimuksen aiheena oleva edustuksellinen vaikuttaminen käsittää niin monia eri areenoita, joiden kaikkien havainnointi olisi haastavaa. Puroila (2002, 150–151) ottaa esille kaksi rajoitusta tämän tyyppisessä aineistossa. Ensimmäinen on se, ettei kuvaus asiantilasta koskaan vastaa täysin itse asiantilaa. Toisaalta tässä näen myös mahdollisuuden, sillä puhuessaan haastateltava ei ole sidoksissa tilanteeseen, vaan voi reflektoida sitä ja verrata muihin vastaaviin kokemuksiin. Koska tavoitteeni ei ole tutkia vuorovaikutusta yksittäisissä tilanteissa, saan haastattelujen kautta laajemman aineiston vähemmällä vaivalla. Toinen rajoitus puheen analyysissa on ihmisten taipumus sopeuttaa sanomansa tilanteen mukaan. Tämä on otettava huomioon myös omassa aineistossani; nuoret saattavat kokea vaikeaksi sanoa, jos eivät ole mielestään tehneet tarpeeksi asioihin vaikuttamiseksi, kun tietävät tai luulevat minun olevan kiinnostunut nimenomaan vaikuttamisesta. Varsinkin vastauksistaan epävarmoja nuoria pyrin kannustamaan sanomalla, ettei tässä ole mahdollista vastata väärin tai huonosti. Toisaalta asiantuntijoiden näkökulma saattaa usein olla turhankin kriittinen. Seuraavaksi esittelen tarkemmin aineistonkeruun toteutusta, informanttien valintaa ja haastatteluita.

3.2.1 Mistä nuoria löytää?

Nuorten vaikutusmahdollisuuksia käsittelevää tutkimusta varten tuntui järkevältä kerätä aineistoa itse nuorilta. Päätin haastatella nuoria, jotka jollain lailla osallistuvat heille suunnattujen virallisten vaikuttamiskanavien toimintaan, tässä tapauksessa oppilaskuntiin tai Tampereen Nuorisofoorumiin. Haastateltavien nuorten profiiliin vaikutti se, että oletin tällaisten nuorten olevan erityisen kiinnostuneita vaikuttamiseen liittyvistä teemoista ja perehtyneitä asioihin. Heillä myös on ikään kuin mandaatti edustaa nuoria. Tiedostan näihin valintoihin liittyvät riskit: kyseessä kuitenkin on

tietynlainen ”eliittijoukko”, jonka näkemykset voivat erota muiden nuorten näkemyksistä. Tämä oli kuitenkin tietoinen valinta, joka on otettu huomioon haastattelukysymyksissä ja analyysissa.

Nuorten Tampereen internetsivuilta (www.nuortentampere.fi) löytyy tietoa Nuorisofoorumin toiminnasta. Toistuvaa toimintaa ovat yleiskokoukset kahdesti vuodessa, ja niin ikään kahdesti vuodessa järjestettävät octafoorumit. Yleiskokouksiin kutsutaan edustajat kaikista Tampereen toisen asteen oppilaitoksista ja peruskoulun 7-9-vuosiluokilta. Octafoorumit järjestetään erikseen näille kahdelle ryhmälle. Koska tavoitteeni oli löytää lähinnä lukioikäisiä haastateltavia, päätin ottaa yhteyttä Nuorisofoorumin puheenjohtajaan sekä kaupungin nuorten osallisuusasioista vastaavaan nuorisohjaajaan ja pyytää päästä maaliskuussa 2013 järjestettyyn toisen asteen octafoorumiin esittelemään tutkimustani ja etsimään haastateltavia. Heiltä sain kuulla, että octafoorumiin kutsutaan edustajia Tampereen oppilaskunnista, ja tällä kertaa teemana oli turvallisuus. Osallistuin koko aamupäivän kestävään tapahtumaan maaliskuussa 2013. Tapahtumassa käytiin erilaisia pienryhmäkeskusteluja turvallisuuden eri puolista sekä suunniteltiin Nuorisofoorumin toimintaa. Mukana oli Pirkanmaan turvallisuusklusterin edustajia muun muassa Poliisiammattikorkeakoulusta ja pelastuslaitokselta.

Tapahtuman osallistujamäärä jäi valitettavasti melko pieneksi – edellisenä päivänä peruskoululaisille järjestetty tilaisuus oli kerännyt monin verroin enemmän osanottajia. Nyt paikalla oli yhteensä parisen kymmentä henkilöä. Jaoin kuitenkin kaikille paikallaolijoille osallistumislomakkeen saatekirjeineen, ja halukkaat saivat palauttaa lomakkeen tilaisuuden lopussa tai ottaa yhteyttä myöhemmin. Kuusi nuorta palautti lomakkeen tilaisuudessa ja yksi otti myöhemmin yhteyttä. Näistä kahden kanssa en kuitenkaan saanut aikatauluja sopimaan haastattelujen järjestämiseksi.

3.2.2 Haastattelujen toteutus nuorten kanssa ja kuvien käyttö haastattelussa

Tutkimusta varten haastattelin lopulta viittä nuorta, jotka olivat iältään 15–17-vuotiaita. Heistä kolme oli Nuorisofoorumin hallituksesta ja kaksi oman oppilaskuntansa hallituksesta. Myös nuorisofoorumilaiset olivat olleet tai olivat yhä aktiivisia oppilaskunnissaan. Kaikki haastateltavat tulivat eri kouluista, neljä lukioista eri puolilta Tamperetta ja yksi yläasteelta. Haastattelut kestivät noin tunnin, lyhin oli 45 minuutin ja pisin tunnin ja 20 minuutin pituinen, ja ne toteutettiin maaliskuun huhtikuussa 2013. Haastattelut olivat yksilöhaastatteluja, ja neljä niistä suoritettiin yliopistolla tyhjässä seminaaritallassa ja yksi haastateltavan toiveesta kahvilassa Tampereen keskustassa. Nauhoitin kaikki haastattelut ja litteroin ne sanatarkasti.

Haastattelujen muoto oli lähinnä teemahaastattelua, vaikka Laine (2010, 37) huomauttaakin teemahaastattelun olevan huono keino lähestyä kokemuksia. Fenomenologisen haastattelun tulisi olla mahdollisimman avoin ja haastateltaville tulisi antaa tilaa kertoa asioista vapaasti. Tästä syystä

kysymysten muotoon piti kiinnittää huomiota ja haastattelutilanteessa muistaa olla pitäytymättä liian tiukasti etukäteen laadituissa kysymyksissä ja tarttua asioihin, joista haastateltavat halusivat puhua. Tämä olikin hyvä lähestymistapa, sillä eri nuoret keskittyivät mielellään erilaisiin asioihin haastattelun teemoista.

Ennen varsinaisia haastatteluja tein kaksi esihaastattelua, joiden avulla hioin haastattelurunkoa. Lopullinen runko tuntui välillä liiankin yksityiskohtaiselta (ks. liite 1), mutta toisaalta pientenkin kysymysten avulla saattoi saada kiinnostavaa tietoa tai nuoren kertomaan laajemmin ajatuksistaan ja kokemuksistaan. Tarkentavia kysymyksiä tein myös runsaasti. Jokainen haastattelu muotoutui lopulta omanlaisekseen, ja laajasta haastattelurungosta oli paljon apua haastateltavien nuorten maailman ymmärtämisessä.

Haastattelut jakautuivat karkeasti kolmeen teemaan. Aluksi nuorilta kysyttiin heidän taustastaan ja toiminnasta oppilaskunnan tai Nuorisofoorumin hallituksessa. He saivat kertoa miten olivat päätyneet toimintaan mukaan ja mitä olivat hallituksen kautta päässeet tekemään. Heiltä kysyttiin myös, ketä he kokivat toiminnassa edustavansa ja miten he ottivat muut nuoret huomioon. Näihin kysymyksiin palattiin myös myöhemmin ja aina sopivan tilaisuuden tullen. Tässä osassa kysyin myös octafoorumi-tapahtumaan osallistumisesta ja sen herättämistä ajatuksista.

Haastattelun toisessa osassa nuorille näytettiin eri teemoihin liittyviä kuvia ja heitä pyydettiin kertomaan ajatuksistaan kuviin ja niiden edustamiin asioihin liittyen. Teemoja oli kahdeksan: liikenne, julkinen kaupunkitila, raha, turvallisuus, luonto, kansainvälisyys, ruoka ja äänestäminen. Kuhunkin liittyen oli valittu muutama kuva herättämään ajatuksia ja olin myös valmistellut lisäkysymyksiä aiheisiin liittyen. Kuvien tarkoituksena oli ensisijaisesti luoda kuvaa nuorten ajatusmaailmasta ja selvittää, nousevatko jotkin teemoista selkeästi muita suositummiksi nuorten vaikuttamiskohteina. Tästä ei tietenkään näin pienellä aineistolla voida vetää suuria johtopäätöksiä, mutta tämän aineiston analyysia varten oli kiinnostavaa selvittää vastaajien samanmielisyyttä tällä tavoin.

Kolmas osa haastattelussa käsitteli erilaisia vaikuttamismenetelmiä ja nuorten kokemuksia ja näkemyksiä niistä. Kysyin erikseen jokaisesta menetelmästä, mikä osoittautui toimivaksi ratkaisuksi. Haastattelussa käsiteltiin erityyppisen vaikuttamisen teemoja, aina omaan elämään vaikuttamisesta globaaleihin ongelmiin vaikuttamiseen. Osalle haastatelluista saattoi olla vaikeaa orientoitua näihin, mutta pääosin vastaajat kertoivat laajasti ajatuksistaan ja kokemuksistaan. Lopuksi oli vielä muutamia yleisempiä kysymyksiä nuorten osallistamisesta.

3.2.3 Hallinnon näkökulma: kaupunkien asiantuntijoiden haastattelut

Nuorisofoorumi ja oppilaskunnat ovat nuorille järjestettyjä osallistumisen muotoja, eli niiden toiminta riippuu pitkälti aikuisista ja siitä, että kaupunki ja koulut ovat sitoutuneita toiminnan järjestämiseen ja kehittämiseen. Niinpä on kiinnostavaa tuoda hallinnon näkökulma mukaan tähän tutkimukseen. Yleiskatsauksen Tampereen tilanteesta olen saanut aihetta käsittelevistä ohjelmista ja suunnitelmista (ks. luku 2.2). Nämä asiakirjat toimivat vain tausta-aineistona, ja olen tarkastellut niitä lähinnä siitä näkökulmasta, miten ne ovat ohjanneet asiantuntijoiden työtä.

Kaupunginhallinnon asiantuntijoiden työtä ohjaavat siis erilaiset asiakirjat, mutta paljon on kiinni myös henkilökohtaisista kokemuksista ja näkemyksistä. Tämän vuoksi haastattelut tuovat kaikkea hyvää tavoittelevia asiakirjoja paremmin esille hallinnon ja nuorten näkökulmien ja kehysten mahdolliset erot. Näitä haastatteluja en kuitenkaan yhtä lukuun ottamatta toteuttanut itse, sillä sain sopivan aineiston valmiina käyttööni.

Hallinnon asiantuntijoiden haastatteluaineisto on kerätty Suomen Akatemian rahoittamassa hankkeessa ”Lasten marginalisaation ehkäisy paikkalähtöisen osallistumisen keinoin” vuonna 2011. Haastateltavat olivat Suomen kuuden suurimman kaupungin (Helsinki, Espoo, Tampere, Vantaa, Turku ja Oulu) lasten ja nuorten osallistumiseen liittyvien asioiden keskeisiä toimijoita. Potentiaalisista 44 haastateltavasta 28 suostui haastatteluun, ja lopulta vastaukset saatiin 18 henkilöltä. Täydensin tätä valmista aineistoa vielä yhdellä uuden toimijan haastattelulla keväällä 2014. Nämä haastattelut toteutettiin sähköpostitse lähettämällä osallistujille kysymysrunko, jossa oli kuusi teemaa ja näihin liittyviä tarkentavia apukysymyksiä (ks. liite 2). Sähköpostitse toteutettu haastattelu antoi aikaa pohtia rauhassa vastauksia ja tarvittaessa etsiä lisätietoja kysymyksiin liittyen. Saattaa myös olla, että tämän tyyppinen haastattelu herätti vastaajat miettimään asioiden tilaa omassa kunnassaan ja omaa suhtautumistaan siihen. Itse ainakin sain tämän suuntaista palautetta toteuttamastani haastattelusta.

Vaikka pääasiallinen kiinnostuksenkohteeni oli Tampereen tilanne, oli asiantuntija-aineistoa kerättyessä painotettu, ettei kaupunkien vastauksia eritellä, joten otin mukaan lähtökohtaisesti kaikki vastaukset. Tämä sopi toki hyvin, sillä suuret kaupungit ovat monella tapaa samankaltaisessa tilanteessa, vaikka osallistamistoimia niissä onkin toteutettu eri laajuudessa. Vastauksiin tarkemmin perehdyttyäni ne osoittautuivat hyvin erilaisiksi, eikä kaikissa käsitelty ollenkaan edustuksellista osallistumista. Otin kuitenkin lähtökohtaisesti kaikki vastaukset mukaan analyysiin, enkä lähtenyt sen tarkemmin erittelemään mainintojen lukumääriä. Haastateltavia oli ohjeistettu keskittymään itse olennaisina pitämiinsä asioihin, joten tällainenkin lähestymistapa olisi ollut mahdollinen.

Tämän tyyppinen aineisto on toisaalta haastava kokemusten esiintuomisessa. Vastauksissa käsitellään paljon osallistumisasioiden yleistä tilannetta ja ilmapiiriä kunnassa. Hallinnon asiantuntijat eivät

yleensä mainitse vastauksissaan yksittäisiä tapauksia tai tilanteita, toki poikkeuksia löytyy. Nämä poikkeukset ovat tietenkin erityisen mielenkiintoisessa asemassa, sillä kehysten tunnistamisessa ei aineiston laajuudella ole merkitystä (Puroila 2002, 152). Koen kuitenkin mahdolliseksi tehdä tulkintoja myös haastateltavien yleisluontoisemmista vastauksista, sillä usein ne perustuvat kokemuksiin joita he ovat omassa työssään saaneet.

Bäcklund ja Kallio ovat julkaisseet tämän kaupunginhallinnon haastatteluaineiston pohjalta kaksi artikkelia (Bäcklund & Kallio 2012, Kallio & Bäcklund 2012). Nämä artikkelit olivat osaltaan muokkaamassa kiinnostustani tämän tutkimuksen aihetta kohtaan, ja luin ne ennen omaa aineistonkeruutani. Itse sain kuitenkin nämä haastattelut käyttööni vasta jälkepäin.

3.3 Analyysin toteutus

Tein analyysin aineistolähtöisesti ja käsittelin molempia aineistojani yhdessä. Käytännössä lähdin liikkeelle sisällönanalyysin keinoin. Ensimmäisenä on päätettävä tarkemmin mikä aineistossa kiinnostaa. Sen löytämisessä auttavat aineistolle asetettavat apukysymykset, joiden avulla pääsee käsiksi suurempiin teemoihin. Ensimmäistä tutkimuskysymystäni varten apukysymykset ”miten haastateltava puhuu edustuksellisuudesta?” ja ”millaisia kokemuksia haastateltavalla on edustuksellisuudesta?” auttoivat erottamaan aineistosta kaikki kohdat, joissa aihe tulee eksplisiittisesti esiin. Täytyy kuitenkin ottaa huomioon myös se, etteivät nuoret välttämättä ajattele asemaansa nimenomaan nuorten edustajana. Niinpä kysymyksen ”miten muista nuorista puhutaan?” avulla aiheesta saa laajemman kuvan; edustajanuorten ajatukset muista nuorista ja näiden mielipiteistä ovat olennaisia heidän vaikuttamistoiminnassaan. Samoin hallinnon asiantuntijoiden aineistolle on syytä esittää analyttinen kysymys: ”miten nuoriin suhtaudutaan?”

Näiden apukysymysten avulla rajatusta aineistosta lähdetään muodostamaan kehyksiä. Kehyksiä etsiessä on otettava huomioon monia seikkoja. Kun haluan löytää merkityksiä nuorten edustukselliselle vaikuttamiselle, ne eivät vaihtelee tilanteesta toiseen, vaan samanaikaisesti voi olla läsnä useita kehyksiä, ja eri toimijat voivat käyttää niitä yhtä aikaa. Tavallaan ne eivät välttämättä tule näkyviksi itse tilanteissa, vaan vaikuttavat taustalla toimijoiden mielissä siihen, miten nämä käsittävät tilanteet ja toimivat niissä. Erot eivät ole selkeitä, kuten vaikkapa erot leikin ja näytelmän välillä, vaan piilevämpiä. Kehyksiä ei olekaan tarkoitus löytää useita, vaan muutamien kehysten perusvaihtelu, päällekkäisyydet ja muunnokset saavat aikaan elämässä ilmenevän moninaisuuden (Goffman 1981, Puroilan 2002, 156 mukaan).

Toiseen tutkimuskysymykseen etsin vastauksia perinteisemmän sisällönanalyysin avulla. Ensin poimin aineistosta kaikki kohdat, joissa puhutaan asioista jotka voisivat olla paremmin tai mitä pitäisi tehdä

toisin. Kiinnitin erityistä huomiota siihen, miten vastauksissa huomioitiin ne nuoret, jotka eivät ole aktiivisia. Itse saatoin haastatteluissa myös kysyä tästä suoraan, jos nuori muuten vastasi vain omasta näkökulmastaan.

Tästä kehittämisidea-aineistosta lähdin etsimään erilaisia teemoja, jotka vastauksissa toistuvat. Nämä eivät ole konkreettisia osallistumistapoja, vaikka niitäkin toki ehdotettiin monenlaisia. Päädyin kuitenkin keskittymään sellaisiin teemoihin, jotka osallistumismenetelmiä kehitettäessä ansaitsevat erityistä huomiota. Näiden teemojen sisällä esiintyy erilaisiakin näkemyksiä hyvistä ja tarkoituksenmukaisista toimintatavoista, joten osallistumistoiminnan suunnitteluun nämä eivät välttämättä anna suoria vastauksia, vaan antavat ajattelemisen aihetta suunnittelun pohjaksi.

Näin ollen analyysini muodostaa kahden tutkimuskysymyksen vastauksissa kattavan kuvan nuorten vaikuttamisen kentästä. Ensimmäisenä keskityn edustuksellisen vaikuttamisen teemaan, joka tuntuu olevan suosittu tapa osallistaa nuoria tällä hetkellä. Keskityn siihen, miten tähän teemaan suhtaudutaan ja millä tavoin sitä kehystetään. Lopuksi esittelen sitten muita esiin nousevia teemoja, joita pitäisi tulevaisuudessa ottaa huomioon nuorten osallistamisen yhteydessä. Luvussa 4 esittelen aineiston kautta nuorten edustuksellista osallistumista, ja luvut 5 ja 6 keskittyvät analyysiin.

3.4 Eettiset kysymykset

Tutkimusta tehdessä on otettava huomioon monia eettisiä seikkoja, ja erityisen tärkeitä nämä ovat, kun tutkittavat ovat alaikäisiä. Tutkimuseettinen neuvottelukunta (2009) on laatinut eettiset periaatteet ihmistieteisiin luettaville tutkimusaloille. Aivan ensimmäisenä mainitaan osallistumisen vapaaehtoisuus. Päätöksenteko tutkimukseen osallistumisesta edellyttää riittävää tietoa tutkimuksen aiheesta. Osallistuessani Nuorisofoorumin järjestämään octafoorumiin informoin mahdollisia haastateltavia suullisesti tutkimuksen aiheesta yleisellä tasolla ja haastattelujen toteutuksesta, minkä lisäksi jaoin tiedon kirjallisena. Saatekirjeestä kävivät ilmi myös yhteystietoni mahdollisia kysymyksiä tai yhteydenottoja varten. Korostin haastateltavien oikeutta jättää vastaamatta joihinkin kysymyksiin tai keskeyttää haastattelu kokonaan.

Lupasin käsitellä vastauksia täysin anonyymeinä, mutta mainitsin kuitenkin mahdollisuudesta käyttää suoria lainauksia. Alun perin suunnittelin kertovani niiden yhteydessä vain sukupuolen ja iän, mutta tarkemmin ajatellen luovuin näistä tunnistetiedoista, sillä niillä ei loppujen lopuksi ole mitään merkitystä sitaattien ymmärtämisen kannalta. Lisäksi ainakin osa haastateltavista tuntee toisensa, ja minimaalisetkin tunnistetiedot saattavat paljastaa heidät toisilleen tai muille nuorille. Päädyin erottamaan haastatellut nuoret numeroilla 1–5 ja viittaan heihin N-kirjaimella. N3 ja N5 toimivat oppilaskunnan hallituksessa ja N1, N2 ja N4 Nuorisofoorumin hallituksessa, osa myös oppilaskunnassa.

Hallinnon asiantuntijoilta sitaatteja on kuudelta eri henkilöltä, ja niiden yhteydessä käytän kaupunkiin viittaavaa K-kirjainta ja numeroa 1–6.

Päätin pyytää haastateltavilta nuorilta tutkimusluvan kirjallisena, vaikkei se välttämätöntä olisikaan (Kuula 2011, 119). Korostin, ettei lomakkeen allekirjoittaminen vielä sitonut mihinkään. Samalla pyysin yhteystiedon, jonka kautta haastateltavat toivoivat minun ottavan yhteyttä haastatteluajan sopimiseksi. Tässä kohtaa tein tietoisien valinnan olla kysymättä alaikäisiltä vastaajilta huoltajan lupaa osallistumiselle. Myös Tutkimuseettinen neuvottelukunta on samoilla linjoilla (2009, kohdat 1.2 ja 1.3), vaikka myöntääkin ristiriidan lakien välillä: lapsenhuoltolain (361/1983, 4.1 §) mukaan huoltajalla on oikeus päättää lapsen henkilökohtaisista asioista, mutta Suomen perustuslaki (731/1999, 6 §) ja YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen 12. artikla takaavat lapsille oikeuden päättää itseään koskevista asioista kehitystään vastaavasti. Tarkkoja ikärajoja ei ole ihmistieteissä asetettu, mutta esimerkiksi lääketieteellisissä tutkimuksissa yli 15-vuotias lapsi saa päättää itse osallistumisestaan, mikäli siitä on terveydellistä hyötyä, ja lastensuojelulain mukaan taas yli 12-vuotiaan lapsen mielipidettä on kuultava. Haastateltavani kuitenkin olivat jo lähes täysi-ikäisiä ja kun tutkimuksen aihepiirikin käsitteli nuorten vaikuttamista, oli perusteltua antaa heidän itse päättää osallistumisestaan tutkimukseen.

Tutkimusaineiston säilytykseen tutkimuksen jälkeen on erilaisia vaihtoehtoja. Itse kuitenkin lupasin haastateltavilleni, että tulen hävittämään aineiston tutkimuksen jälkeen. Näin aion myös toimia, samoin kuin kaiken haastateltaviin liittyvän tiedon kuten suostumuslomakkeiden kanssa. Sähköpostitse haastatelluille asiantuntijoille oli mainittu, että vastaukset käsitellään ehdottoman luottamuksellisesti ja niitä käytetään vain tieteelliseen tutkimukseen. Täten ne oli mahdollista luovuttaa tätä tutkimusta varten, ja ne jäivät edelleen ne keränneiden tutkijoiden haltuun. Itse aion kuitenkin hävittää kaiken hallussani olevan haastatteluaineiston tutkimuksen valmistumisen jälkeen.

4 Nuoret vaikuttajina Tampereella

Millaista on elämä nuorena vaikuttajana Tampereella ja miten sellaisen asema saavutetaan? Tähän ei tietenkään ole yhtä ainoaa vastausta, mutta nuorilta kerätyn aineiston perusteella selviää yhtä ja toista mielenkiintoista. Lisäksi olen käyttänyt aineistona tässä muistiinpanojani kevään 2013 octafoorumista eli oppilaskuntatapaamisesta, jossa olin etsimässä haastateltavia mutta osallistuin myös koko tapahtuman ohjelmaan.

Haastattelemanuoret ovat jossain määrin hyvin samankaltaisessa elämäntilanteessa. Jokainen mainitsi yhden tai kaksi harrastusta, osa määritteli myös hallitustoiminnan harrastukseksi. Suomessa uskonkin olevan melko yhdenvertaiset mahdollisuudet eri taustaisille nuorille osallistua harrastuksiin ja vapaa-ajantoimintaan. Toisin on esimerkiksi Yhdysvalloissa (VeLure Roholt ym. 2009,

31), missä tutkittuihin osallisuusprojekteihin osallistuneiden nuorten taustat ja harrastusmahdollisuudet vaihtelivat suuresti. Parempiluokkaisten alueiden nuorilla oli myös syynsä osallistua koulun ohella monenlaiseen toimintaan, sillä sitä arvostetaan jatkokoulutukseen valittaessa. Suomessa tilanne on kuitenkin tasaisempi, ja haastatellut nuoret vaikuttivat tyytyväisiltä elämäänsä. He asuivat eri puolilla Tamperetta, ja vaikkei harrastuspaikkoja aina löytynyt läheltä, busseja kulki useimpien asuinalueilta tarpeeksi.

4.1 Monet tiet edustajaksi

Monet haastatelluista kuvailevat tietään yllättäväksi ja ennalta suunnittelemattomaksi. Vuotta aiemmin olisivat nauraneet, jos olisin silloin pyytänyt haastateltavaksi. Pikkusormen mukana menee kuitenkin helposti koko käsi, ja parhaimmillaan nuori löytää itsensä kaupunginvaltuuston kokouksesta edustamasta nuoria. Ei sellaisesta osaa edes unelmoida.

Mistä kaikki sitten alkoi? Oppilaskunnan hallitukseen kaivattiin lisää jäseniä, joten yksi ajatteli, että voisihan sinne mennä katsomaan. Toinen taas haki monta vuotta luokkansa edustajaksi ennen kuin sai tarpeeksi ääniä paikkaa varten. Ei ole olemassa tyypillistä tarinaa oppilaskunnan hallitukseen päättämisestä, ja osittain tämä johtuu myös eriävistä tavoista valita hallituksen jäsenet. Joskus jokaiselta luokalta valitaan yksi tai kaksi edustajaa äänestämällä luokan kesken. Joskus taas kaikki halukkaat ilmoittautuvat, heille järjestetään esittelytilaisuus jossa he saavat esitellä itsensä ja motivaationsa koko koululle, ja oppilaat äänestävät näistä kaikista ehdokkaista. Joskus taas hallitukseen halukkaista on pulaa, ja kaikki kiinnostuneet kutsutaan sitä täydentämään. Koulujen välillä on siis hyvin epätasaiset mahdollisuudet päästä vaikuttamaan asioihin oppilaskunnan edustajana – siinä missä toiset joutuvat koko koulun vaalitenttiin, toisaalla edustajista on pulaa ja mukaan pääsee vain ilmoittamalla kiinnostuksestaan.

Mä en muista olisko ollu joku lehtiartikkeli tai joku nii sit mä jotenki innostuin niinku kaikesta niinku vaikuttamisesta ja muusta ja sit halusin eka siihen oppilaskunnan hallitukseen ja sitte sitä kautta tänne. (N1)

Tampereen Nuorisofoorumin kahdesti vuodessa järjestettävään suurkokoukseen kutsutaan edustajat jokaisen yläkoulun ja toisen asteen oppilaitoksen oppilaskunnasta. Keväisin suurkokouksessa valitaan Nuorisofoorumille hallitus, johon kuului tutkimuksenteon aikaan 23 jäsentä; uuden johtosäännön myötä määrä hieman pieneni (Tampereen Nuorisofoorumin johtosääntö 2014, 2). Oppilaskuntaansa edustamaan lähtenyt nuori ei tyypillisesti ollut sen kummemmin tietoinen Nuorisofoorumin toiminnasta – useammalle haastateltavalle selvisi vasta suurkokouksessa, että siellä valitaan hallitus, puhumattakaan siitä että he olisivat tienneet, mitä hallituksessa oikein tehdään. Siitä huolimatta se

vaikutti kiinnostavalta mahdollisuudelta, ja nopeasti tehtyä päätöstä hallitukseen hakemisesta ei ole tarvinnut katua.

No oikeestaan sillon kun mä hain, niin mä en tienny oikeen kunnolla et mikä nuorisofoorumi on, mut mä ajattelin et se vois olla mukavaa et jos se on vähän niinku oppilaskunnan tapasta, mutta sitten niin tota, että kyllä siel on sitte pysyny senkin takia että on saanu vähän niinku tietää asioista ja sitte vähän vaikuttaa.
(N2)

Kun Nuorisofoorumin tai oppilaskunnan hallitukseen on kerran päässyt, on siellä mielellään jatkanut seuraavanakin vuonna. Tässä on toisaalta ongelmansa: jos samalta luokalta on useampia halukkaita oppilaskunnan hallitukseen, mutta aina vain samat valitaan, ulkopuolelle jääneiden osa ei ole helppo. Varsinkin alemmilla luokilla edustajat valitaan joskus kyseenalaisilla perusteilla, saatetaan äänestää parasta kaveria tai suosittua tyyppiä, jonka tavoitteena on ennemmin voittaa äänestys kuin päästä vaikuttamaan koulun asioihin. Yläluokilla taas tuntuu olevan vähemmän kiinnostusta toimintaan, ja mukaan pääsee helpommin. Joka tapauksessa vanhan edustajan on helppo jatkaa seuraavanakin vuonna jos vain toimintaan ollaan tyytyväisiä. Itsekin muistan omilta lukioajoiltani ryhmäni edustajan valintatilaisuuden, jonka ryhmänohjaaja alusti kertomalla, että vanha edustaja on halukas jatkamaan, onko muita halukkaita? Ei siinä tainnut kenellekään tulla mieleenkään lähteä haastajaksi.

Nuorisofoorumin rakenteesta on syytä vielä huomauttaa, että kyseessä ei ole varsinaisesti nuorisovaltuusto siinä mielessä, että he pitäisivät valtuustomaisia kokouksia, vaan itse toiminta on organisoitu vapaamuotoisemmin. Tampereen kaupungin Monitoimitalo 13:ssa on hallituksen kokouksia varten rento tila. Vain kahdesti vuodessa järjestettävät suurkokoukset pidetään valtuustosalissa.

4.2 Toiminta oppilaskunnan ja Nuorisofoorumin hallituksissa

Oppilaskuntien hallitusten jäsenten mielestä koulun tasolla vaikuttaminen tuntuu konkreettiselta ja mielekkäältä. Koulun viihtyisyyden parantamiseen ja oppilaiden etujen ajamiseen on oppilaskunnilla monia keinoja:

No meillä on nyt yks tämmönen pieni projekti ollu, ja sitten niin tota ollaan mietitty miten vois parantaa koulua ja yritetty käydä opettajien kokouksissa sanomassa opettajille ku on tullu esille jotain asioita. (N1)

Tässä mainittu projekti oli koko koululle suunnattu teemapäivä. Erilaisia tapahtumia järjestetään mielellään tuomaan vaihtelua koulupäiviin ja luomaan yhteisöllisyyttä myös luokkien välille. Vaikka opettajien kokouksiin ei aina tulisikaan kutsua, voi niihin itse kutsua itsensä kun oppilailla on jotain sanottavaa. Toki parempi tilanne on silloin, kun opettajat itse kutsuvat oppilaskunnan edustajat

mukaan. Monesti koetaan, että opettajat myös kuuntelevat nuorten mielipidettä ja ottavat sen huomioon päätöksenteossa.

Pienet asiat koetaan tärkeinä kouluympäristön viihtyisyyden kannalta, ja niinpä esimerkiksi saattaa olla vaikea ymmärtää, miksi rehtori on kieltänyt juoma-automaatin, vaikka oppilaat sitä kaipaisivat. Monesti tällaiset konkreettiset asiat, jotka selvästi vaikuttavat koulun arkeen, kuten pihan kalusteet ja koeviikon järjestelyt, tuntuvat mielekkäiltä vaikuttamisen kohteilta. Tätä edesauttaa se, että toivotun muutoksen toteutuminen on helposti havaittavissa, ja kun on kerran huomannut mielipiteensä vaikutuksen, on motivaatio vaikuttaa jatkossakin korkeampi.

Oppilaskunta koostuu kaikista koulun oppilaista, ja hallitus usein toivoo myös saavansa heidät kaikki tavoitteidensa taakse. Esimerkkejä tällaisesta toiminnasta ovat ulosmarssit, jolloin koulupäivä keskeytetään tietyn asian tärkeyden korostamiseksi. Niitä ei yleensä järjestetä kevyin perustein, vaan asian täytyy olla kaikille oppilaille tärkeä, jotta väki innostuu mukaan ja heidät otetaan tosissaan. Toisenlainen tapa osallistaa muita nuoria ovat oikeiden vaalien alla järjestettävät koeäänestykset, joissa mitataan koulun kannatus esimerkiksi presidenttiehdokkaille. Samalla politiikkaa tehdään tutummaksi ja annetaan mahdollisuus perehtyä ehdokkaiden ja puolueiden eroihin.

Jos omalla koululla ei ole edustajaa Nuorisofoorumin hallituksessa, sen toiminta jää helposti etäiseksi. Tätä kuvaa hyvin se, ettei moni kunnolla tiennyt Nuorisofoorumin toiminnasta ennen kuin päätyi sen hallitukseen. Toisaalta esimerkiksi turvallisuusaiheisessa octafoorumissa ollut oppilaskuntansa edustaja (N3) kertoi, että tapahtumassa käsitellyistä teemoista oli jälkeenpäin puhuttu oppilaskunnassa ja ehkä jotain toimenpiteitäkin niiden pohjalta oli luvassa. Samalla välittyy tieto Nuorisofoorumin järjestämistä tapahtumista.

Kun oppilaskunnassa keskitytään koulun asioihin, voi Nuorisofoorumin kautta vaikuttaa erityisesti Tampereen asioihin. Nuorisofoorumin tavoitteena on parantaa nuorten asemaa ja vaikuttamis- ja harrastusmahdollisuuksia Tampereella (Nuorten Tampere 2014). Hallituksen apuna käytännön toiminnassa ovat sen alaisuudessa toimivat työryhmät ja valiokunnat. Esimerkiksi erilaisten tapahtumien järjestämiseksi perustetaan työryhmät. Tällaisia tapahtumia ovat oppilaskuntien edustajille järjestettävät octafoorunit, joissa yleensä on joitain teemoja, joista keskustellaan eri näkökulmista. Pirkanmaan turvallisuusklusterin kanssa yhteistyössä järjestetyn turvallisuusteemaisen tapahtuman lisäksi keskustelunaiheina on aikaisemmin ollut muun muassa koulujen kunto tai opettajat. Nuorisofoorumi järjestää myös nuorille suunnatun hupitapahtuman yleensä kerran vuodessa, jonka järjestämistä varten perustetaan erillinen työryhmä.

Työryhmiä perustetaan lisäksi erityisiä tehtäviä varten, kuten johtosäännön uudistamiseksi. Oman toiminnan kehittämiseen halutaan kiinnittää huomiota. Myös Nuorisofoorumin hallitus kouluttautuu tarvittaessa. Octafoorumi ovat yksi hyvä keino tuoda oppilaskuntatoimijoita yhteen ja tutustumaan myös Nuorisofoorumin toimintaan, mutta Nuorisofoorumilla on lisäksi tavoitteena tiedottaa toiminnastaan tehokkaammin, tavata oppilaskuntia ja järjestää niille esitelmiä ja koulutuksia.

Nuorten yhteen tuomisen lisäksi olennaista Nuorisofoorumin toiminnassa on ulkoinen vaikuttaminen, nuorten mielipiteiden tuominen laajempaan tietoisuuteen. Tätä varten ajankohtaisista asioista julkaistaan tarpeen mukaan kannanottoja ja tehdään aloitteita. Kaupunki pyytää myös itse Nuorisofoorumilta lausuntoja, ja kommentoimaan on päästy esimerkiksi uutta hyvinvointisuunnitelmaa.

Tärkeä kanava nuorten mielipiteen ilmaisuun on myös suora kommunikointi päättäjien kanssa. Nuorisofoorumi saa nimetä kaksi edustajaa kaupunginvaltuustoon, neljään lautakuntaan ja neljään johtokuntaan, ja näillä edustajilla on läsnäolo- ja puheoikeus mutta ei äänioikeutta. Lauta- ja johtokuntien paikat ovat osaamis- ja elinkeinopalvelujen lautakunnassa, lasten ja nuorten lautakunnassa, sivistys- ja elämänlaatupalvelujen lautakunnassa, yhdyskuntalautakunnassa, toisen asteen koulutuksen johtokunnassa, päivähoidon ja perusopetuksen johtokunnassa, Tampereen Aterian liikelaitoksen johtokunnassa sekä kulttuuri ja vapaa-aikapalveluiden johtokunnassa. Nämä ovat oletettavasti nuorten elämää eniten koskettavat tahot, joissa edustajien on mielekästä olla mukana. Haastatellut nuoret ovatkin pääosin tyytyväisiä edustuspaikkoihinsa, mutta Tampereen kaupunkiliikenteen (TKL) liikelaitoksen johtokuntaan nuoret vielä kaipaavat edustusta.

Nuorisofoorumin kautta nuorilla on lopulta mahdollisuus päästä vaikuttamaan vieläkin laajemman tason asioihin. Heiltä pyydetään edustusta erilaisiin tapahtumiin ja tapaamisiin, ja Suomen Nuorisovaltuustojen liitto - Nuva ry kokoaa nimensä mukaisesti Suomen nuorisovaltuustot yhteen ja sitä kautta voi saada ajatuksiaan laajemman joukon tietoon. Nuorisofoorumin kautta voi saada tietoa muista vaikuttamisryhmistä, ja nuorten mielipiteitä kysytään helpommin nuorisovaltuustojen tyyppisiltä helposti lähestyttäviltä vaikuttajaryhmiltä. Nämä nuoret ainakin kokevat voivansa vaikuttaa.

4.3 Käsitykset muista nuorista ja nuorten edustamisesta

Onko sitten olemassa nuorten yleistä mielipidettä ja onko mahdollista edustaa kaikkia nuoria? Tämä riippuu asioista. Toki nuorten kiinnostuksenkohteet vaihtelevat, eikä kaikesta voi olla aina samaa mieltä. Nuoria lähellä oleviin asioihin vaikuttaminen koetaan kuitenkin yleisesti ottaen mielekkääksi ja helpommaksi; ainakin uskotaan, että nuoret ovat samaa mieltä esimerkiksi koulutuksen määrärahojen

leikkauksista tai bussilippujen hinnankorotuksista. Suuret ja kaukaiset asiat nähdään ehkä liian monimutkaisina ja nuorten asema niiden suhteen ulkopuolisena, niin että nuorten edustaminen voi olla vaikeaa kun ei itsekään ole varma omasta mielipiteestään. Toisaalta nuorten erilaiset näkemykset tulevat helpoiten ilmi arkipäiväisissä asioissa:

Esimerkiks kun päätetään jotain liikuntapaikkoja taikka koulussa että minkälaisia abiverkkareita tilataan taikka vastaavaa, niin kyl se siinä mielessä sit kun tulee tällasia erilaisia mielipiteitä, mitä pitäisi päättää niin siinä mielessä on välillä vaikeeta. (N4)

Edustajana ollessaan nuori helposti ajaa omia mielipiteitään. Välillä tätä pidetään itsekkyytenä, jota vähän hävetäänkin, toisaalta taas nähdään, että omat mielipiteet kyllä edustavat kattavasti nuorten yleistä mielipidettä. Joskus kysytään kavereilta ja tutuilta kommentteja tai keskustellaan hallituksen kesken yhteisen kannan muodostamiseksi. Nuoret osaavat myös ajaa asioita jotka eivät heitä henkilökohtaisesti koske, esimerkiksi juuri yllämainittujen liikuntapaikkojen suhteen. Nuoret tarvitsevat tilaa harrastaa, joten uusi skeittipuisto voi olla kannatettava asia, vaikkei sitä itse käyttäisikään. Vaikeuksia voi tulla sitten, kun pitäisi päättää uuden paikan sijainnista tai siitä, minkälaisia välineitä sinne tarvitaan; siinä vaiheessa paras onkin kysyä asiaa itse käyttäjiltä.

Muiden nuorten kiinnostuksen puute yhteisiä asioita ja äänestämistä kohtaan tuntuu huolettavan haastateltuja nuoria. Toisaalta syytetään itse nuoria, toisaalta järjestelmää: nuorilla ei lopulta ole paljoa sijaa nykyisessä poliittisessa järjestelmässä, kun alle 18-vuotiaat suljetaan systemaattisesti ulkopuolelle myös sellaisista demokratian muodoista kuin kansalaisaloitteesta. Poliitiikan areenat myös nähdään yleisesti ottaen pönötyspaikkoina ja poliitikkojen maine on kyseenalainen. Tätä kuvaa hyvin Nuorisofoorumin edustajan kuvaus kaupunginvaltuustosta, jota hän itse piti mielenkiintoisena seurata, mutta ymmärtää hyvin mistä negatiiviset mielikuvat syntyvät:

Keskustellaan puoltoista tuntia jostain tehdystä strategia-asiakirjasta, joka merkitään tiedoks, siinä pidetään niinkun kakskyt puheenvuoroa jotka kaikki toistaa samat asiat että joo, tää on ihan hieno, mutta olis kannattanu mainita vielä että jotain muuta, ja se on tämmöstä, no, se on politiikkaa ja se on tärkeätä ja pitää olla näin, mutta on se myös aika tylsää. Onneks me saadaan tota ilmasta ruokaa siellä niin ei oo niin paha. (N4)

Hieman yllättävästi äänestysiän alentaminen ei saanut yhdeltäkään haastateltavalta kannatusta. Tähän oli monia syitä. Vaikka haastatellut nuoret itse ovatkin innostuneita äänestämään ja sanovat varmasti niin tekevänsä, he eivät usko muita kiinnostavan ainakaan niin paljoa että äänestysprosentti lähtisi nousuun. Muut nuoret nähdään muutenkin laiskoiksi perehtymään ehdokkaisiin ja epäillään, etteivät he äänestäisi tosissaan. Tämä ei tietenkään tarkoita, että he pitäisivät kaikkia muita nuoria epäkypsinä äänestämään, vaan enemmän tuntuu siltä, että he pelkäävät niiden muutaman pellen

pilaavan kaikkien nuorten maineen. Ja kun äänestysprosentin laskusta ollaan muutenkin huolissaan, eivät he näe äänestyslaskussa minkäänlaista ratkaisua asiaan.

Kaupungin näkökulmasta on tärkeää, että nuorilla on olemassa ryhmä edustajia, johon he tietävät voivansa ottaa yhteyttä tarvittaessa. Periaatteessa nuorisovaltuustoissa nähdään potentiaalia tavoittaa satoja nuoria, mutta tämä vaatii tietoisuuden lisäämistä kaikkien nuorten keskuudessa. Nuorilla pitäisi myös olla selkeästi mahdollisuus valita edustajansa.

5 Nuorten edustuksellisen vaikuttamisen kehykset

Aineistosta voidaan löytää erilaisia kehyksiä, joiden avulla vastataan kysymykseen siitä, mitä oikeastaan on tekeillä, mitä täällä tapahtuu (ks. Goffman 1986). Niiden kautta nuoret ja asiantuntijat rakentavat merkityksiä nuorten edustukselliselle vaikuttamistoiminnalle. Kehykset ovat tunnistettavissa sekä nuorten että asiantuntijoiden puheista, mutta painotukset vaihtelevat selvästi. Nämä kehykset eivät ole toisistaan irrallisia vaan esiintyvät päällekkäin ja rinnakkain.

Nuoret itse kokevat toimintansa nimenomaan vaikuttamisen kehyksen kautta. He uskovat toiminnallaan olevan merkitystä ja edustavat mielellään muita nuoria. Kaupunkien asiantuntijoiden puheissa sen sijaan painottuu oppimisen kehys. Sen mukaan nuoret oppivat edustuksellisissa vaikuttamiselimissä erilaisia asioita, sekä sisällöllisiä tietoja että vaikuttamisen ja yhteiskunnallisen elämän taitoja. Nämä kaksi kehystämistapaa, vaikuttamisen ja oppimisen kehykset, suhtautuvat molemmat positiivisesti nuorten edustuksellisiin vaikuttamismenetelmiin ja tunnistavat niiden tarpeellisuuden. Vaikka oppimisen kehys korostuu hallinnon asiantuntijoiden puheissa, on se läsnä myös nuorten kokemuksissa, samoin kuin monet asiantuntijoista näkevät edustukselliset menetelmät myös todellisena vaikuttamiskanavana nuorille.

Aina edustukselliseen vaikuttamiseen ei kuitenkaan suhtauduta positiivisesti. Vastakkaista näkemystä edustaa näennäisdemokratian kehys, joka tulee esiin erityisesti asiantuntijoiden puheissa. Nuoret itse eivät suuremmin koe omaa osallistumistaan näennäisenä, mutta tunnistavat tällaisen ajattelun ja pohtivat myös syitä, miksei perinteinen politiikka kiinnosta nuoria. Tässä kehyksessä edustuksellisen osallistumisen toiminnan merkitys rakentuu negaation kautta: se on jotain muuta kuin todellista vaikuttamista. Taulukko 1 erittelee nämä kolme kehystä ja sen, kuinka vallitsevia ne ovat nuorten ja hallinnon puheissa.

	vaikuttamisen kehys	oppimisen kehys	näennäisdemokratian kehys
nuoret	XX	x	(x)
hallinto	x	X	x

Taulukko 1. Nuorten edustuksellinen vaikuttaminen kehystettynä nuorten ja hallinnon näkökulmasta

Hallinnon asiantuntijat saattavat suhtautua edustuksellisiin vaikuttamismenetelmiin myös neutraalisti ottamatta sen kummemmin kantaa; ne ovat osa järjestelmää ja niissä on sekä hyviä että huonoja puolia. Tähän viittaavia kommentteja ei ollut montaa ja epäilen, etteivät niiden esittäjät ole kovin syvällisesti tekemisissä nuorten edustuksellisten vaikuttamisryhmien kanssa. Niinpä en muodosta erillistä kehystä, sillä neutraali suhtautuminen menetelmiin ei anna aihetta tulkinnoille edustuksellisen vaikuttamisen merkityksistä – toiminnan tarkoitusta ei eritellä. Haluan kuitenkin tuoda sen tässä esiin, sillä usein painotetaan vain vastakkaisia näkökulmia, vaikka aikuisillakin on oikeus olla ottamatta kantaa eikä kaikilla ole mielipidettä joka asiasta.

Seuraavaksi erittelen tarkemmin näitä vaikuttamisen, oppimisen ja näennäisdemokratian kehyksiä: sitä, miten ne aineistossani näkyvät, ja miten niiden edustamiin asioihin viitataan muiden tutkimuksissa. Tarkastelen myös muutaman esimerkin kautta kehysten välisiä suhteita ja niiden vaihtelua nuorten ja asiantuntijoiden keskuudessa.

5.1 Vaikuttamisen kehys

Siin niinkun näkee heti itse, että mitä se oma vaikuttaminen on saanut aikaan. (N5)

Nuorten kokemukset edustuksellisesta osallistumisesta keskittyvät pitkälti aitoon vaikuttamiseen. Luottamuksesta edustuksellisten menetelmien vaikuttavuuteen kertoo hyvin se, etteivät he ole kummemmin tutustuneet vaihtoehtoihin vaikuttamismenetelmiin. Toisaalta se, mitä nuoret tarkoittavat vaikuttamisella ja kuinka he kokevat saaneensa aikaan todellisia muutoksia, vaihtelee. Olennaista ei tunnu olevan asioiden muuttaminen, vaan mielipiteen kertominen ja se, että nuorten mielipiteistä ollaan oikeasti kiinnostuneita ja niitä kuunnellaan. Tätä vasten on kiinnostavaa tarkastella hallinnon edustajien vastauksia. Jotkut kokevat, että lapsia ja nuoria pitäisi kuulla enemmän ja aktiivisesti tarjota erilaisia asioita, joihin he voisivat vaikuttaa. Nuoriin luotetaan, heidän uskotaan olevan kykeneviä järjelliseen toimintaan, kun heille vaan annetaan mahdollisuuksia. Näitä mahdollisuuksia on joissain kaupungeissa tarjolla yhä enemmän, toisissa taas nuorten itse on oltava aktiivisia tullakseen kuulluiksi. Vaikka jotkut kritisoiivat sitä, että edustukselliseen järjestelmään

valikoituu vain valmiiksi aktiivisia nuoria, nuorten puheiden perusteella tällainen kanava on kuitenkin tarpeellinen – vaikka he muuten olisivatkin aktiivisia, on tämä heille ainoa mahdollisuus päästä tehokkaasti vaikuttamaan.

Voisi kuvitella, että edustuksellisten ja muidenkin vaikuttamismenetelmien tavoitteena olisi nimenomaan tarjota nuorille vaikuttamiskanava. Tässä uskossa nuoret itse tuntuvat olevan, mutta hallinnon asiantuntijoiden vastaukset antavat yllättävän vähän tukea tälle. Eräskin kommentoi lasten ja nuorten osallistumisjärjestelmän tarkoituksena olevan *”luottamus kuulluksi tulemisesta”*, toisen mielestä osallistumisen arvioinnissa keskeistä on *”lasten ja nuorten omat kokemukset siitä miten he ovat tulleet kuulluksi ja voineet vaikuttaa”*. Sinänsä hyviä tavoitteita, mutta niistä voi lukea myös sen, ettei aito osallistuminen ole tärkeää, vaan pelkkä tunne siitä riittää. Näin ollen hallinnolle tuntuisi riittävän näennäisosallisuus, kunhan nuoret itse kehystävät tilanteen yhä vaikuttamisena. Kaikki eivät tietenkään ajattele näin, mutta mahdollista se on.

Joskus aineistoni hallinnon asiantuntijat olisivat valmiita antamaan nuorille enemmän vaikutusvaltaa kuin nuoret itse kokevat ansaitsevansa. Monesti osallisuustoimien tärkeimmäksi päämääräksi nostetaan päätöksentekoon osallistuminen (mm. Shier 2001), mutta tamperelaiset nuoret eivät pidä tätä aina tavoiteltavana. Tämä toki riippuu päätettävästä asiasta – mikäli se on nuorten elämään konkreettisesti vaikuttava, voi päätöksentekoon olla enemmän innostusta – mutta yleisesti ottaen nuoret eivät pidä hyvänä ajatuksena aikuisten vallan antamista nuorille. Aikuisilla kuitenkin nähdään olevan enemmän kokemusta päätöksenteosta, ja toisaalta ajatellaan, että valtaa pääsee käyttämään sitten aikuisena. Ehkä myös pelätään sitä, että toiset nuoret tekisivät päätöksiä, joiden kanssa ei itse ole samoilla linjoilla. Nuoret kun eivät ole järjestäytyneet poliittisiin puolueisiin (vaikka puolueeseen liittyminen toki on mahdollista 15-vuotiaana), he toimivat ikään kuin nuorten puolueena. Tästä voi ajoittain seurata erimielisyyksiä, joita nuortenkin välillä riittää.

Mikä sitten innostaa nuoria vaikuttamaan? VeLure Roholt, Hildreth ja Baizerman (2009, 127) perustelevat nuorten vaikuttamishalua kutsumuksen käsitteen avulla. Heidän tutkimissaan nuorten kokemuksissa on nähtävissä kutsumukseen liitetyt aitouden, vastuun ja yliveraisuuden teemat (Magnuson 1999 VeLure Roholtin ym. 2009, 136 mukaan). Nämä teemat näkyvät toisaalta myös oman aineistoni nuorten kokemuksissa: he kokevat tekevänsä aitoa vaikuttamistyötä josta kantavat myös vastuunsa, ja heille juuri kyseinen vaikuttamistapa on yliverainen muihin nähden. Toisaalta suurin osa tuntui päätyneen mukaan toimintaan sattumalta, ilman erityistä mieltä painavaa asiaa. Kutsumuksen käsite tuntuukin tässä kontekstissa ylivoimaiselta, ja se sopinee muutenkin paremmin yhdysvaltalaiseen yhteiskuntaan – Suomessakin siitä voisi puhua siinä yhteydessä kun kyse on vaikuttamistoiminnan jatkamisesta, mutta siihen päädytään ilmeisen useasti muista syistä kuin halusta

muuttaa asioita. Vaikka aineistoni koon puolesta on varottava tekemästä liian yleistäviä johtopäätöksiä, on tässä yhteydessä korostettava, että kyseessä oli hyvin valikoitunut joukko, jonka olisi odottanut kiinnostuneen vaikuttamisesta nimenomaan sen itsensä vuoksi. Mutta vaikka vaikuttajaksi päätyminen olisikin sattumaa, on jo mainittu *”luottamus kuulluksi tulemisesta”* sellainen tekijä, joka nuoriakin innostaa jatkamaan ja löytämään kutsumuksensa vaikuttamistoiminnasta.

Hackett (2005, 78) korostaa luottamuksen merkitystä: nuorten luottamus itseen, ryhmään sekä prosessiin jossa ollaan mukana. Tämä pätee myös Nuorisofoorumin kaltaisessa ryhmässä – nuorten täytyy uskoa siihen mitä ovat tekemässä ja luottaa omiin vaikuttamismahdollisuuksiinsa, jotta toiminta koetaan mielekkääksi. Aikuisten on annettava nuorille tilaa olla tasavertaisesti mukana päätöksenteossa. Nuorisofoorumin tai oppilaskunnan hallituksen kesken tämä toteutunee helpommin, mutta kenties enemmän huomiota tulisi kiinnittää tilanteisiin, joissa nuoret edustavat esimerkiksi kaupunginhallituksen kokouksissa. Kaupunkien henkilöstö tuntui tiedostavan tämän ongelman paremmin, kun taas nuoret olivat lähinnä innoissaan siitä, että saivat tällaisen tilaisuuden nähdä ”kulissien taakse”, eivätkä kenties osanneet ajatella tilannetta sellaisena, jossa juuri heidän tulisi luottaa itseensä ja vaikutusmahdollisuuksiinsa.

Hyviä kokemuksia nuorten edustuksellisesta vaikuttamisesta on saatu muuallakin. Checkoway, Allison ja Montoya (2005, 1157) tutkivat San Franciscossa nuorten komissiota, ja toteavat nuoret kyvykkäiksi osallistumaan kunnalliseen päätöksentekoon. He korostavat, että komission toimintaan osallistuvat nuoret tekevät oikeaa työtä ja voivat sen kautta vaikuttaa aidosti – ja että on tärkeää tunnistaa nuorten kyvyt ja valmiudet tähän työhön, yhteisönsä hyväksi toimimiseen. Nämä ovat asioita, joista kannattaa kertoa eteenpäin, jotta hyvät käytännöt leviäisivät ja nuoret otettaisiin laajemminkin tosissaan mukaan. Tutkijat (emt. 1159) myös huomauttavat, että nuorten osallistumisella on vaikutuksia monilla tasoilla, kuten eri kunnan hallinnon osa-alueilla, kouluilla ja nuorissa itsessään: nuorten poliittiset, sosiaaliset ja vuorovaikutukselliset taidot kehittyvät samalla kun he kehittävät yhteisöjään. Näitä aspekteja käsittelemme enemmän oppimiskehityksen yhteydessä, mutta on hyvä huomata, kuinka lähellä toisiaan kehykset ovatkaan – se, onko itsensä kehittäminen sitten vaikuttamista tulevaisuuteen vai oppimista, vaihtelee varmasti ihmisten ja tilanteiden välillä.

Nuorisovaltuustoja Iso-Britanniassa pääosin kriittisesti tarkastelevat Matthews ja Limb (2003, 186) tutkivat myös niiden positiivisia puolia. Heidän tutkimiansa nuorten käsitykset osallistumisen vahvuuksista ovat samassa linjassa tamperelaisten nuorten kanssa. Jos jätetään huomiotta eniten mainintoja saaneet yleishyvät vahvuudet, miellyttävä ja positiivinen kokemus (79 ja 71 prosenttia vastanneista), seuraavaksi suosituimmat vastaukset voisi nähdä vaikuttamisen kehyksen kautta: arvon tunteen kehittyminen (60 %), ja mahdollisuus nuorten asioihin keskittyneeseen keskusteluun (60 %).

Näiden jälkeen tulevat mahdollisuus aikuisten politiikan rakenteiden jäljittelyyn tai hyödyntämiseen (57 %), uusien taitojen hankinta (24 %) ja lisääntynyt ymmärrys paikallisista asioista (19 %) sen sijaan lukeutuvat enemmän oppimiskehityksen alaisuuteen.

Stafford, Laybourn, Hill ja Walker (2003, 368) tutkivat erilaisia nuorten ryhmiä ja toteavat, että nimenomaan virallisiin nuorten foorumeihin tai nuorisovaltuustoihin osallistuneet nuoret suhtautuivat niihin erityisen positiivisesti, kun taas osallistumattomien ajatukset niistä olivat pääosin erittäin negatiivisia. Toisaalta kaikilla ei ollut edes tietoa niiden olemassaolosta, mikä korostaa tiedottamisen ja erilaisten osallistumismahdollisuuksien tarjoamisen tärkeyttä.

Vaikka vaikuttamisen kehys onkin nuorten puheissa suuressa roolissa, nimenomaan arkipäiväisten asioiden kohdalla osan on vaikea hahmottaa poliittisia merkityksiä. Vaikuttaminen nähdään jonain tavoiteltavana, ja siihen tähtääviä keinoja arvotetaan suuresti sen perusteella, miten paljon niiden kautta voi vaikuttaa – yleensä niin, että vakiintuneet tai nuorilta evätyt vaikutusmahdollisuudet nähdään tehokkaampina. Mielipiteensä voi ilmaista allekirjoittamalla kansalaisaloitteen tai adressin, mutta jälkimmäistä ei pidetä yhtä vaikuttavana. Eduskuntatalon edessä voi osoittaa mieltään, mutta päätökset tehdään talon sisällä – viestin kuuluminen seinien läpi on epävarmaa, parempi olisi jos joku kansanedustajista ottaa asian esiin. Mutta nuoretkin voivat saada äänensä kuuluviin eduskuntaan nimenomaan edustuksellisten menetelmien kautta.

Sinänsä jos joku asia on huonosti, ja tarvitaan vapaaehtoistyön tekijöitä, niin eihän se ongelma ratkea sillä että siellä on vaan niitä vapaaehtoistyön tekijöitä, vaan siinä pitää muuttaa se tavallaan se järjestelmä, ja se vaatii usein poliittisia keinoja. (N5)

VeLure Roholt, Hildreth ja Baizerman (2009, 104) väittävät, että nuoret eivät osaa arvioida toimintaansa kansalaisuuden kautta, koska aikuiset eivät ymmärrä sitä kansalaistoiminnaksi. Heidän tutkimansa toiminta sentään oli järjestettyä osallisuustoimintaa. Kansalaisuuden käsite ei kuulu Tampereellakaan nuorten normaaliin puheeseen, mutta rivien välistä voi lukea, että he kokevat kyllä olevansa kansalaisia, mutta melko perinteisessä mielessä. He ajattelevat, että nuoret voivat kyllä itse vaikuttaa nuorten asioihin. Mutta kaikilla nuorilla ei ole samoja mahdollisuuksia kuin heillä, ja arkipäiväisemmät kansalaisuuden elämisen tavat eivät välity nuorten puheista. Voi hyvin olla mahdollista, että he toistavat aikuisten näkemyksiä ”oikeanlaisesta” kansalaistoiminnasta. Esimerkiksi yhdistystoiminta ei näy mitenkään nuorten vastauksissa, vaikka sen paikka yhteiskunnassa perinteisesti tunnustetaan – siihen ei kuitenkaan kummemmin kannusteta, ja aktiivinuorten omat yhteisöt ovat ottaneet tärkeimmän paikan heidän elämässään.

Williams (1995, 88, 93) kertoo kokemuksistaan mustana naisena aikana, jolloin hänenlaisensa vasta alkoivat saada oikeuksia. Hän itse valmistui Harvardin oikeustieteellisestä tiedekunnasta vuonna 1975,

minkä hän ei muutamaa vuotta aiemmin olisi uskonut olevan ikinä mahdollista, eikä hän osannut sellaisesta haaveillakaan – häntä kuitenkin kannustettiin hakemaan ja sillä oli suuri merkitys. Hän huomauttaa, että fyysinen läsnäolo tuo mukanaan ihmisen ajatukset ja tunteet. Niinpä keskustelu aina muuttuu, kun esimerkiksi nainen tulee huoneeseen jossa vain miehet keskustelevat keskenään tai värillinen liittyy valkoisten seuraan. Samoin käy oikeastaan missä tahansa keskustelussa, jos siihen liittyy joku hiemankin ulkopuolinen ihminen. Näin voi nähdä tilanteen myös lasten ja nuorten osallistuessa Tampereen kaupungin lauta- ja johtokuntien kokouksiin, jolloin jo pelkkä läsnäolo muodostuu merkittäväksi ja vaikuttavaksi asiaksi.

Williams myös huomauttaa (1995, 93), että aiemmin syrjityt ryhmät tuovat mukanaan muutoksen näkökulmaan ja erilaisten näkemysten mahdollisuuden paremman huomioon ottamisen. Tämä toivottavasti pätee myös nuoriin. Nuorilta ei tarvitse olettaa ainaista vastaansanomista ja kiukuttelua – monessa asiassa he ovatkin samaa mieltä muiden keskustelijoiden kanssa. Nuorten läsnäolo kokouksissa on kuitenkin tärkeää myös keskustelun suuntaamisen kannalta; onhan nuorten asiat helpompi muistaa huomioida jos paikalla on oikeita nuoria siitä muistuttamassa.

5.2 Oppimisen kehys

Parlamentit ja valtuustot toiminevat jonkinlaisena "kouluna" oikeaan päätöksentekosysteemiin mutta uskon että hyvin monissa nuorten kannalta merkittävässä kysymyksissä ollaan auttamattomasti myöhässä silloin kun asiat ovat päätöksentekoasteella esim valtuustossa. (K1)

Erityisesti hallinnon edustajat tarkastelevat nuorten edustuksellista vaikuttamista monipuolisesti oppimiskehysten kautta. Vaikuttamistoiminta kasvattaa nuoria aktiiviseen kansalaisuuteen ja opettaa käytännössä miten yhteiskunta toimii. Tämä nähdään jopa osallistumisjärjestelmän pääasialliseksi tarkoitukseksi. Asiantuntijoiden vastauksista voidaan löytää kahdenlaiseen oppimiseen viittaavia kommentteja. Ensinnäkin nuorten nähdään oppivan hyödyllisiä tietoja siitä, miten päätöksiä oikeasti tehdään ja yhteisiä asioita hoidetaan. Konkreettisena esimerkkinä tähän kuuluu myös kokoustekniikka. Eräs näki edustuksellisen vaikuttamisen nuorille koulutusväylänä puolueisiin, mitä se saattaa hyvin ollakin – vaikkei yksikään nuorista vielä kuulunut puolueisiin tai ollut valinnut omaansa, he näkivät puolueiden kautta vaikuttamisen realistisena myös omassa tulevaisuudessaan. Voisi olettaa, että puolueiden nuorisojärjestöillä olisi jotain jalansijaa myös nuorten keskeisillä vaikuttamisareenoilla, mutta tähän ei vastauksissa viitattu lainkaan. Todennäköisesti toiminta halutaankin pitää puolueettomana.

Toisenlainen oppiminen, jota asiantuntijat nuorten vaikuttamistoiminnassa näkevät, liittyy taitoihin ja ominaisuuksiin, joita yhteiskunnassa yleisesti arvostetaan (ns. pehmeät taidot, *soft skills*). Erityisesti

nuorten yhteistyötaitojen kehittymistä pidetään tärkeänä tavoitteena, samoin kuin vastuun kantamista. Kukaan ei kuitenkaan ole yksin vastuussa, vaan seurauksista vastataan ryhmänä. Tämä korostaa sitä, kuinka tärkeää on pysyä kärryillä myös muiden tekemisistä ja saa nuoret tekemään parhaansa yhteisen hyvän eteen. Nuoret itse eivät taitojen kehittymistä suuremmin reflektoineet, mutta vastuun kantamisen ja yhdessä työskentelyn he näyttivät sisäistäneen hyvin.

Nuorten puheissa korostuu lähinnä se, miten asioista saa paremmin tietoa ollessaan mukana vaikuttamistoiminnassa. Konkreettiset tiedontarpeet liittyvät vaikutusmahdollisuuksiin ja kunnallispoliittisiin asioihin. Samalla myös herää kiinnostus laajempiin teemoihin, mitä voi sanoa nuorten keinona ilmaista kasvuansa aktiiviseksi kansalaiseksi. Esimerkiksi kiinnostus vaaleihin on herännyt vasta vaikuttamistoiminnan myötä, vaikka toisaalta koulun yhteiskuntaopin opetustakin pidetään merkittävänä kiinnostuksen lisääjänä. Ylipäättään ymmärrys asioiden yhteyksistä yhteiskuntaan on lisääntynyt. Vaikka tietoisuus ja ymmärrys kasvavat nuorten asioita edistäessä, tärkein tavoite edustajille on kuitenkin itse vaikuttaminen.

Sekä nuorten että kaupunginhallinnon taholta tuli esiin, että nuorten edustus lauta- ja johtokunnissa tuo heidän tietoonsa joskus vaikeita asioita, joista heidän pitäisi päästä jyvälle ennen kokouksia ja selvittää vielä nuorten yleinen mielipide, tai ainakin oma mielipide, mikä ei sekään aina ole helppoa. Haastattelut nuorten kanssa kuitenkin todistivat, että lautakuntaedustajina toimineilla nuorilla oli hyvät tiedot monista ajankohtaisista asioista, mikä varmasti osaltaan johtuu lautakunnissa käydyistä keskusteluista ja materiaaleihin perehtymisestä. Tällaisen tiedon saanti myös mainittiin yhdeksi kiinnostavaksi asiaksi tämän tyyppisessä edustajan työssä. Toinen edustajuuden parhaita puolia oli se, että siinä oppii konkreettisesti päätöksenteon taustoista ja realiteeteista – tähän tietoon tosin suhtauduttiin välillä ristiriitaisesti.

Toki nuoret näkevät lauta- ja johtokuntatyöhön liittyvän myös todellisen vaikuttamismahdollisuuden, vaikka heillä ei ollutkaan paljoa kokemusta tilanteista, joissa heidän kantaansa ei olisi tarpeeksi huomioitu. Silti näyttää siltä, että nimenomaan nämä edustajan paikat nähdään pikemminkin opettavaisina näköalapaikkoina kuin sellaisina, joihin halutaan nimenomaan omaa agenda edistämään. Samalla nuoret ovat tietoisia etuoikeutetusta asemastaan aikuisten politiikan keskeisillä areenoilla.

Cleaverin (1999) mukaan osallistumista kehitysyhteistyön kontekstissa on perusteltu erityisesti tehokkuuden (*efficiency*) ja voimaantumisen (*empowerment*) argumenteilla. Näistä tehokkuusargumentti viittaa osallistumisen olevan keino saavuttaa parempia tuloksia, kun taas voimaantumisargumentti painottaa osallistujien osallistumisprosessin kautta lisääntyneitä kykyjä ja valmiuksia parantaa omaa ja yhteiskunnan tilannetta (emt. 598). Näitä argumentteja voi löytää myös

tästä tutkimusaineistosta löydetystä kehyksistä. Tehokkuus on läsnä erityisesti vaikuttamiskehyksessä ja siinä erityisesti nuorten puheissa. Nuorten osallistumisen kautta saadaan heitä koskevaa tietoa, joka otettaessa huomioon päätöksenteossa tuottaa parempia päätöksiä. Voimaantumisen voi liittää sekä oppimisen että vaikuttamisen kehyksiin. Oppimiseen viittaa erityisesti se voimaantumisen aspekti, jossa painotetaan osallistujien kykyjen ja valmiuksien lisääntymistä. Toisaalta myös lopputulos on olennainen, ja kun voimaantumisen kautta tavoitellaan nimenomaan muutosta, on se läsnä myös vaikuttamisen kehyksessä. Nuorten vaikuttamisen kontekstissa olennaista on myös antaa nuorille uskoa, että he oikeasti voivat vaikuttaa asioihin. Tämän voi myös liittää voimaantumisen alle.

Checkoway, Allison ja Montoya (2005, 1159) ovat tämän tutkimuksen kanssa samoilla linjoilla oppimistavoitteiden kanssa: San Franciscossa edustajanuoret oppivat laajasti sekä poliittisia taitoja että sosiaalisia taitoja. Heidän painotuksensa tuntui kuitenkin olevan enemmän käytännön vaikuttamisen oppimisessa; siinä missä Suomessa korostetaan saavutettavia tietoja, he pohtivat, miten näitä tietoja voi käyttää. Myös painotus kansalaisyhteiskunnan taitoihin näkyy enemmän tässä yhdysvaltalaisessa tutkimuksessa, kun Suomessa taas keskitytään oppimaan toimintaa virallisessa poliittisessa järjestelmässä. Toisaalta Suomesta puuttuu ajatus siitä, että edustajana toimiminen olisi hyödyllistä tulevan koulutuksen tai työelämän kannalta, mikä on erityisesti Yhdysvalloissa usein tärkeä motivaatio osallistua (emt. 1159).

Toinen painotus, joka edellä esitellyssä tutkimuksessa kiinnittää huomion, on edustajuuden vaikutukset nuorten henkilökohtaiseen elämään. San Franciscossa mukana oli muun muassa koditon nuori, ja muutenkin osallistujien taustat olivat hyvin erilaisia. Esimerkiksi heikommin koulussa menestyvä nuori saattoi löytää nuorten komissiosta itselleen mielekkään tavan oppia ja osallistua (Checkoway ym. 2005, 1156). Yhteiskunnalliset ongelmat tulivat nuorille paljon konkreettisemmiksi, kun heidän keskuudessaan oli arjen asiantuntijoita erilaisista elämäntilanteista, joihin he tuskin olisivat muuten tutustuneet. Ylipäänsä erilaisten taitojen oppimisen vaikutukset näkyvät siinä, kuinka nuoret toimivat paremmin ryhmässä ja saavat voimaa yhteenkuuluvuuden tunteesta ja samalla itsevarmuutta, jota tarvitaan heille tärkeiden asioiden edistämiseksi (emt. 1159–1160). Tähän liittyvät myös suomalaisten hallinnon asiantuntijoiden kommentit arjen osallisuuden lisäämisestä, jossa todennäköisesti on taustalla samanlaisia tavoitteita:

Jos lapsi ja nuori kokee tulevansa omassa lähipiirissään kuulluksi, on hänen helpompi kertoa mielipiteitä isommillakin foorumeilla. (K2)

Parhaassa tapauksessa onnistuneesti järjestetty osallistuminen kasvattaa myös aikuisista järjestäjistä aktiivisempia kansalaisia (Alparone & Rissotto 2001, 433). Aineistoni asiantuntijoiden joukosta myös erottuivat ne, jotka todella luottivat nuorten kykyihin ja siihen, että heillä olisi annettavaa myös

aikuisten areenoilla. Yhteistyötaitojen oppiminen ei ole mikään nuorten etuoikeus – vuosikymmenet samassa työyhteisössä viettänyt on helposti vieraantunut nuorten todellisuudesta, ja monesti asenteessa nuoria kohtaan on parantamisen varaa. Asenteet eivät muutu, jos erilaisia maailmoja edustavat ihmiset eivät koskaan kohtaa.

5.3 Näennäisdemokratian kehys

Kun toiminnan tarkoituksena ei nähdä todellista vaikuttamista tai sen ei nähdä toteutuvan kyseisillä menetelmillä, puhutaan näennäisdemokratiasta. Tämä kehys näkyy erityisesti hallinnon asiantuntijoiden vastauksissa. Näennäisdemokratian kehysten voi jakaa kahteen alakohtaan, jotka nimeän näennäisosallisuudeksi ja näennäisedustavuudeksi. Nämä ovat kriittisiä näkökulmia edustukselliseen osallistumiseen ja käsittävät siihen liitettyjä ongelmia. Näennäisosallisuus viittaa siihen, että nuorille tarjotaan osallistumisen mahdollisuuksia, mutta heillä ei oikeasti ole valtaa vaikuttaa tärkeisiin asioihin. Näennäisedustavuus puolestaan tarkoittaa, että valitut tai valikoituneet edustajat eivät edusta nuorisoa tasapuolisesti, eikä kaikilla ole yhtäläisiä mahdollisuuksia päästä edustajaksi.

Pääkehystenä näennäisdemokratia ymmärretään niin, ettei demokratia toteudu nykyisillä edustuksellisilla keinoilla. Käsittelen asiaa tietysti nuorten osallistumisen näkökulmasta, vaikka termiä voi soveltaa myös aikuisten osallistumiseen, kuten eräs haastatteleistani nuorista toi esiin: edustukselliset instituutiot sinällään ruokkivat näennäisdemokratiaa. Edustajia voidaan valita vain rajallinen joukko, jonka ulkopuolelta asioihin vaikuttaminen on hyvin vaikeaa. Toisaalta kun tämä valittu joukko myös päättää toimintakulttuurista ja vaalitavasta, ei tilanne tule muuttumaan koskaan, sillä he haluavat jatkaa entiseen malliin ja varmistaa valtansa. Toisaalta tämä on hyväksyttävää, ja samanlaista kaavoihin kangistumista nähdään omassakin toiminnassa. Nuoret myös tuntuvat hyväksyvän osansa sopeutua nykyiseen menoon, sillä muutoksen tekeminen politiikan sisältä nähdään kuitenkin huomattavasti helpommaksi kuin ulkopuolelta. Nuorten asemaa ei pidetä tässä mielessä ihanteellisena, sillä heillä ei ole juurikaan mahdollisuuksia päästä politiikan sisälle. Nuorisofoorumin edustuspaikat eivät anna äänioikeutta, joten tavoitteen taakse pitäisi saada muitakin, eikä Nuorisofoorumia muutenkaan pidetä minään vaikuttamisautomaattina.

Se että oot siinä alottajan roolissa ja tavallaan sen prosessin alkusysäys ja se ideoija, niin se rooli on tosi haastava, ja toisaalta se on se nuorten rooli yleensä, koska nuorella ei oo mitään keinoja siellä tavallaan koneiston sisällä lähtee ajamaan mitään, niin se pitää olla tämmönen niinku että yrittää ulkoapäin työntää jotain ideaa eteenpäin. (N4)

Matthews ja Limb (2003, 190) nostavat esille huomionarvoisia asioita nuorten edustuksellista osallistumista suunniteltaessa. Vaarana on, että nuorisovaltuustoista tulee nuorisoa jakavia elimiä, jos edustajiksi valikoituvien näkemykset poikkeavat muiden nuorten ajatuksista. Erityisen tärkeänä pidetään osallistumisen suunnittelua: täytyy olla selvää, miksi ja millä keinoin nuoret halutaan mukaan, sillä muuten siitä seuraa vain epätietoisuutta ja turhautumista. Näin osallistuminen jää näennäisyyden tasolle ja samat virheet tehdään muuallakin, jos kokemuksia hyvistä toimintatavoista ei kerrota eteenpäin. Pahimmassa tapauksessa huonosti järjestetty osallistumistoiminta vie nuorilta sekä innon vaikuttaa asioihin tällä hetkellä että uskon politiikkaan ja osallistumiseen tulevaisuudessa.

5.3.1 Näennäisosallisuus

Eräs nuorista jää pohtimaan vaikuttamisen todellisia seurauksia, kun kysyn aiheuttiko nuorten tekemä aloite toimenpiteitä. Konkreettisia vaikutuksia ei muistunut mieleen, mutta päällimmäiseksi jäi päättäjien hieno suhtautuminen nuorten ajatuksiin ja tunne siitä, että heitä todella kuunnellaan. Tämä tunne on myös se, joka motivoi jatkamaan vaikuttamista. Tärkeintä ei oikeastaan olekaan aina saada tahtoaan läpi, sillä nuoret tajuavat jo sen, etteivät kaikki asiat aina mene oman mielen mukaan, ja tämä korostuu poliittisten puolueiden värittämällä toimintakentillä. Nuorten puheissa näennäisosallisuuden kehys onkin usein hieman piilossa, kun luottamus kuulluksi tulemiseen on suuri.

Hallinnon asiantuntijoiden puheissa oli sen sijaan läsnä huoli siitä, että nuorten kuuleminen jää vain näennäiseksi:

*Ääripäänä näen sellaisen näennäisosallisuuden, jossa lapset ja nuoret päättävät jostain seinän väristä ja heillä on pieni budjetti, mutta ovat puuhastelemassa jossain omassa instanssissaan (nuorisovaltuusto) ja heiltä pyydetään vain lausuntoja asioihin, jotka on periaatteessa jo päätetty toteuttaa tietyllä tavalla.
(K3)*

Jos nuorten kuulemisella ei ajatellakaan olevan mitään vaikutusta, ei sitä kannattaisi tehdä ollenkaan. Haastatellut asiantuntijat viittaavat usein muuhun henkilöstöön tai poliitikkoihin ja sanovat, etteivät nämä ota lapsia ja nuoria tosissaan – jos asenne ei ole kohdallaan, jäävät nuorten mahdollisuudet mitättömiksi. Tämä näkyy myös siinä, että joissain kunnissa asioita saa viedä eteenpäin vain aikuisen kautta. Tällöin nuori ei saa oikeastaan minkäänlaista kokemusta tilanteesta (ks. myös Matthews & Limb 2003, 180–181).

Kunnilla on paljon tehtäviä ja rahat vähissä, mutta nuorten todellista osallistumista ei voi toteuttaa ilman rahaa. Nuorisovaltuustoilla ja oppilaskunnilla olisi hyvä olla oma budjetti, jonka käytöstä he itse saavat päättää. Tarvitaan myös henkilöstöresursseja, jonkun täytyy vastata nuorten ryhmien toiminnasta ja ajaa niiden asemaa organisaation sisällä. Jos nuoret ehdottavat jotain toimenpidettä tai

hanketta, niitä ei pitäisi torpata vain toteamalla, ettei rahaa ole. Toki rahan arvo on hyvä tehdä selväksi, mutta sen voi tehdä myös kannustavasti. Toisaalta joskus hallinnon tasolla toimitaan liian kannustavasti, kuten Alparone & Rissotto (2001, 431) huomauttavat: vastatessaan nuorten aloitteisiin hallinnon työntekijä ei välttämättä ota huomioon rajoituksia esimerkiksi kaavoituksessa, vaan saattaa luvata näille vievänsä asiaa eteenpäin. Myöhemmin papereista voi selvitä yhdellä vilkaisulla, ettei projekti ole mahdollinen. Tällaisessa tilanteessa nuorille voi jäädä aluksi sellainen olo, että heidän ehdotuksensa otetaan todesta, mutta kun mitään ei lopulta tapahdu, jää koko prosessista huono maku.

Cleaver (1999, 602) on tutkinut osallistumisen tavoitetta kehitysyhteistyöprojekteissa, jossa usein painotetaan demokraattisuutta ja vaaleilla valittua edustusta. Näiden edustajien puheenvuoroja kokouksissa pidetään merkityksellisenä osallistumisena. Tätä siis odotetaan paikallisilta yhteistyöorganisaatioilta kehitysprojekteissa, vaikka oikeastaan tämän tyyppisen osallistumisen idea tuodaan ulkopuolelta eikä voida olla varmoja siitä, miten paikallisesti yleensä toimitaan. Esimerkiksi se, edustaako puhuja vain itseään vai suurempaa ryhmää, voi vaihdella. Samankaltaisia kritiikkiä esitettiin myös edustuksellisen demokratian instituutioista yleensä nuorten taholta. Välillä kokouksissa tuntuu, että kaikki yrittävät saada oman kommenttinsa sanottua, vaikka sama sisältö on sanottu jo moneen kertaan. Jos taas nuoret kokevat suunnitelmat hyviksi, päättäjille voi jäädä tunne, etteivät nuoret tee kokouksissa mitään, jos he eivät käytä heille annettua puheoikeutta tarpeeksi. Vaikuttamisen kulttuuri on omanlaisensa ja muotoutunut aikojen kuluessa, eikä sitä nuorena helposti koe omakseen. Ero kehitysprojekteihin on siinä, että niissä systeemi tuodaan ulkopuolelta toiseen kulttuuriin, nuoret taas itse tulevat ulkopuolelta sisälle systeemiin, ja vaikka se saattaa tuntua kummalliselta, siihen tottuminen asetetaan tavoitteeksi sillä se nähdään oikeana ja perinteisenä vaikuttamisen areenana. Erilaisten kulttuurien kohdatessa molemmissa tapauksissa toiselle osapuolelle voi helposti jäädä tunne, ettei toinen ymmärrä.

5.3.2 Näennäisedustavuus

Aikuiset ovat tietoisia siitä, että nuorisovaltuustoihin päätyy tietynlaisia nuoria. Osa pitää tätä ongelmana, osan mielestä siinä ei ole mitään pahaa. Jos aktiivinen nuori kerran on kiinnostunut vaikuttamisesta ja haluaa käyttää aikaansa siihen, ei häntä saa estää vaikka sattuisikin tulemaan hyvästä perheestä ja menestyvän hyvin koulussa:

Tässä yhteydessä myös kysyn aina sitä, että onko siinä jotain vikaa tai pahaa, jos jo muutenkin monessa mukana oleva aktiivinen nuori osallistuu osallisuustoimintaan? Mielestäni ei ole. Nämä ovat valintoja, jotka jokainen yksilö tekee itse. (K3)

Osallistuminen kuitenkin uhkaa jäädä näennäiseksi siinä mielessä, ettei kaikkien nuorten ääni kuulu edustuksellisten kanavien kautta. Tilanne on ristiriitainen, sillä huoli edustajien valikoitumisesta on oikeutettu ja kaikkein äänet pitäisi saada kuuluville. Toisaalta taas nähdään, ettei osallistumisella voida auttaa ongelmanuoria niissä asioissa, joissa he eniten apua tarvitsisivat, eikä pakottamalla ainakaan saavuteta mitään:

Periaatteessa pitäisi aina ottaa erityisesti huomioon syrjäytymisvaarassa olevat ja syrjäytyneet ja muut ns. heikot ryhmät. Heidän ongelmansa ovat luultavasti muualla kuin osallistumisessa suunnitteluun ja päätöksentekoon. (K4)

Edustukselliset menetelmät eivät houkuttele kaikkia nuoria, ja toisaalta kaikki nuoret eivät ole edes tietoisia niistä. Edustajien valintatapa on usein sellainen, joka suosii jo valmiiksi aktiivisia oppilaita. Tässä mielessä olisi perusteltua kiinnittää huomiota valintaan ja avata mahdollisuus edustajuuteen myös vähemmän aktiivisille nuorille.

Kallio ja Häkli (2011) huomauttavat myös, ettei kaikkia lapsille tärkeitä asioita voida käsitellä edustuksellisten järjestelmien kautta. Tämä tulee ajoittain ilmi myös käytännössä, kun näitä asioita yritetään tuoda päätettäväksi. Tässä tutkimuksessa asiantuntijat suhtautuivat lasten aloitteisiin pääosin positiivisesti, mutta esimerkiksi Wyness (2001) kuvailee vanhempien oppilaiden näkemyksiä nuorempien edustajien aloitteista Iso-Britannian oppilaskunnissa: nämä saattoivat ehdottaa täysin toteuttamiskelvottomia ideoita tai sellaisia, joista vain he itse olivat kiinnostuneita. Lisäksi samat asiat tuntuivat toistuvan, vaikka perustelut niiden toteuttamatta jättämiselle olivat selviä. Tämän huomioiden tuntuukin yllättävältä, miten vähän suomalaiset asiantuntijat kommentoivat lasten ja nuorten aloitteita – vai ovatko he muka lakanneet vaatimasta parempaa kouluruokaa?

Wyness (2001) tuo esiin myös huolen siitä, ettei oppilaskunnissa tai nuorisovaltuustoissa oteta tarpeeksi huomioon koulun ulkopuolella olevia tai etnisten vähemmistöjen edustajia. Edustajat ovat pääosin hyvin toimeentulevaa valtaväestöä. Suomessa on selvästi vähemmän maahanmuuttajia kuin esimerkiksi Iso-Britanniassa, mutta kuuden suurimman kaupungin alueilla he näkyvät jo selvästi ja ansaitsevat tulla kuulluksi. Erityisesti sellaiset maahanmuuttajanuoret, jotka eivät osaa kunnolla Suomea, ovat vaarassa jäädä vaille edustusta, jos heidän tarpeitaan ei ymmärretä. Samoin muista uskontokunnista ja kulttuureista tulevia voi olla vaikea edustaa, jos heihin ei ole henkilökohtaisesti tutustunut.

Vaikka nuoret pitävät joitain asioita sellaisina, joissa on helppo edustaa kaikkia nuoria, on kaikkien mielipiteiden huomioiminen välillä vaikeaa:

No, ei oikeastaan ihan kaikkia voi ottaa huomioon että tota, sehän on just semmonen demokraattinen yhteiskunta että ei voi ihan kaikkia mutta eniten... enemmistö, nii. (N3)

Tämä vastaus poikkeaa muista yllättävällä realismillaan. Maailma on niin täynnä erilaisia ihmisiä ja mielipiteitä, ettei kaikkien edustaminen yksinkertaisesti ole mahdollista. Demokratian määrittelemisen enemmistön vallaksi voi olla toisaalta lannistavaa, mutta kun siitä tunnistaa ja hyväksyy myös sen puolen, on se jo suuri askel oikeaan suuntaan. Kun tiedostaa moninaisten mielipiteiden mahdollisuuden, niitä voi lähteä metsästäämään; toki huonossa tapauksessa voi käydä niinkin, että todettuaan kaikkien huomioimisen mahdottomaksi kokee helpommaksi edustaa vain sitä omaa joukkoaan. Ja vaikka yrittäisikin ottaa erilaiset mielipiteet huomioon, ei voi koskaan olla täysin varma siitä, että on huomioinut kaikki, joten periaatteessa edustus jää tällöin näennäiseksi. Samaa näkee myös valtakunnan politiikassa, kun puolueet yrittävät vedota jokaisen tarpeisiin, vaikka todellisuudessa kaikkien asiat eivät millään mahtuisi yhden puolueen agendalle.

Storrie (2005, 58–59) kehottaa arvioimaan nuorten vaikuttamisryhmiä myös niiden sisäisen demokraattisuuden kautta. Ei siis riitä, että esimerkiksi oppilaskunnalla on tunnustettu asema koulun asioista päätettäessä, vaan tärkeää olisi arvioida myös sen sisäistä toimintaa. Hän kuvaa tätä demokraattisten momenttien (*democratic moments*) käsitteellä. Näihin kuuluvat muun muassa jäsenyyden avoimuus, käytäntöjen läpinäkyvyys ja vallan jakautuminen. Esimerkiksi oppilaskuntien hallitukset tuntuvat olevan hyvin eriasteisesti demokraattisia, jos vertaa vaikka edustajien valintamenetelmiä. Toisaalta menetelmiä voi olla vaikea asettaa demokraattisuusjärjestykseen: onko demokraattisempaa valita koulun vaaleilla eniten kannatusta keräävät edustajat vai pitää edustajan paikat avoinna kaikille halukkaille?

Edustuksellisia vaikuttamismenetelmiä on kritisoitu myös alueperustaisuudesta (Kallio & Bäcklund 2012, 252–255). Nykyään jo nuorten lasten elämänpiiri voi käsittää paikkoja eri puolilla kaupunkia ja muun muassa matkustelun ja internetin kautta maailma on avoinna yhä useammalle. Haastattelemani nuoret tuntuvat kuitenkin olevan tyytyväisiä vaikutusmahdollisuuksiinsa juuri niillä tasoilla, joilla he osallistuvat. Koulut ovat toki edelleen kaikille arkipäiväisiä. Omasta lähiympäristöstä ei olla kovin kiinnostuneita, sillä aikaa vietetään paljon keskustassa tai harrastuksissa eri puolilla kaupunkia. Nuorisofoorumin kautta saa vaikuttaa laajempiin, koko kaupunkia koskeviin asioihin, ja tämän nuoret näkevät mielekkääksi. Todennäköisesti tämä kiinnostus on myös ohjannut tietynlaisia nuoria mukaan näille vaikuttamisen areenoille. Eräs nuorista (N5), joka toimi oppilaskuntansa hallituksessa mutta ei Nuorisofoorumissa, oli kiinnostunut muun muassa globaalista eriarvoisuudesta, mutta ei nähnyt kuntatasoa mielekkääksi siihen vaikuttamiseen. Nuorisofoorumilaiset taas pitivät kansainvälistä

vaikuttamista usein vaikeana. Kunnissa kuitenkin olisi monia asioita, joiden kautta myös kaukaisiin asioihin voisi vaikuttaa, joten tällaisetkin näkemykset olisi hyvä saada jollain tavalla mukaan.

5.4 Kehysten vuorovaikutus ja päällekkäisyys

Jos kehyksiä tarkastellaan Goffmanin hengessä, pitäisi kerrallaan olla vallitsevana vain yksi kehys. Jokapäiväisessä keskustelussa on yleensä hyvä tietää esimerkiksi se, puhuuko toinen vakavissaan vai onko kyseessä vitsi vai kenties näytelmä (ks. Goffman 1986, 309–310). Nuorten edustuksellisesta osallistumisesta puhuttaessa ensisijaisen kehyksen määrittelemisen ei kuitenkaan onnistu: vaikuttamisen kehys tuntuu luonteelta valinnalta, mutta toisaalta oppimisen kehys on vahvimmin läsnä niiden puheissa, jotka osallistumisen järjestävät. Periaatteessa voisikin tutkia sitä, miten nuoret muuttavat tätä oppimisen kehystä niin, että pystyvät vaikuttamaan, mutta se tuntuu tarpeettomalta, sillä tämä ominaisuus on kuitenkin tilanteessa jo sisäänrakennettuna.

Niinpä hyväksyn tässä tutkimuksessa löydettyjen kehysten läsnäolon samanaikaisesti, jolloin ongelmat tulevat esiin painotuseroissa. Nuorten ja asiantuntijoiden haastatteluissa nimittäin oli muutama asia, joissa kehysten erilainen tulkinta aiheutti erimielisyyksiä. Toinen näistä liittyi nuorisovaltuustojen perustamiseen, ja siinä konflikti oli näkyvä. Toinen taas oli piilevä erimielisyys siitä, minkälaisiin asioihin nuorten pitäisi vaikuttaa, tai millainen vaikuttaminen nähdään toivottavana. Tarkastelen näitä kahta esimerkkiä tarkemmin myöhemmin tämän luvun alaluvuissa. Nyt esittelen hieman Goffmanin terminologiaa ja sen jälkeen yleisiä esimerkkejä siitä, kuinka eri kehykset näkyvät kirjallisuudessa ja aineistossa.

Goffman (1986) esittelee erityisesti kaksi tapaa kehyksen muokkaamiseen: virittäminen (*keying*) ja sepittäminen (*fabrication*). Kirjaimellinen käännös Goffmanin keying-termille olisi transponointi, mutta käytän Luhtakallion käsitteen metaforisuudelle uskollisempaa käännöstä virittäminen (Luhtakallio 2012, 12–13). Se viittaa siihen, kuinka jo entuudestaan merkityksellinen toiminta muutetaan toisenlaiseksi, kuitenkin samaa toimintaa mallintaen (Goffman 2012, 117). Aineistooni soveltaen virittämistä voisi tapahtua tilanteissa, joissa nuorten edustuksellista vaikuttamistilannetta tulkitaan vain leikkinä tai harjoitteluna, eli näennäisosallisuutena. Tai kenties nuoret voivat tehdä oppimistilanteesta vaikuttamistilanteen tuomalla omat kantansa näkyviin. Goffmanille uskollinen virittämisen tulkinta kuitenkin edellyttää, että toimintaan osallistujat ovat tietoisia kehysten vaihdoksista ja että ne ovat selvärajaisia (emt. 119). Tulkitsen tätä kuitenkin siten, että toimintaa – nuorten edustuksellista osallistumista – voidaan katsoa eri kehysten kautta, ja kehysten muunnoksia voi hyvin kutsua myös virittämiseksi. Tätä voisi tapahtua myös silloin, kun nuori tajuaa oppivansa samalla kun vaikuttaa, tai kun osallistumiseen negatiivisesti suhtautunut virkamies huomaa, että

nuorten ajatukset kannattaakin ottaa tosissaan. Tällöin ensimmäisessä tapauksessa oppimisen kehyksen voi virittää vaikuttamisen kehykseksi, ja jälkimmäisessä taas näennäisosallisuudesta tuleekin vaikuttamista. Nämä ovat vapaaehtoisia kehysten muunnoksia.

Sepittäminen sitä vastoin viittaa siihen, miten joku tietoisesti käsittelee tilannetta niin, että toisille jää väärä käsitys siitä, mitä on tekeillä (Goffman 1986, 83). Nämä voivat olla esimerkiksi hauskoja piloja tai vähemmän hauskoja petoksia. Sepittäminen voi myös liittyä näennäisdemokratian ja vaikuttamisen kehyksiin, kuten skotlantilainen esimerkki osoittaa: ryhmä nuoria oli kutsuttu kuulemistilaisuuteen ja sellaisen kaavaa noudatettiin, mutta nuoria ei kuitenkaan kuunneltu ajatuksella. Heidän tulkinnakseen jäi, että kyseessä oli vain tilaisuus ottaa valokuvia ja näyttää hyvältä ulospäin, kun nuoria muka kuunnellaan (Stafford ym. 2003, 368). Toisaalta valheellinen kehys saattaa syntyä myös itseaiheutetusti, kuten esimerkiksi unessa (Goffman 1986, 112). Voihan edellisessä esimerkissä olla kyse siitäkin, että nuoret suhtautuvat lähtökohtaisesti negatiivisesti heille järjestettyyn kuulemistilaisuuteen ja tulkitsevat sen pelkkänä näennäiskuulemisena, jolloin he eivät myöskään suhtaudu siihen tosissaan.

Erot nuorten ja hallinnon antamissa merkityksissä ovat tulleet esiin myös muualla. VeLure Roholt, Hildreth ja Baizerman (2009) esittelevät kolme erityyppistä nuorten osallistamishanketta ja vertailevat niiden virallisia kuvauksia niihin osallistuneiden nuorten kuvauksiin. Yhdessä hankkeessa nuoret simuloivat hallinnon toimintaa (Youth in Government), toisessa suunnittelivat ja toteuttivat projekteja (Public Achievement) ja kolmannessa harjoittelivat tieteentekoa museolla (Youth Science Center). Eroja on sekä hankkeiden välillä että nuorten ja virallisten kuvausten välillä. Ongelmalliseksi nämä erot nähdään erityisesti silloin, kun hankkeita arvioidaan niille virallisesti asetettujen tavoitteiden kautta huomioimatta osallistujien näkökulmia (emt. 60–61).

Nuorten kokemusten kautta tarkasteltuna yksi hankkeista erottui, ja se oli Youth in Government, jonka nuoret kokivat enemmän opetuksellisesti. Siitä saatavat hyödyt tulisivat tarpeeseen vasta myöhemmin. Lisäksi aikuisilla oli suurempi rooli toiminnan suunnittelussa. Kahta muuta projektia nuoret taas kuvailivat enemmän tässä ja nyt tapahtuvaksi vaikuttamiseksi. He saivat tehdä työtä heitä kiinnostavien asioiden puolesta (emt. 58–59). Kun näitä tarkastellaan tässä tutkimuksessa löytämiäni kehysten näkökulmasta, voisi oppimiskehystä käyttää simulaatiorankkeesta puhuttaessa ja vaikuttamiskehystä tiedehankkeesta ja projekti-hankkeesta puhuttaessa. Tässä yhteydessä nuoret käyttävät vaikuttamiskehystä melko arkipäiväisessä merkityksessä; heille ei ole tärkeää vaikuttaa esimerkiksi poliittisiin linjauksiin, vaan kyse voi olla vaikka omaan hyvinvointiin vaikuttamisesta. Tampereen esimerkkinä eivät ole suoraan verrattavissa yhteenkään näistä hankkeista, vaan sijoittuvat mielestäni projekti- ja simulaatiorankkeiden välimaastoon. Nuorten kokemukset Nuorisofoorumin ja

oppilaskuntien toiminnasta tukevat ajatusta verrata niitä lähinnä projektihankkeeseen, vaikka hallinnon näkökulmasta ne nähtäisiinkin enemmän simulaatioina.

Merkillepantavaa on se, että kolmessa erilaisessa hankkeessa oli myös paljon samankaltaisuuksia. Myös simulaatiorankkeeseen osallistuneet nuoret kertoivat, että heidän täytyi tehdä tärkeitä päätöksiä ja että heidän ääntään kuunneltiin, samoin kuin kahden muun hankkeen osallistujat; näissä hankkeissa he saivat paljon itse määritellä tehtävät asiat ja heidän mielipiteillään oli vaikutusta hankkeeseen, ryhmän työhön ja lopulta laajempaan yhteisöön. Kaikissa hankkeissa nuoret kuvasivat oppineensa hoitamaan asioita, työskentelemään ryhmässä ja ilmaisemaan mielipiteensä. He olivat ylpeitä saavutuksistaan, vaikka projekti saattoikin lopulta jäädä toteutumatta – olennaista oli, että he olivat tehneet töitä sen eteen ja sillä oli merkitystä. Viralliset oppimistavoitteet oli määriteltä suppeasti ja ne eivät kohdanneet nuorten kokemusten kanssa (emt. 42, 58, 60–61). Toisaalta jos on tarkoitus oppia kansalaisuutta, voi sille olla hyvin erilaisia määritelmiä ja niin laajoja sisältöjä, että nuorten oppimat asiat hyvin mahtuisivat niiden sisälle.

Myös käytännön painopistettä nuorten ja virallisten kuvausten välillä vertailtiin, ja samoin kuin oppimistuloksissa, siinäkin oli selvä ero nuorten ja virallisten kuvausten välillä (emt. 61). Nuorille kaikissa hankkeissa olennaista oli saada uusia mahdollisuuksia ja he korostivat oikean ja merkityksellisen työn tekemisen tärkeyttä hankkeiden kautta. Viralliset kuvaukset taas korostivat hyvin eri asioita hankkeissa, ja ne myös edustavat erilaisia tässä tutkimuksessa käytettyjä kehyksiä. Public Achievement -hankkeessa keskityttiin virallisesti projektien toteuttamiseen ja muutoksien aikaansaamiseen. Tämän voi sanoa kuuluvan vaikuttamiskehykseen. Youth Science Center -hanke taas korosti tieteestä oppimista, eli virallinen taho katsoo sitä oppimiskehyksen kautta, kun taas nuoret eivät tätä näkökulmaa tunnistanee vaan käyttivät edelleen vaikuttamiskehystä. Youth in Government -hankkeen virallisen kuvauksen mukaan painopisteenä oli hyvä simulaatio. Toisaalta nuoret näkivät myös tässä vaikuttamisen mahdollisuuden – vaikka itse projekti vain simuloi hallinnon toimintaa, saattoihan siinä samalla vaikuttaa toisten osallistujien mielipiteisiin ja näin lisätä omaa vaikutusvaltaansa. Periaatteessa nuoret siis näkevät sen sekä oppimis- että vaikuttamiskehyksen kautta, kun taas virallinen hyvän simulaation tavoite viittaa lähinnä näennäisdemokratian kehykseen, vaikka todennäköisesti taustalla on enemmän oppimiskehykseen kuuluvia tavoitteita. Nämä esimerkit antavat kuvan siitä, miten eri kehykset voivat olla samanaikaisesti läsnä eri toimijoiden antamissa merkityksissä.

5.4.1 Mikä on toivottavaa osallistumista?

Millaista osallistumista pidetään arvokkaana ja kuka saa määritellä osallistumisen tavoitteet? Joissain tapauksissa nuorten ja hallinnon näkemykset todellisesta vaikuttamisesta eroavat. Näissä tilanteissa nuoret ja aikuiset kehystävät tilanteen eri tavoin.

Ääripäänä näen sellaisen näennäisosallisuuden, jossa lapset ja nuoret päättävät jostain seinän väristä (K3)

Tämä lainaus esiintyi jo aiemmin näennäisosallisuuden kehityksen yhteydessä. Vaikka seinän väristä päättäminen ei ollut ainoa kriteeri osallistumisen näennäisyydelle, antaa kommentti kuitenkin sellaisen vaikutelman, ettei sen tyyppistä vaikuttamista kannattaisi pitää kummoisessa arvossa. Nuoret kuitenkin joutuvat katsomaan koulujensa seiniä päivästä toiseen, ja usein ne ovat tylsän harmaita. Kouluympäristöön vaikuttaminen nousi useasti esille kysyttäessä nuorilta oppilaskunnassa tehtäviä asioita, ja itse asiassa seinien värin valintaan liittyvä kommentti tuli myös eräältä nuorelta, tosin neutraaliin sävyyn. En kuitenkaan ihmettelisi, jos nuoret ottaisivat esille vaikka graffitiseinän perustamisen koululle tai ympäristöä piristävän seinämaalauksen tilaamisen – eihän seinien tarvitse olla yksivärisiä.

Seinän väriin liittyy myös Percy-Smithin (2010, 113) esimerkki nuorten käyttöön annetusta nuorisotilasta, jonka hallintaan nuorilla ei kuitenkaan ollut mitään asiaa: he olisivat halunneet maalata seinät, mutta eivät saaneet siihen lupaa. Tilaa hallinnoiva taho tyrmäsi kaikki nuorten ehdotukset ja piti vallan itsellään, minkä johdosta tilan käyttö ei enää houkutellut nuoria. Samassa kaupungissa toimineen nuorten parlamentin edustajat kuitenkin kokivat tulleen kuulluksi ja saaneensa tukea aikuisilta. Samantapainen vastakkainasettelu näkyy myös seuraavassa hallinnon asiantuntijan kommentissa:

Olen havainnut, että koska nuorisovaltuustotoimintaa ei ole kuntalaissa määritelty, kohdellaan nuorisovaltuustoa ja vaikuttavaa ja osallistuvaa työtä tekeviä nuoria kuin nuorisotiloilla käyvien ”hengailijoiden”, heitä ei oteta aina tosissaan eikä heihin luoteta. (K5)

Toinen mielipiteitä jakava esimerkki vaikuttavan osallistumisen määrittelystä koskee tapahtumien järjestämistä. Ensimmäinen lainaus on hallinnon asiantuntijalta ja toinen nuorelta, joka toimii oppilaskuntansa hallituksessa:

Jos oppilaskunnan hallitus järjestää vain kivoja tapahtumia (vaikka niitäkin tarvitaan), se ei ole silloin vaikuttamis- tai päätöksenteko-osallisuutta. (K6)

Sillain että kun mää tykkään paljon, niin sitte se on kiva jos pääsee vaikuttaan vähän johonkin, kaikkiin tapahtumiin ja tällatteisiin. (N2)

Tapahtumien järjestäminen ei toki ole sellaista päätöksenteko-osallisuutta, joka vaikuttaa kaikkien kuntalaisten tai kaikkien nuorten elämään. Nuorille tapahtumat ja erilaiset teemapäivät ovat kuitenkin tärkeitä merkkipäiviä, niistä puhutaan jälkeenpäin ja ne luovat yhteisöllisyyttä kouluilla. Nuorisofoorumi taas järjestää sekä hupitapahtumia että koulutustapahtumia. Kaikenlaisten tapahtumien järjestäminen vaatii monenlaisia taitoja, ja nuoret myös arvostavat näiden taitojen oppimista. Tässä kohtaa oppimiskehys kietoutuu vaikuttamisen kehykseen, sillä tapahtumia järjestämällä he kokevat myös voivansa vaikuttaa: tapahtumien sisältöön, ajankohtaan, järjestelyihin – esimerkiksi musiikin valinta mainittiin halutuksi vaikuttamisen kohteeksi. Kun on itse mukana tekemässä, voi vaikuttaa lopputulokseen niin, että siitä tulee itselle mieluista, vaikka tavoitteena on tietysti tehdä mahdollisimman montaa osallistujaa miellyttävä tapahtuma. Hallinnon edustaja tunnustaa kyllä tapahtumien tarpeellisuuden, mutta ei pidä niitä niin tärkeinä kuin esimerkiksi opetussuunnitelmaan vaikuttamisen mahdollistamista.

5.4.2 Helsingin puuttuva rengas

Nuorisofoorumilaiset kehuvat, että Tampereella osallistumisasiat on järjestetty hyvin ja tilannetta verrataan erityisesti Helsinkiin ja muihin kaupunkeihin, joissa ei ole nuorisovaltuustoa. Tämä on sinänsä kiinnostavaa, sillä itse ainakin käsitin nuorten puheista Nuorisofoorumin toimivan eri tavalla kuin perinteisen nuorisovaltuuston – toki suurkokous toimii valtuuston periaatteella, mutta suurin osa toiminnasta on kuitenkin muunlaista.

Helsingin puuttuvaa nuorisovaltuustoa ihmetellään erityisesti sen vuoksi, että helsinkiläiset nuoret itse ovat sellaista toivoneet perustettavaksi. Ilmeisesti kaupungin edustajat kuitenkin halusivat jotain muuta ja kokivat valtuuston huonoksi vaikuttamisareenaksi. Useampi haastateltava, sekä nuori että aikuinen, toi esiin tämän tilanteen ja ihmetteli erityisesti sitä, miten nuorten mielipide voidaan sivuuttaa täysin suunnittelussa. Toisaalta tilannehan on klassinen esimerkki siitä, ettei nuortenkaan toiveita aina voida täyttää – voi olla että nuorisovaltuustoa on tarkkaan harkittu mutta todettu jonkun muun vaihtoehdon toimivan paremmin.

Puuttuvan nuorisovaltuuston tapauksessa voidaan nähdä kiinnostavia kehyksiä. Molemmat osapuolet tuntuvat tavoittelevan aitoa vaikuttamista ja haluavat nähdä nuorten edustuksellisen osallistumisen vaikuttamisen kehyksen kautta. Kun tarkastelun kohteeksi valikoituu tarkemmin nuorisovaltuustotyyppinen toiminta, hallinto tulkitseekin tätä näennäisdemokratian kehyksessä. Vaikka tarkoitusperät olisivat hyviä hallinnon puolelta, jää nuorille helposti vain tunne, ettei heitä kuunnella.

6 Kaikki mukaan vaikuttamaan

Kehysanalyysin ja aineiston luennan jälkeen oli selvää, että aiemmassa tutkimuksessa esitetyt ajatukset siitä, ettei edustuksellinen osallistuminen sovi kaikille nuorille osallistumisen patenttiratkaisuksi, saavat vastakaikua myös sekä Suomen suurimpien kaupunkien asiantuntijoiden että aktiivisten tamperelaisten nuorten keskuudessa. Tarvitaan siis jotain uutta, jotain lisää. Nuorten osallistumiseen kannustavia hankkeita ja projekteja on toki tehty runsaasti, asiaa on tutkittu ja sen parissa työskentelee osaavia henkilöitä, mutta kuten hallinnon vastauksissa ilmenee, tieto ei ole kovin helposti saatavilla.

Tutkimuksen toisena tavoitteena oli selvittää, miten nuorten osallistumismahdollisuuksia voisi kehittää aktiivisten nuorten ja kaupungin edustajien vastausten perusteella. Tähän vastaamista vaikeuttaa se, että osallistumisen tavoitteista ei olla yksimielisiä. Samalla kun korostetaan, että nuoret voivat vaikuttaa tässä ja nyt, olennaisena pidetään tulevaisuudessa tarvittavien tietojen ja taitojen oppimista ja demokratian kuvan kiillottamista niin, että kaikki sitten aikuisina tajuavat äänestää. Jotta osallistumismahdollisuuksien kehittäminen olisi järkevää, tarvitaan yhteinen tavoite, jotain jota kohti pyrkiä. Tässä kohtaa asetun avoimesti nuorten puolelle ja valitsen todellisen vaikuttamisen näkökulman kehittämiseen. Todellisella vaikuttamisella en välttämättä tarkoita muutosten aikaansaamista kuten eivät nuoretkaan, vaan olennaista on, että nuoria kuunnellaan aktiivisesti ja heidän mielipiteensä otetaan huomioon. Tavoitteeksi asetan myös mahdollisimman monen nuoren äänen saamisen kuuluviin, sillä nuoret ovat erilaisia siinä missä aikuisetkin, ja jokaisella on oikeus osallistua.

On mukava huomata, että nuorten ja hallinnon asiantuntijoiden ajatukset siitä, miten muita nuoria kannattaa osallistaa, ovat lopulta hyvin yhteneväisiä. Tämä antaa toivoa, että tulevaisuudessa nuoret innostuvat laajemmin vaikuttamistoiminnasta, jos ehdotettuja parannuksia toteutetaan. Toisaalta tässä on myös riskinä, että nuorten vastaukset ovat saaneet väriä siitä maailmasta, jossa he itse vaikuttavat. En kuitenkaan pidä tätä todennäköisenä, sillä usein he viittaavat vastauksissaan arkielämään ja ottavat esimerkkejä ystäväpiiristään; kaikilla sentään on myös kavereita, jotka eivät ole erityisen aktiivisia.

Kaikki vastaajat ovat sitä mieltä, ettei edustuksellinen osallistuminen sovi kaikille. Toisaalta se nähdään nimenomaan nuorten ongelmaksi, etteivät nykyiset politiikan keinot ole heitä houkuttelevia, mutta yhtä lailla aikuisten aktiivisuudessa olisi parantamisen varaa. Ratkaisu ei näytä olevan helposti löydettävissä, sillä vaikka perinteisten vaikuttamiskeinojen houkuttelevuus koetaan ongelmalliseksi, ne nähdään kuitenkin usein ainoaksi mahdollisuudeksi muuttaa asioita oikeasti. Tämä tietysti ajaa

nuoret hankalaan asemaan, sillä tällä logiikalla heidän ainoat vaikuttamismahdollisuutensa ovat heille varta vasten järjestettyjä Nuorisofoorumin kaltaisia elimiä. Osallistua kuitenkin voi muillakin tavoin.

Kehittämisideat voi järjestää seuraavien kuuden teeman ympärille:

1. Tiedotus vaikuttamistavoista. Nuorille suunnatuista vaikuttamiskanavista ei olla tietoisia, joten tiedon saatavuutta pitäisi pohtia enemmän. Toisaalta tiedottaa voisi myös kaikille suunnatuista kanavista, joille myös nuoret voivat osallistua.
2. Nuorille ominaiset vaikuttamistavat. Vaikka nuorilla ei näennäisesti olisi esteitä osallistua yleisten kanavien kautta, on niiden yhteydessä käytetty kieli usein sellaista, ettei nuori edes halua ymmärtää. Nuoret tarvitsevat siis erityishuomiota.
3. Monipuoliset vaikuttamistavat. Nuoret ovat keskenään erilaisia siinä missä aikuisetkin ja kiinnostuvat erilaisista asioista. Mahdollisimman monipuolisen osallistujajoukon tavoittamiseksi tarvitaan useita toisiaan täydentäviä kanavia.
4. Aikuisten rooli. Aikuista tarvitaan usein osallistumisen mahdollistajana. Rooli on kuitenkin tasapainottelua, sillä nuorten omille ajatuksille on annettava tilaa ja heidät on otettava tosissaan. Aikuisten on myös huolehdittava osallistumisen vaikuttavuudesta.
5. Internetin rooli. Diginatiivien sukupolvelle on luontevaa viettää aikaansa internetissä, ja sitä kannattaa myös hyödyntää heidän osallistamisessaan. Internet ei kuitenkaan ole mikään patenttivastaus, vaan sen hyödyntäminen vaatii suunnitelmallisuutta ja tietoa nuorten internetkulttuureista.
6. Osallistumattomuus. Onko pakko osallistua? Toisaalta jos tavoitteena on saada mahdollisimman monipuolisesti mielipiteitä, osallistumattomuus voi olla ongelmallista. Se on kuitenkin myös eräänlainen mielipiteenilmaus ja sellaisena sitä pitäisi oppia tulkitsemaan ja ymmärtämään.

Näiden lisäksi on varmasti monia muitakin huomioitavia asioita (ks. esim. Sagers, Palmer, Royce, Wilson & Charlton 2004), joten tätä listaa ei kannata pitää lopullisena totuutena ja viisauden lähteenä, vaan se kertoo lähinnä käyttämästäni aineistosta eli aktiivisten nuorten ja paikallishallinnon virkamiesten näkökulman nuorten vaikutusmahdollisuuksien lisäämiseen. Molemmat ryhmät kiinnittivät huomiota näihin teemoihin. Edellisestä luvusta löytyy myös muita huomionarvoisia seikkoja.

6.1 Tiedotus vaikuttamistavoista

Nuorten tietämättömyys mahdollisista osallistumistavoista koetaan yleisesti ongelmana sekä nuorten että kaupungin asiantuntijoiden keskuudessa. Tiedotukseen ja tiedon saatavuuteen olisi kiinnitettävä

huomiota monilla tasoilla. Tälläkin hetkellä on olemassa monia kanavia ilmaista mielipiteitään, mutta käyttö on vaikeaa jos niistä ei tiedä tai jos asiat on niissä esitetty sellaisella tavalla, että sen ymmärtäminen vaatisi liikaa aikaa ja vaivaa. Tietoisuuden kehittyminen on edellytys poliittiselle aktiivisuudelle (Hackett 2005, 75).

Internetissä toimii monenlaisia kanavia, kuten Tampereen kaupungin Valma-valmistelufoorumi, joille osallistuminen ei ole iästä kiinni. Valmastakin kaikki nuorisofoorumilaiset olivat tietoisia, mutta kukaan ei ollut kokeillut sen käyttöä. Toisaalta he eivät olleet kokeneet siihen tarvetta, mutta toisaalta ajatus siitä ei lähtökohtaisesti ollut nuoria houkutteleva, kun kohderyhmäksi nähtiin lähinnä aikuiset. Tiedottamiseen liittyy olennaisesti myös tiedon avoimuus. Sinänsä on hienoa, että tietoa on avoimesti saatavilla, mutta todellisuus on usein karumpi kuin mitä on visioitu. Pöytäkirjat ja muut dokumentit saatetaan kyllä julkaista internetissä, mutta niiden löytämiseen ei maalaisjärki riitä. Tietoa myös kertyy valtavia määriä, ja sen olennaisen ymmärtämiseen tarvitaan ammattilaista.

Nuoret tarvitsevat myös tietoa siitä, keneen voi ottaa yhteyttä kun haluaa ilmaista mielipiteensä. Poliitikot ja viranhaltijat ovat tietysti mahdollisuuksia siinä missä aikuisillekin. Nuorilla ei tosin välttämättä ole samanlaista sidettä poliitikkoon, jota ei ole edes voinut äänestää. Nuorilla on kuitenkin myös omat edustajansa, joiden kautta he voisivat viedä asioita eteenpäin. Mielipiteet eriävät siinä, pitäisikö nuoria kannustaa ottamaan itse yhteyttä päättäjiin vai toisiin nuoriin, joilla olisi kenties paremmat mahdollisuudet ajaa nuorten asioita. Jälkimmäinen on nuorten edustajien kannalta toki toivottavaa, jotta he saisivat tietoonsa useampia mielipiteitä ja mandaattiaan vahvistetuksi. Toisaalta suorat yhteydenotot nähdään ehkä jopa tehokkaampina vaikuttamiskeinoina, varsinkin jos useampi nuori lähettää vaikka sähköpostia samasta asiasta valtuutetuille.

Sillain nuoret pystyy Tampereella aika hyvin vaikuttaan asioihin, ainakin nyt mun omasta mielipiteistä, että kun on just Tampereen Nuorisofoorumissa mut sitten ne nuoret jotka ei välttämättä edes tiedä mikä on Tampereen Nuorisofoorumi, niin ne voi ajatella vähän toisin. (N2)

Nuorisofoorumin tavoitteena on tehdä omaa toimintaansa tunnetummaksi nuorten keskuudessa muun muassa olemalla läsnä nuoria kiinnostavissa tapahtumissa ja vierailemalla kouluilla. Kuitenkin mukaan toimintaan pääsee käytännössä vain oppilaskuntien kautta, kun hallituksen jäsenet valitaan nimenomaan suurkokouksen osallistujista. Tämä tarkoittaa, että on oltava ensin aktiivinen oppilaskuntatoiminnassa päästäkseen edustamaan kouluaan suurkokoukseen ja asettuakseen ehdolle Nuorisofoorumin hallitukseen – ei ihme että osallistuminen kasaantuu. Ratkaisu voisi olla yleinen nuorisovaali, jossa jokainen nuori saisi asettua ehdolle ja äänestää. Tämä tekisi järjestelmästä avoimemman ja tietoisuus lisääntyisi, jos äänestys toteutettaisiin vaikka kouluissa. Tässäkin

järjestelmässä olisi toki ongelmansa, kuten äänestysistä päättäminen ja ehdokkaiden esittely. Valintaprosessi olisi kuitenkin demokraattisempi.

6.2 Nuorille ominaiset vaikuttamistavat

Vaikka nuoret voivat käyttää osin samoja kanavia kuin aikuisetkin, nähdään pelkästään nuorille suunnatut vaikuttamiskeinot myös tarpeellisina. Aineistosta löytyy kahdenlaisia näkemyksiä nuorten ja aikuisten osallistumisen eroista. Osa on sitä mieltä, ettei näiden ryhmien välille ole tarvetta tehdä suurempaa erottelua, sillä samanlaiset osallistamismenetelmät sopivat molemmille. Toisaalta taas nuoret tarvitsevat enemmän huomiota sen vuoksi, etteivät he saa äänestää ja osallistua muilla ikärajoitetuilla tavoilla – jos aikuisille on omansa, on nuorillekin oltava, varsinkin kun äänestäminen nähdään yhä kaikkein tehokkaimpana vaikuttamiskeinona. Yksi nuorista vertaa erilaisia vaikuttamisen areenoita:

Nuorille ehkä tavallaan niinku jos pistää vastakkain jonku eduskunnan ja mielenosotukset, niin kyl se mielenosotus voi olla helpompi ja tavallaan semmonen niinku näkyvämpi ja äänekkäämpi tapa, ku eduskunta. Mut sitte kun kuitenkin päätökset tehdään nyt ja tullaan tekemään ikuisuuteen asti eduskunnassa, eikä missään mielenosotuksessa, niin tota, no se on vähän vaikee sanoo et pitäiskö tavallaan eduskunnan muuttua, vai pitäiskö nuorten vanhentuessa, niin onko ok että he vaan sitten sopeutuvat tähän eduskunnan ja nykyisen päätöksentekomallin malliin. (N4)

Eduskunnan lisäksi tarvitaan kuitenkin myös suuremmalle joukolle avoimia kanavia mielipiteen ilmaisuun. Nuorille ominaisten keinojen perään kuulutetaan sekä hallinnon että nuorten taholta. Mitä nämä nuorille ominaiset vaikuttamismenetelmät sitten ovat, ei kuitenkaan ollut nuorille itsellekään täysin selvää. Edustuksellisia ne ainakaan eivät ole, ja niitä tarvitaankin erityisesti muita nuoria varten – edustuksellisesta vaikuttamisesta kiinnostuneille nuorille on jo olemassa areenansa. Hallinnon asiantuntijoilta löytyy kuitenkin luottamusta:

Lapsille ja nuorille tarvitaan heille sopivat menetelmät, jotka lasten ja nuorten kasvattajat käsittääkseni tuntevat. Toiminnalliset menetelmät ovat usein aikuistenkin kannalta parhaita henkilökohtaisessa vuorovaikutuksessa. Lasten ja nuorten osalta sähköiset menetelmät tavoittavat parhaiten ja havainnollistamismahdollisuudet ovat hyvät. (K4)

Erityisesti hallinnon puolelta korostettiin, että on otettava huomioon kaikkien nuorten tasavertaiset mahdollisuudet osallistua; maahanmuuttajat ja syrjäytymisvaarassa olevat tarvitsevat erityistä huomiota. Ratkaisuksi tarjotaan usein arjen osallisuutta, termi jonka voi tulkita monella tapaa. Itse en koe arjen osallisuutta riittäväksi, vaan nuoret tarvitsevat myös mahdollisuuksia osallistua arkea laajemmilla tasoilla. Nuoret ovat periaatteessa samaa mieltä, mutta osallistumisen olisi tapahduttava

helposti ja luonnollisesti, osana arkea. Nuorten ei ajatella haluavan nähdä paljoa vaivaa vaikuttaakseen asioihin, mutta ohimennen ilmaistu mielipide tulisi jotenkin saattaa asioista päättävien tietoisuuteen. Menetelmien tulisi olla kaikille nuorille avoimia ja helppoja käyttää. Kun kohderyhmä on selkeästi määritetty, on nuorten helpompi tulla mukaan.

Nuorisofoorumilaiset näkevät Nuorisofoorumin Tampereella oleellisena osana nuorten vaikuttamismahdollisuuksien kenttää. Se ei kuitenkaan voi olla ainoa, kaikille sopiva keino. Toisaalta nuorisofoorumilaisiakin voi vaivata yleinen mukavuudenhalu ja tottuminen tietynlaisiin tekemisen muotoihin: nuoret itse kritisoivat esimerkiksi eduskunnan toimintaa nuorten näkökulmasta jämähtäneeksi, mutta ymmärtävät myös sen, että sisältä päin se varmasti avautuu aivan eri tavalla. Samoin voi olla Nuorisofoorumin laita, jos toimintaan mukaan päässeet tietävät toimintatavat, joihin uudet oppivat tai opetetaan. Kehittäminen ja muutoksen aloittaminen, jota nuoret yleisesti pitivät nuorten tehtävänä hyvin vaikeana, on vaikeaa myös oman toiminnan ollessa kyseessä. Toisaalta tätä varten Suomessakin toimii esimerkiksi Nuva ry, jonka kautta eri kaupunkien nuorten vaikuttajaryhmät voivat vertailla kokemuksiaan ja kouluttautua. Lisäksi täytyy muistaa, että myös aktiiviset nuoret tarvitsevat nuorisotyötä (Horelli 2003, 54).

Matthews ja Limb (2003, 190) kuvaavat nuorisovaltuustoja monille nuorille luotaantyyntäviksi, koska ne matkivat aikuisten maailman poliittisia rakenteita ja mekanismeja eivätkä liity nuorten jokapäiväiseen kokemusmaailmaan. Tämän vuoksi suurin osa nuorista jää ajatuksineen yksin ja poikkeavat näkemykset eivät tule esiin. Tarvitaan systemaattisempi lähestymistapa ja laaja valikoima erilaisia keinoja, joilla nuoria jatkossa kuunnellaan ja osallistetaan. Näiden pitäisi haastaa aikuisten politiikan rakenteet ja taistella jokapäiväiseen elämään pohjautuvien vaihtoehtoisten menetelmien puolesta.

Periaatteessa aineiston perusteella nuorille olisi ominaista vaikuttaa esimerkiksi arkipäiväisten valintojen avulla. Nuorten omakohtaiset kokemukset tästä ovat kuitenkin hieman ristiriitaisia: valintojen uskotaan kyllä myös osaltaan vaikuttavan, mutta moni nuori sanoo silti tekevänsä tai ostavansa asioita, joita periaatteessa vastustaa. Tähän tarjotaan myös loogista selitystä: yksi ihminen voi valinnoillaan vaikuttaa niin kovin vähän, ja toisaalta erityisesti Nuorisofoorumin kautta pääsee vaikuttamaan paljon tehokkaammin, vaikkakin ehkä eri asioihin. Konkreettisempi auttaminen kehityksissä koettiin myös kiinnostavammaksi ainakin ajatuksen tasolla; joku kuitenkin ostaa sen lapsityövoimalla tehdyn vaatteen jos itse jättää ostamatta, mieluummin sitä menisi vaikka afrikkalaiseen lastenkotiin vapaaehtoistyöhön auttamaan niitä lapsia. Jotain vaatetta kuitenkin täytyy pukea ja ruokaa täytyy syödä – joillekin nuorille nämä ovat arkipäivän asioita joiden kysymistä

tutkimushaastattelussa ehkä pidetään vähän outona. Tarvitseeko nuoren edes tiedostaa kaikkia jokapäiväisen elämänsä poliittisia ulottuvuuksia?

Monet vaatimukset kansalaisuuden käsitteen laajentamisesta kattamaan myös arkipäivän toimintoja, valintoja ja kokemuksia (mm. VeLure Roholt ym. 2009, 104, 112, 162) ja arkipäivän poliittisuuden tunnistamisesta (mm. Kallio & Häkli 2011) ovat ymmärrettäviä nuorten toimintaa tarkasteltaessa, vaikka nuoret itse eivät käytäkään näitä käsitteitä. Hallinnon edustajat kenties tavoittavat ajatuksen puhuessaan arkipäivän osallisuudesta. Tässä kohtaa tyydyn toteamaan, että tällainen osallisuus on varmasti ominaista nuorille, kun aikuisten asettamista rajoista vielä neuvotellaan erilaisilla keinoilla (ks. luku 6.6).

6.3 Monipuoliset vaikuttamistavat

Kaksi edellistä teemaa jo osaltaan pohjustavat tarvetta nuorten monipuolisille vaikuttamismahdollisuuksille. Tutkimusta aloittaessani oletin, että oppilaskuntien ja Nuorisofoorumin hallituksissa olevat nuoret olisivat muutenkin aktiivisia ja käyttäisivät erilaisia vaikuttamisen keinoja (vrt. Zackariasson 2006, Ekmanin 2007, 18 mukaan). Tämä oletus osoittautui nopeasti vääräksi. Toki nämä nuoret ovat aktiivisia, mutta hallitustoiminta toisaalta vie niin paljon aikaa ja toisaalta antaa niin paljon, ettei muunlaiselle vaikuttamiselle nähdä olevan aikaa tai tarvetta. Kuitenkin muita nuoria varten erilaiset vaikuttamiskeinot nähdään tärkeiksi.

Viralliset poliittiset kanavat korostuvat aktiivisten nuorten vaikuttamistapoja koskevista ajatuksista. He eivät vielä saa äänestää, mutta nimenomaan sitä pidetään kenties tärkeimpänä osallistumisen muotona. Omat ehdokkaat ovat olleet tiedossa jo edellisissä vaaleissa. Nuorilta kysyttiin myös kokemuksia erilaisista epävirallisista vaikuttamiskeinoista ja mielipiteen keräämisen tavoista. Vähän ennen haastatteluja oli tehty kysely raitiotiestä, jota käytin esimerkkinä, mutta yksikään ei ollut siihen törmännyt, eikä paljon muihinkaan kyselyihin. Yhdistystoiminnasta kiinnostavaksi koetaan lähinnä puolueeseen liittyminen, vaikkei kukaan vielä ollutkaan tehnyt valintaa omasta puolueestaan.

Erilaiset vaikuttamismahdollisuudet ja tilaisuudet kertoa mielipiteensä koetaan kuitenkin kiinnostaviksi ja niiden olemassaoloa pidetään tärkeänä. Erilaisiin ihmisiin vetoavat erilaiset tavat, ja vaikka esimerkiksi mielenosoituksiin osallistumista haastatellut harkitsisivat hyvin tarkkaan, he ymmärtävät niiden houkuttelevan toisenlaisia nuoria. Mielenosoitukset kuitenkin nähdään melko tehottomina keinoina vaikuttaa, samoin kuin erilaiset yritysten hyväntekeväisyyskampanjat ja boikotoinnit. Toisaalta jos tärkeintä oli kokemus kuulluksi tulemisesta, antavat erilaiset vaikuttamistavat näitä kokemuksia erilaisille nuorille, mikä tekee niistä merkityksellisiä.

Kun erilaisilta nuorten ryhmiltä Skotlannissa kysyttiin nuorten kuulemisesta, he pitivät sitä ylipäättään tärkeänä ja korostivat mahdollisimman monille annettavaa mahdollisuutta osallistua (Stafford ym. 2003). Erityisesti pidättyväiset nuoret ja erityisopetuksen oppilaat suosivat kyselyitä, mutta niiden muotoilussa pitäisi ottaa nuoret mukaan, vastaamista varten on annettava riittävästi aikaa ja asiat selvennettävä ensin, kyselyiden tulisi olla kiinnostavia, ei liian pitkiä, eikä niitä saisi jakaa opettajan kautta (emt. 357). Selvästi he kuitenkin kaipaavat jonkinlaista varmistusta siitä, ettei vastaaminen jää oman kiinnostuksen varaan. Suurin osa nuorista ei halunnut käyttää paljoa aikaansa mielipiteensä ilmaisuun, ja nuorten ajatusten ja aloitteiden eteenpäin vieminen ja toteuttaminen nähtiin aikuisten tehtäväksi (emt. 371).

Nuorten osallistumista ja aktiivisuutta on vaikea mitata, mikä käy ilmi muun muassa Ekmanin (2007, 18) aktiivisen poliittisen kansalaisuuden mittareita tarkasteltaessa: jos mielenosoitukseen osallistuminen, kadunvaltaus, vapaaehtoistyö, puolueen jäsenyys ja äänestäminen ilmaisevat aktiivisuutta, eiväthän haastattelemani nuoret täytä näistä kuin yhden tai kaksi, ja nekin vasta tulevaisuudessa. Nämä mittarit oli tarkoituksella valittu edustamaan erilaisia menetelmiä, ja selvästi perinteiset edustukselliset äänestäminen ja puolueen jäsenyys koetaan nykyisten edustajien mielestä houkuttelevimmiksi keinoiksi.

Ekman (2007, 84) tarkastelee nuorten aktiivisuutta muun muassa poliittisen itseluottamuksen käsitteen valossa, jota hän mittaa kolmen väittämän avulla: tiedän politiikasta enemmän kuin useimmat ikäiseni, minulla on yleensä jotain sanottavaa kun poliittisista kysymyksistä keskustellaan, ja ymmärrän helposti useimmat poliittiset kysymykset. Nuoret, joiden poliittinen itseluottamus oli korkea, osallistuivat muita selvästi todennäköisemmin puoluepolitiikkaan tai äänestivät vaaleissa. Myös rauhanomaisiin mielenosoituksiin tai laittomiin kadunvaltauksiin he osallistuivat todennäköisemmin, mutta ero ei ollut niin suuri (emt. 87). Vapaaehtoistyön kohdalla nuorten välillä ei ollut eroja. Näiden tulosten valossa on mielenkiintoista, kuinka aineistoni nuoret suhtautuvat muihin kuin edustuksellisiin menetelmiin niin erilailla. Vaikka en kysynytkään heiltä poliittista itseluottamusta mittaavia kysymyksiä, haastatteluiden perusteella voi päätellä sen olevan heillä korkea.

Nuorten osallistumisesta on julkaistu myös erilaisia malleja, kuten Hartin (1992, 8–14) osallistumisen portaatt, joissa on ensin kolme ”epäosallistumisen” askelmaa ja niiden jälkeen viisi askelta alkaen tietoisesta osallistumisesta valmiiseen projektiin ja päättyen lasten omiin projekteihin joissa päätökset tehdään yhdessä aikuisten kanssa (ks. myös Schier 2001). Lasten rooli periaatteessa kasvaa joka askelmalla. Olisi helppo ajatella sellaiset rappuset nähdessään, että tavoitteena on kiivetä korkeimmalle askelmalle, jolla osallistuminen voi tarkoittaa esimerkiksi projektien vetämistä. Tämän tyyppinen osallistumisen arvottaminen on kuitenkin kyseenalaista. Toki on tärkeää antaa lapsille ja

nuorille oikeita mahdollisuuksia toteuttaa omia ideoitaan tai osallistua heitä koskevien projektien suunnitteluun ja toteuttamiseen sekä ylipäänsä päätöksentekoon. Eri ihmiset haluavat kuitenkin osallistua eri tavoin, ja tavoitteena pitäisikin olla tarjota jokaiselle jotain. Jotta mahdollisimman moni saadaan aidosti mukaan, ei menetelmiä kannata asettaa eriarvoiseen asemaan. Tarvitaan myös nuorille ominaisia, monipuolisia, helposti lähestyttäviä menetelmiä, joissa osallistujan ei tarvitse tehdä muuta kuin ilmaista kantansa. Laine ja Leino (2011) huomauttavat vielä, että menetelmät itsessään eivät saa ihmisiä osallistumaan, vaan tärkeintä on kiinnostus itse asiaan. Asioita voi tuki esittää niin, että nuoret kiinnostuvat niihin vaikuttamisesta, ja tähän tulisikin kiinnittää huomiota osallistumista suunniteltaessa.

6.4 Aikuisten rooli

Vaikka nuoret periaatteessa ovat sitä mieltä, että nuoret itse voivat vaikuttaa asioihinsa, tunnustetaan kuitenkin tarve aikuisten työlle nuorten puolesta. Pormestarin pysyväispäätös lapsi- ja nuorisonäkökulman huomioinnista saa erityistä kiitosta, sillä nuorten mielestä se osoittaa kaupungin olevan tosissaan heidän kanssaan. Toisaalta kaupungilta toivotaan uusia tapoja osallistaa nuoria – mielipiteen ilmaisua ei saisi jättää nuorten vastuulle, vaan sitä pitäisi heiltä aktiivisesti kysyä.

Kun nuoret pääsevät itse puhumaan ja kertomaan nuorten näkemyksiä aikuisille, ylemmän tason poliitikoille, heihin luotetaan helpommin. Toki aikuisten asenteella on varmasti merkitystä (ks. Zeldin, Camino & Calvert 2003), ja huonosti suhtautuvat yksilöt muistetaan. Henkilökohtaisessa vuorovaikutuksessa saa toisista kuitenkin niin erilaisen kuvan kuin median välityksellä, ja esimerkiksi lauta- ja johtokunnissa edustajina toimineet nuoret ovat tajunneet, etteivät aikuisetkaan aina ole sen fiksumpia. Tärkeintä olisi, että he ovat kiinnostuneita nuorista. Matthews ja Limb (2003, 190) kiinnittävät huomiota hallinnon kieleen ja käytökseen: sen on oltava ymmärrettävää ja sellaista, joka ottaa nuoret mukaan yhdenvertaisina.

Kudva ja Driskell (2009, 378) painottavat, että osallistuminen ei tapahdu tuosta vaan: suuri rooli on osallistumisen rakenteiden ja käytäntöjen suunnittelulla. Aikuisen rooli on mahdollistaja, ja asenne nuoria kohtaan on ratkaisevan tärkeää osallistumisen tilojen muotoutumisessa, kuten myös nuorten asenne aikuisia tai toisiaan kohtaan. Nuorten mukaan aikuisten asenne oli kuitenkin yleisin este mielekkäälle osallistumiselle (emt. 374). Samaa huomauttavat hallinnon asiantuntijat omassa aineistossani, mutta nuorilla oli yllättävänkin hyviä kokemuksia. He myös kokevat saavansa tehdä asioita melko itsenäisesti, vaikka aikuinen yleensä on mukana.

Hackett (2005, 76–77) huomauttaa, että nuoriin kohdistetut poliittiset toimenpiteet ovat etupäässä aikuisten suunnitteleamia, eikä nuorilla itsellään ole niihin paljoa sanottavaa. Nuorten näkökulman

huomioiminen sekä positiivinen ja osallistava suhtautuminen nuoriin ja heidän asioihinsa voisi innostaa nuoria mukaan poliittiseen toimintaan. Sama koskee nuorten asioiden parissa työskenteleviä kolmannen sektorin toimijoita – jos ne haluavat edustaa nuorten asioita, heidän täytyy toimia nuorten kanssa, kuunnella heitä ja ottaa heidät mukaan toimintaan mielekkäällä tavalla. Nuoria ei kuitenkaan kannata jättää keskenään puuhastelemaan, sillä Horellin (2003, 37) mukaan aikuisen läsnäolo saa nuoret uskomaan siihen, että aikuiset ovat oikeasti kiinnostuneet heidän asioistaan ja sitoutuneet nuorten tavoitteisiin ja toimintaan.

Kehysten yhteydessä esittelin tutkimusta, jossa nuorten kuvauksia oli verrattu osallistamishankkeiden virallisiin kuvauksiin (VeLure Roholt ym. 2009). Kyseisessä tutkimuksessa haastateltiin myös yhden hankkeen parissa työskennelleitä aikuisia ohjaajia heidän näkemyksistään, ja kävi ilmi, että näiden aikuisten huomion painopiste oli siinä, miten nuorten ryhmää ohjataan ja miten heidän kanssaan työskennellään (emt. 70). Omassa aineistossani tämä tuli esille erityisesti siinä, miten oppilaskuntia ohjaavien opettajien asenteen merkitystä korostettiin. Oppilaskunnan toiminnasta ei tule mitään, jos sillä ei ole tarvittavaa tukea koulun henkilökunnan puolelta. Ohjaavilla opettajilla on siis suuri vastuu, ja tätä tehtävää hoitamaan pitäisi valita pätevä henkilö, joka on aidosti kiinnostunut nuorten vaikuttamisesta. Toki muidenkin nuoria ohjaavien aikuisten asiantuntemukseen tulisi kiinnittää huomiota, ja vastaajien joukosta erottui niitä, jotka selvästi omalla toiminnallaan edistävät nuorten asiaa. Osallistumista suunniteltaessa tulisi muistaa se, että hyvällä ohjaajalla on paljon merkitystä – jos aikuinen ei osaa antaa tilaa nuorten ideoille ja ajatuksille, voi nuori kokea jäävänsä vaille oikeita vaikuttamismahdollisuuksia.

Aikuisten rooli tulee toisaalta keskeiseksi kouluopetuksen kautta. Peruskoulun aikana koko ikäluokka on vielä koossa ja siellä opitaan asenteita vaikuttamista kohtaan. Erityisesti yhteiskuntaopin opetuksen tärkeys mainittiin usein erityisesti nuorten taholta. Pari asiantuntijaa mainitsi uskovansa, että koulujen neutraali kasvatus yhteiskunnallisissa asioissa vaikuttaa suuresti nuorten passiivisuuteen. Tämä on mielenkiintoinen näkökulma, sillä opetussuunnitelman perusteissa mainitaan kyllä yhteiskuntaopin kohdalla seuraavaa:

Yhteiskuntaopin opetuksen tehtävänä on ohjata oppilasta kasvamaan yhteiskunnan aktiiviseksi ja vastuulliseksi toimijaksi. Perusopetuksen vuosiluokkien 7–9 yhteiskuntaopin opetuksen tulee antaa perustiedot ja -taidot yhteiskunnan rakenteesta ja toiminnasta sekä kansalaisen vaikutusmahdollisuuksista. Opetuksen tarkoituksena on tukea oppilaan kasvua suvaitseväiseksi ja demokraattiseksi kansalaiseksi ja antaa hänelle kokemuksia yhteiskunnallisesta toimimisesta ja demokraattisesta vaikuttamisesta. (Perusopetuksen... 2004, 228)

Demokratia myös mainitaan opetuksen arvopohjassa, ja yhtenä oppiaineet läpäisevänä aihekokonaisuutena on osallistuva kansalaisuus ja yrittäjyys. Siihen kiinnitetään ansaitusti huomiota,

mutta luetellut tavoitteet ja sisällöt perustuvat enemmän tiedonsaantiin, eivätkä kannusta ilmaisemaan ja argumentoimaan omia ajatuksia. Opetuksen työtavat ovat opettajien itse valittavissa, eikä niidenkään yhteydessä kannusteta kriittiseen ajatteluun (emt. 14, 19, 40–41).

Kouluopetus pidetään mahdollisimman puolueettomana, ja kun opetettavia asiasisältöjä on paljon, ei nuorten yhteiskunnallisiin mielipiteisiin jää aikaa keskittyä. Ja jos nuorella ei ole mielipidettä siitä, ketä tai mitä puoluetta kannattaisi äänestää, se tuskin on kovin houkuttelevaa. Toisaalta yhteiskuntaopin tunneilla voidaan esimerkiksi selvittää oikeiston ja vasemmiston välisiä eroja, mutta toisaalta mielipiteiden ilmaisua ja perustelua pitäisi harjoitella laajasti eri oppiaineiden yhteydessä, jotta siitä tulisi oppilaille normaali toimintatapa. Esimerkiksi kielten tunneilla yhteiskunnallisia teemoja käsitellään usein ihmisten näkökulmasta, jolloin aiheista voisi herättää laajempaa kiinnostusta pohtimalla vaikka sitä, mitä itse voisi tehdä. Maantieto olisi myös looginen oppiaine käsitellä vaikuttamismahdollisuuksia, sen sijaan että vain kerrotaan maapallon elämää uhkaavista ilmiöistä joiden ratkaisut tuntuvat olevan yksittäisen ihmisen ulottumattomissa.

Nykyinen tapa opettaa yhteiskunnallisia sisältöjä johtaa kyllä hyviin tietoihin, mutta poliittista kiinnostusta se ei herätä (Suoninen, Kupari & Törmäkangas 2010, ks. luku 2.4). Rehtorit ja opettajat kuitenkin pitävät yhteiskunnallisen kasvatuksen tärkeimpänä tavoitteena koulussa oppilaiden kriittisen ja itsenäisen ajattelun edistämistä. Toisaalta oman näkökantansa puolustamista, paikallisyhteisöön osallistumista tai valmiuksien antamista tulevaa poliittista osallistumista varten ei pidetty lainkaan tärkeinä tavoitteina (emt. 15–16).

6.5 Internetin rooli

Eräs oletukseni aineiston keruuseen lähtiessä oli, että nuoret käyttävät paljon internetiä ja siten myös näkevät sen mahdollisuudet osallistumisen ja vaikuttamisen kannalta. Tämä ei kuitenkaan täysin toteutunut: internetin rooli vaikutuskanavana jää aktiivisten nuorten vastauksissa yllättävän pieneksi. Osa oli vastannut kyselyihin tai seurannut keskusteluja, mutta he eivät nähneet niitä itselleen tärkeinä kanavina. Toisaalta he kuitenkin tiedostavat, että nuoret viettävät paljon aikaansa internetissä ja sitä kautta heidät todennäköisesti tavoittaisi hyvin. Myös hallinnon edustajista monet mainitsevat sähköiset menetelmät tärkeäksi kanavaksi, mutta valittelevat vähäistä tietoa niiden käytöstä.

Seitsemässä Euroopan maassa toteutettu tutkimus (Youth Participation... 2013, 14) toteaa, että nuoret näkevät internetissä kyllä mahdollisuuden osallistumisen lisäämiselle, kunhan se toteutetaan aidosti interaktiivisesti. Suuri enemmistö haastatelluista kuitenkin piti yhä kasvotusten tapahtuvaa vuorovaikutusta parhaana poliittisen osallistumisen tapana. Internet ei siis voi korvata perinteisiä

poliittisia areenoita eikä myöskään perinteistä mediaa. Nuoret myös kokevat tosielämässä tapahtuvan osallistumisen tärkeämpänä kuin virtuaalisen vaikuttamisen.

Internetin hyväksikäytössä kannattaakin olla tarkkana. Se, että nuoret puoliksi asuvat siellä, ei takaa heiltä aktiivisuutta kaupungin toivomilla foorumeilla. Internet ei ole nuorten tavoittamisessa mikään itsestäänselvyys, vaan sielläkin vaikuttamismahdollisuudet pitää tuoda nuorten luokse. Nuoret käyttävät tietokonetta ja internetiä nimenomaan sosiaalisen vuorovaikutuksen välineenä, jolloin olennaista on kommunikoida omien tuttaviensa kanssa. Ei siis riitä, että julkaisee Tampereen kaupungin internetsivuilla kyselyn, vaan linkki siihen pitäisi välittää esimerkiksi suositussa Facebook-ryhmässä – mieluiten saada se vielä jotenkin leviämään käyttäjien keskuudessa. Toisaalta maksettuja mainoksiakin ehdotettiin, sillä ne voisivat tavoittaa sosiaalisessa mediassa laajemman kohderyhmän kuin vain tietyn ryhmän jäsenet.

Nuorten internetkäyttäytymisessä on piirteitä, joista osallistumisen järjestäjien tulisi olla tietoisia. Jos näkemyksiä kerätään niin, että muut käyttäjät näkevät ne, on toisaalta tärkeää pitää vastaukset oikeasti avoimina eikä lähteä sensuroimaan niitä, sillä ”vääränlaisten” kommenttien julkaisematta jättäminen suututtaa nuoria ja todennäköisesti muitakin. Tätä kuitenkin välillä tapahtuu. Toisaalta joskus tällaiset sivustot houkuttelevat paikalle trollaajia, joiden viestejä ei kuuluisikaan ottaa todesta. Ylläpidon voi olla vaikea erottaa, milloin vastaaja on tosissaan ja milloin haluaa vain provosoida, ja milloin provokaatiot on parasta vain jättää huomiotta ja milloin kannattaisi ryhtyä järeämpiin toimiin. Myös perinteisiin lomakekyselyihin joko paperilla tai internetissä voidaan vastata kieli poskessa.

Eurobarometrin mukaan mielipiteen ilmaisu internetissä erottuu kuitenkin selvästi nuorten käyttämäksi osallistumisen tavaksi (Horvath & Paolini 2013, 11). Calenda ja Meijer (2009, 883) esittelevät kaksi vaihtoehtoista tietä internetissä tapahtuvaan poliittiseen osallistumiseen: teknodeterminismin mukaan internetin käytön lisääntyminen johtaa siellä tapahtuvaan osallistumiseen ja muutokseen perinteisestä politiikasta uudentyyppiseen osallistumiseen, kun taas voluntarismin mukaan internetin ulkopuolella perinteisillä areenoilla tapahtuva osallistuminen johtaa osallistumisen lisääntymiseen myös internetissä, mutta internet ei muuta osallistumisen muotoa. Molemmat näistä näkemyksistä saivat tukea heidän aineistostaan, mutta voluntaristinen näkemys selitti paremmin tutkittujen opiskelijoiden virtuaalista osallistumista (emt. 890). Näin ollen osallistumisen suunnittelijoiden on hyvä tiedostaa, ettei uusien osallistujien tavoittaminen internetin kautta ole itsestään selvää, kuten ei myöskään perinteisen politiikan muuttuminen virtuaalisuuden myötä. Toisaalta internet voi myös houkutella ihmisiä osallistumaan perinteisillä areenoilla (emt. 893).

Mannermaa (2008, 123–124) ihmettelee, miten tietoyhteiskunnan kehitys ei ole johtanut demokratian kehitykseen, vaan toimitaan yhä samalla vanhalla lyhytnäköisellä mallilla ja puoluekartalla. Poliitiikan

ongelma on se, ettei se kykene toimimaan samalla tasolla kuin teknologia ja talous, jotka saavuttavat ihmisiä globaalisti ja myös vaikuttavat ihmisten elämään monin tavoin. Perinteinen politiikka toimii paikallisesti, ei kykene uudistumaan ja tavoittelee voittoja lyhyellä aikavälillä. Mannermaa esittelee tulevaisuussuuntatuneemman demokratian skenaarion ja ehdottaa muun muassa tulevien sukupolvien edustusta, joka olisi virtuaalisesti toimiva taho, joka valvoo syntymättömien ihmisten etuja samaan tapaan kuin lapsiasiavaltuutettu valvoo lasten etuja ja kiinnittää huomiota heihin kohdistuviin vaikutuksiin (emt. 127).

6.6 Osallistumattomuus

Osallistumattomuudella tarkoitan tässä sitä, kun nuoret syystä tai toisesta eivät osallistu yleisesti määritellyillä tavoilla. Jos nuorta ei tunnu yhtään kiinnostavan, onko pakko yrittää väkisin?

Itse kysyn aina, että mihin asti meidän tulee osallisuutta viedä tai tuputtaa. On myös osallisuutta olla osallistumatta. Meidän tulee tarjota kaikille mahdollisuus osallistua, ketään ei voi pakottaa. (K3)

Jos näennäisen passiivisuuden syynä on tyytymättömyys politiikan ja demokratian nykyiseen toimintatapaan, ei ihme ettei tällaisia nuoria nähdä edustuksellisissa vaikuttamiselimissä (VeLure Roholt ym. 2009, 6). Jos ei koe sellaista vaikuttamista kiinnostavaksi tai edes järkeväksi, ei siihen halua itse osallistua. Osallistumattomuus voi olla myös tietoinen valinta, kannanotto järjestelmää vastaan. Toisaalta se voi olla myös tiedostamatonta elämistä oman ideologian mukaan. Kallio ja Häkli (2011) painottavat myös passiivisen osallistumattomuuden tunnistamista poliittiseksi toiminnaksi ja sen merkitysten tuomista julkiseen keskusteluun – demokratiassa kaikki äänet ansaitsevat tulla kuulluiksi.

Koska kaikki nuoret tuskin koskaan tulevat ilmaisemaan mielipiteitään virallisten kanavien kautta, olisi hallinnon tärkeää ymmärtää nuorten arkipäiväisiä poliittisia mielenilmauksia. Yksi esimerkki tällaisesta ymmärryksestä on kaupunkilaisten tallomien epävirallisten polkujen muuttaminen virallisiksi kulkureiteiksi (Aartsma 2014). Tätä tapahtuu Tampereellakin, ja siihen suhtaudutaan yleensä positiivisesti todennäköisesti siksi, että se helpottaa kaikkien kulkemista. Nuorille ominaiset tavat käyttää kaupunkia nähdään kuitenkin usein vain ongelmallisina. Hengailijat yritetään häätää kauppakeskuksista tai heidät yritetään karkottaa klassisella musiikilla (Kuusisto-Arponen & Tani 2009, 53). Näitäkin nuoria kuitenkin tulisi kuunnella ja ottaa huomioon kaupunkisuunnittelussa, ja tässä on vielä runsaasti tekemistä. Toisaalta Nairn, Sligo ja Freeman (2006) kertovat Uudessa-Seelannissa toteutetusta tutkimuksesta, jossa näennäisesti monipuolinen osallistujajoukko käsitti todellisuudessa vain kaksi ääripäätä, joiden väliin jäivät nuoret jäivät ulkopuolisiksi. Nämä tavalliset nuoret eivät aiheuta ongelmia eivätkä pidä ääntä itsestään, mutta ansaitsevat silti mahdollisuuden osallistua.

Percy-Smith (2010, 114) huomauttaa, että nuorten tarpeita ja toiveita kyllä kuunnellaan jatkuvasti, mutta tieto ei kulje tätä työtä tekeviltä niille, jotka asioista päättävät. Julkisella sektorilla tarvittaisiin uudenlaista tiedon jakamisen, kuuntelemisen ja käytännön kautta oppimisen kulttuuria. Myös hallinnon asiantuntijoiden kommenteissa näkyy, että tietoa todennäköisesti on olemassa, mutta sen pitäisi olla avoimemmin esillä ja jaettavissa. Paitsi hyvien käytäntöjen ja kokemusten jakamiseen, myös korvien auki pitämiseen olisi hyvä kiinnittää huomiota. Sitä kautta voitaisiin myös osallistumattomien nuorten ääntä saada laajempaan tietoisuuteen. Nuorisofoorumin ja oppilaskuntien kaltaiset ryhmät voivat olla mukana tuomassa näitä ääniä esiin, sillä niissä vaikuttavat nuoret ovat päivittäin tekemisissä ikätoveriensa kanssa ja kokevat pystyvänsä edustamaan heitä. Tietoisesti kuuntelemalla voi hiljaisetkin äänet kuulla paremmin, ja se olisi niin nuorten kuin aikuisten edustajien hyvä muistaa ja opetella ymmärtämään näennäisen osallistumattomuuden takana olevia tarpeita ja arvoja.

7. Vallattomat vallan keskiöön

Tutkimusta aloittaessani en osannut kuvitellaakaan, kuinka laaja-alainen kenttä nuorten vaikuttaminen on. Pelkästään edustuksellisen osallistumisen kokeiluja on eri puolilla maailmaa tehty valtava määrä, ja kaikki tuntuvat haluavan juuri oman mallinsa, joka tietenkin on muita parempi. Tässä suhteessa oli kiinnostavaa keskittyä hetkeksi perusasioihin: mitä merkityksiä toiminnalla oikeastaan on itse nuorille ja toiminnan järjestäjille, millä eri tavoin toimintaa kehystetään? Kehysten kautta sain selville, että nuoret ja hallinnon asiantuntijat painottavat eri asioita edustuksellisessa vaikuttamistoiminnassa. Nuorille kyse on nimenomaan vaikuttamisesta, kun taas hallinto painottaa toiminnan kautta tapahtuvaa oppimista. Näiden kahden kehyksen voi nähdä eroavan siinä, että oppimisen kehyksen kautta nuorten nähdään olevan tulevaisuuden vaikuttajia, kun taas vaikuttamisen kehyksen kautta tunnustetaan nuorten olevan vaikuttajia jo nyt.

Kun nuoret käyttävät nimenomaan vaikuttamisen ja toissijaisesti oppimisen kehyksiä, hallinnon asiantuntijoilla on enemmän hajontaa: he tunnistavat edustuksellisen osallistumisen myös vaikuttamisen kehyksen kautta, mutta toisaalta käyttävät myös näennäisdemokratian kehystä. Usein se tulee esiin negatiivisena esimerkkinä jota itse yritetään välttää. Jos nuorten edustuksellista osallistumista pidetään vain näennäisenä, eivät he ole vaikuttajia nyt eivätkä todennäköisesti tulevaisuudessakaan, sillä näennäisdemokratia johtaa helposti luottamuksen menettämiseen koko järjestelmää kohtaan.

Kun edustuksellisen osallistumisen merkitys on selvinnyt, voi katseen kääntää tulevaisuuteen ja siihen, miten nuorten vaikuttamismahdollisuuksia voisi entisestään kehittää. Edustuksellinen vaikuttaminen sopii joillekin nuorille, ja siihen kannattaa kannustaa. Itse edustajaksi hakeutuvat vain harvat. Kaikkien

nuorten ei kuitenkaan ole tarkoituksenmukaista osallistua edustuksellisten kanavien kautta, joten sekä nuoret että hallinnon asiantuntijat tiedostavat tarpeen monipuolisemmille menetelmille.

Nuorten vaikuttamismahdollisuuksien kehittämistä varten nostin aineistosta kuusi teemaa, joiden avulla sekä hallinto että nuorten vaikuttajaryhmät voivat tarkastella toimintaansa ja kehittää keinoja useampien nuorten osallistamiseen. Ensinnäkin jo olemassa olevista mahdollisuuksista täytyy muistaa tiedottaa kiinnostavalla ja helposti lähestyttävällä tavalla. Samalla kannattaa huolehtia siitä, että tietoa käsiteltävistä asioista on saatavilla helposti. Toisen ja kolmannen teeman muodostavat nuorille ominaiset ja monipuoliset vaikuttamistavat. Nuoret kaipaavat jotain heitä varten järjestettyä osallistumiskanavaa, jolloin he saavat toimia asiantuntijoina itselleen mieluisalla tavalla. Nuoret ovat myös keskenään erilaisia ja kiinnostuvat eri asioista, joten yksi menetelmä ei riitä vaan tarvitaan useita. Neljännen teeman kautta kannustan pohtimaan aikuisten roolia nuorten osallistumisen järjestämisessä. Aikuisilla on suuri vastuu siitä, millaisen vaikutelman he nuorille yhteiskunnasta antavat. Heidän pitäisi mahdollistaa nuorten toiminta ja olla käytettävissä, mutta varoa liiallista vallankäyttöä. Viidentenä kiinnitän huomion internetin rooliin, joka tuntuu aina vain kasvavan koko yhteiskunnassa ja erityisesti nuorten elämässä. Tämä ei kuitenkaan automaattisesti johda virtuaaliseen vaikuttamiseen, vaan osallistumisen suunnitteluun ja nuorten tavoittamiseen on panostettava. Internet ei myöskään korvaa perinteistä osallistumista. Viimeisenä teemana maininnan ansaitsee osallistumattomuus, eli myös niiden nuorten huomioiminen jotka eivät halua osallistua järjestettyjen menetelmien kautta.

Vaikka kehittämistä aina riittää ja kriittisiäkin näkemyksiä tuotiin esille, tuntuu siltä, että aidon osallistumisen tärkeys ymmärretään nykyään hyvin ja nuoria halutaan aidosti kuunnella. On hyvä tehdä itselle selväksi syyt laajaan osallistamiseen; onko kyse kenties vain lain velvoitteen täyttämisestä, lasten oikeuksien toteuttamisesta vai uskotaanko nuorten osallistumisen kautta oikeasti saavutettavan parempia päätöksiä. Toki tässä on ainekset paradoksiin: kun hallinto yhä laajemmin sisäistää nuorten kuulemisen hyödyt ja ottaa heitä mukaan prosessiin valmistelusta lähtien, se samalla luo nuorille agenda ja vie aikaa nuorten omilta aloitteilta. On pidettävä huoli siitä, ettei nuoria lannisteta sysäämällä heille epämieluisia velvoitteita, vaan osallistumisen pitäisi säilyä vapaaehtoisena. Suuri ero on esimerkiksi siinä, pyydetäänkö nuoria kommentoimaan muiden valmistelemaa asiakirjaa vai kysytäänkö heiltä ajatuksia sen tärkeiksi sisällöiksi jo alkuvaiheessa.

Edustajiksi sanotaan valikoituvan tietynlaisia nuoria, mikä varmaan osittain pitää paikkansa. Haastattelujen perusteella edustajiksi valikoituvat nuoret ovat kuitenkin keskenään erilaisia ja vaikuttavat aivan tavallisilta nuorilta. Tärkeimmäksi yhdistäväksi tekijäksi muodostuu kiinnostus yhteiskunnallisiin asioihin ja luottamus perinteiseen politiikkaan. Edustajaksi päädytään usein

sattumalta, tarttumalla tarjolla olevaan tilaisuuteen. Näitä tilaisuuksia kannattaisi tarjota useammille nuorille. Avoimet kokoukset ovat tähän ensimmäinen askel. Jos luovutaan ajatuksesta, että äänestämisen on ainoa oikea vaikuttamisen tapa, voisi erityisesti oppilaskunnissa harkita hallituksen ovien avaamista vaikka kaikille halukkaille. Muuten niin tasapäistävässä koulujärjestelmässä tämän kaltainen valikointi on yllättävää. Jos halukkaita on liikaa toiminnan järkevyyden kannalta, voisi uusille antaa etusijan. Äänestämistä voisi toki harjoitella niin, että koko koulu valitsee hallituksen puheenjohtajan.

Kohderyhmäksi valitut tamperelaiset vaikuttajanuoret olivat loistavia informantteja, mutta toisaalta laajoja johtopäätöksiä heidän kokemustensa pohjalta on vaikea vetää. On hyvin mahdollista, että jossain toisessa kaupungissa esimerkiksi näennäisdemokratian kehys olisi nuorten keskuudessa vallitseva. Varsinkin nuorten osalta tulokseni siis käsittelevät nimenomaan Tamperetta. Hallinnon asiantuntijat olivat Suomen kuudesta suurimmasta kaupungista, joten heidän näkemyksensä ovat oletettavasti monipuolisemmin edustettuna eikä yksittäisiä kaupunkeja tässä vertailla keskenään.

Nuorten niputtaminen yhdeksi ryhmäksi tuntuu nykyään yhä vaikeammalta, mikä osittain varmaan johtuu nykyajan yksilökeskeisestä ajattelusta. Nuoret etsivät omiin arvoihinsa sopivia uusia, trendikkäitä vaikuttamisen tapoja, sillä perinteinen politiikka perustuu pitkälti vanhanaikaisille yhteisöille, joilla ei ole yhtymäkohtia nuorten elämään. Nuoret pitäisi oikeastaan tavoittaa pikemmin yksilöinä kuin sukupolvensa edustajina.

Lasten ja nuorten nykyistä asemaa yhteiskunnassa on verrattu muun muassa naisiin ja afroamerikkalaisiin: näitä ulossuljettuja ryhmiä pidettiin aikaisemmin kyvyttöminä päätöksentekoon ja vastuulliseen asemaan yhteiskunnassa (VeLure Roholt ym. 2009, 152). Sittenkin näidenkin ryhmien yhdenvertainen asema on tunnustettu, mikä antaa aihetta olettaa, että nuoret ovat seuraava ryhmä tässä kehityksessä. Keskustelut ja kokeilut 16-vuotiaiden äänioikeudesta myös viittaavat tähän suuntaan.

Valtavirtaistaminen on tullut terminä tutuksi sukupuolten tasa-arvoon liittyvästä keskustelusta ja sillä tarkoitetaan valitun näkökulman tuomista vallan keskiöön ja huomioon ottamista kaikessa toiminnassa, päätöksenteossa ja ajattelussa. Tätä voi hyvin soveltaa myös nuorisonäkökulmaan (Horelli 2003, 73). Ainakin Tampereella tunnustetaan nuorisopolitiikan tarkoittavan myös muita päätöksenteon alueita kuin varsinaista nuorisotyötä – nuorten maailmaan liittyvät samat asiat kuin aikuisten maailmaan, joten heidät tulee huomioida kaikessa päätöksenteossa. Eikä se ole aikuisilta pois, vaan lasten ja nuorten huomioimisen kautta koko yhteiskunta hyötyy.

Nuorten osallistumisen tutkiminen osoittautui erittäin kiinnostavaksi ja aiheesta riittäisi lisääkin tutkittavaa. Vaikka muualla maailmassa on tutkittu erilaisia nuorten vaikuttajaryhmiä, on Suomessa tämän tyyppistä tutkimusta tehty vähän. E erityisen kiinnostavaa olisi vertailla Tampereen Nuorisofoorumia ja muiden kaupunkien nuorten vaikuttajaryhmiä. Toisaalta olisi tarpeen selvittää osallistumisen kentän laajempaa kuvaa ja esimerkiksi erilaisten järjestöjen roolia nuorten vaikuttamisen areenoina. Osallistumisen alueperustaisuuden laajentumista voisi tutkia muun muassa kansainvälisten järjestöjen tai puolueiden nuorisojärjestöjen kautta. Kunnat tekevät paljon yhteistyötä erilaisten kolmannen sektorin toimijoiden kanssa, joten miksei näin voisi olla myös osallistumisen järjestämiseen liittyvissä asioissa.

Monissa ulkomaisissa tutkimuksissa on esitetty huoli siitä, ettei vähemmistöryhmillä ja syrjäytyneillä ole yhtäläisiä mahdollisuuksia vaikuttamiseen hyväosaisen kantaväestön kanssa. Tähän myös hallinnon asiantuntijat kiinnittävät huomiota näennäisdemokratian kehityksen yhteydessä. Suomessa tarvittaisiin kuitenkin lisää näihin asioihin keskittyvää vähemmistösensitiivistä tutkimusta, sillä muiden maiden tilanteesta on ongelmallista vetää johtopäätöksiä suoraan Suomeen. En myöskään koe tarkoituksenmukaiseksi osallistaa näitä aliedustettuja ryhmiä väkisin edustukselliseen järjestelmään, jos he eivät koe sitä omakseen, vaan tutkimuksen pitäisi keskittyä poliittisiin ulottuvuuksiin heidän arjessaan. Sitä kautta voisi sitten mahdollisesti löytää heitä kiinnostavia osallistumisen tapoja.

Nuorten osallistamisen onnistumista arvioidaan nyt eri tavoin. Jos nuorten omat tavoitteet eroavat hallinnon asettamista tavoitteista, on vaikea muodostaa yhtenäistä käsitystä siitä, miten vaikuttavaa osallistuminen on. Riittääkö, että nuoret kokevat tulleen kuulluksi, vai onko mittariksi asetettava aloitteiden läpimeno tai nuorille annettu vastuu? Mitä osallistujien määrästä voidaan päätellä? Ovatko hallinnon asettamat tavoitteet tärkeämpiä kuin nuorten itse kokemat tavoitteet? Nämä kysymykset ansaitsevat lähempää tarkastelua ja jatkotutkimusta. Suunnittelussa, arvioinnissa ja tutkimuksessa on kaikissa muistettava huomioida myös nuorten näkökulmat.

Tämän tutkimuksen aineisto käsittää vain hallinnon asiantuntijoita ja aktiivisia nuoria, mutta edustuksellisia menetelmiä kehitettäessä olisi tärkeää perehtyä myös niiden näkemyksiin, joiden kanssa tätä vaikuttamistyötä tehdään. Heillä tarkoitan kunnan tasolla luottamushenkilöitä hallituksessa, valtuustossa sekä lauta- ja johtokunnissa ja koulujen tasolla opettajia ja rehtoreita. Heidän asenteellaan on ratkaiseva merkitys nuorten osallistamisen onnistumiselle, mutta epäilen, että siihen liittyvälle koulutukselle olisi tarvetta. Arjen osallisuuden tasolla kiinnostavia ryhmiä ovat myös nuoret ylipäätään ja heidän vanhempansa, miten he käsittävät osallisuuden ja osallistumisen.

Ei ole yhdentekevää, millaisissa tiloissa nuorten osallistuminen toteutetaan. Valtuustosalissa järjestettävät kokoukset antavat toisaalta nuorille vaikutelman siitä, että heidät otetaan tosissaan ja

heidän annetaan tehdä oikeita päätöksiä. Toisaalta viralliset salit ovat nuorille vieraita tiloja, joissa puhuminen voi vaatia uskallusta. Miten nuoret tekevät aikuisten demokratian tiloista omia paikkojaan? Miten kokoontumispaikka näkyy nuorten vaikuttajaryhmän identiteetissä ja toiminnassa? Fyysisten tilojen lisäksi ehdotan jatkotutkimusta virtuaalisten tilojen käyttämisestä nuorten osallistamiseen.

Tamperelaiset aktiivinuoret ovat loppujen lopuksi tyytyväisiä vaikuttamismahdollisuuksiinsa ja tiedostavat, että asiat voisivat olla paljon huonomminkin. Tavoitteet kuitenkin kannattaa asettaa korkealle, jotta lapsi- ja nuorisonäkökulman valtavirtaistamisen myötä tulevaisuudessa ei tarvitsisi enää taistella nuorten oikeuksien puolesta ja eri-ikäiset saisivat osallistua yhteiskunnan kehittämiseen yhdessä ja samanarvoisina. Osallistumismenetelmiä kannattaa kehittää nuorten ehdoilla, sillä vaikka nykyiset aikuisten menetelmät eivät suoraan soveltuisikaan nuorille, uskon monien aikuisten innostuvan enemmän nuorille kehitetyistä menetelmistä, kunhan ne suunnitellaan huolella helposti lähestyttäviksi.

Lopuksi haluan kiinnittää huomion osallistumismotivaatioon. Vaikuttaa siltä, että motivaatio lisääntyy sitä mukaa kun nuorille tarjotaan mielekkäitä vaikuttamisen kohteita. Muitakin tekijöitä on, ja niitä kannattaisi tutkia suuremman osallistujajoukon kanssa, mutta tilaisuuksien tarjoaminen voidaan kyllä aloittaa nykyisilläkin tiedoilla. Tämä kannustaa käärimään hihat ja ryhtymään osallistamistoimiin, sillä nuoret osaavat kyllä jos heille vain annetaan tilaisuus – ja jos eivät osaa niin oppivat.

Lähteet

- Aaltola, Juhani (2010). Filosofia, tiede, ymmärtäminen. Teoksessa Aaltola, Juhani & Raine Valli (toim.). Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittavalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-kustannus, 12–27.
- Aartsma, Dorien (2014). Desire lanes: misjudging the needs of pedestrians? Esitelmä, Scientific Symposium, EGEA Annual Congress. Predeal, Romania 14.9.2014.
- Alparone, Francesca Romana & Antonella Rissotto (2001). Children's Citizenship and Participation Models: Participation in Planning Urban Spaces and Children's Councils. *Journal of Community and Applied Social Psychology* 11: 6, 421–434.
- Arvokas Arki 2009–2012 Tampereen kaupungin lastensuojelusuunnitelma (2009). Tampereen kaupunki. Saatavilla internetissä:
<http://www.tampere.fi/material/attachments/a/5jygn4nPa/ArvokasArki_lastensuojelusuunnitelma.pdf> Viitattu 3.9. 2014.
- Backman, Jussi & Juha Himanka (2007). Fenomenologia. <<http://filosofia.fi/node/2712>> Viitattu 14.8.2014.
- Bessant, Judith (2004). Mixed Messages: Youth Participation and Democratic Practice. *Australian Journal of Political Science* 39:2, 387–404.
- Bäcklund, Pia (2007). Tietämisen politiikka: kokemuksellinen tieto kunnan hallinnassa. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus.
- Bäcklund, Pia & Kirsi Pauliina Kallio (2012). Poliittinen toimijuus julkishallinnon lapsi- ja nuorisopoliittisessa osallistumisretoriikassa. *Alue ja Ympäristö* 41:1, 40–53.
- Calenda, Davide & Albert Meijer (2009). Young People, the Internet and Political Participation. *Information, Communication & Society* 12:6, 879–898.
- Checkoway, Barry, Tanene Allison & Colleen Montoya (2005). Youth participation in public policy at the municipal level. *Children and Youth Services Review* 27:10, 1149–1162.
- Child and youth participation in Finland. A Council of Europe policy review (2011). Council of Europe. Saatavilla internetissä:
<http://www.coe.int/t/dg3/children/participation/PolicyReview_en.pdf> Viitattu 18.11.2014.

- Cleaver, Frances (1999). Paradoxes of participation: Questioning participatory approaches to development. *Journal of International Development* 11:4, 597–612.
- Ekman, Tiina (2007). *Demokratisk kompetens: om gymnasiet som demokratiskola*. Göteborg: Göteborgs universitet.
- Fieldhouse, Edward, Mark Tranmer & Andrew Russell (2007). Something about young people or something about elections? Electoral participation of young people in Europe: Evidence from a multilevel analysis of the European Social Survey. *European Journal of Political Research* 46:6, 797–822.
- Franklin, Annie & Bob Franklin (1996). *Growing Pains: The Developing Children's Rights Movement in the UK*. Teoksessa Pilcher, Jane & Stephen Wagg (toim.). *Thatcher's Children? Politics, Childhood And Society In The 1980s And 1990s*. London: Falmer press, 95–114.
- Goffman, Erving (2012). *Vuorovaikutuksen sosiologia*. Suomentanut Kaisa Koskinen. Tampere: Vastapaino.
- Goffman, Erving (1986/1974). *Frame analysis: an essay on the organization of experience*. Boston: Northeastern University Press.
- Hackett, Claire (2005). *Young people and political participation*. Teoksessa Roche, Jeremy, Stanley Tucker, Rachel Thomson & Ronny Flynn (toim.). *Youth in society: contemporary theory, policy and practice*. 3. painos. London: Sage, 74–80.
- Hart, Roger A. (1992). *Children's Participation: From Tokenism to Citizenship*. Firenze: UNICEF International Child Development Centre.
- HE-luonnos 8.5.2014. Hallituksen esitys eduskunnalle kuntalaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi. https://www.vm.fi/vm/fi/04_julkaisut_ja_asiakirjat/03_muut_asiakirjat/20140508Lausun/01_HE_kuntalaki.pdf Viitattu 14.11.2014.
- Horelli, Liisa (2003). *Valittajista tekijöiksi: nuoret valtautumisen verkoissa Pohjois-Karjalassa*. Espoo: Teknillinen korkeakoulu. Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskuksen julkaisu B 86.
- Horsti, Karina (2005). *Vierauden rajat: monikulttuurisuus ja turvapaikanhakijat journalismissa*. Tampere: Tampere University Press.

- Horvath, Anna & Giulia Paolini (2013). Political Participation and EU Citizenship: Perceptions and Behaviours of Young People. Education, Audiovisual and Culture Executive Agency (EACEA).
- Hyvinvointisuunnitelma (2013). Tampereen kaupunki. Saatavilla internetissä:
<http://www.tampere.fi/material/attachments/h/6KjP5EKyg/DK_tre_HVS_netti.pdf> Viitattu 3.9.2014.
- Kallio, Kirsi Pauliina & Pia Bäcklund (2012). Oletettu alueellisuus, kuviteltu osallisuus – tilalliset sidokset julkishallinnon lapsi- ja nuorisopoliittisessa retoriikassa. *Terra* 124:4, 245–258.
- Kallio, Kirsi Pauliina & Jouni Häkli (2011). Young people’s voiceless politics in the struggle over urban space. *GeoJournal* 76, 63–75.
- Kallio, Kirsi Pauliina, Jouni Häkli & Pia Bäcklund (2015). Lived citizenship as the locus of political agency in participatory policy. *Citizenship Studies* 19:3/4. [hyväksytty]
- Karvonen, Erkki (2000). Tulkintakehys ja kehystäminen. *Tiedotustutkimus* 23:2, 78–84.
- Kudva, Neema & David Driskell (2009). Creating Space for Participation: The Role of Organizational Practice in Structuring Youth Participation. *Community Development* 40:4, 367–380.
- Kuntalaki 365/1995. <<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1995/19950365>> Viitattu 14.11.2014.
- Kuula, Arja (2011). Tutkimusetiikka: aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino.
- Kuusisto-Arponen, Anna-Kaisa & Sirpa Tani (2009). Hengailun maantiede. Arjen kaupunki nuorten olemisen tilana. *Alue ja Ympäristö* 38:1, 51–58.
- Laine, Timo (2010). Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma. Teoksessa Aaltola, Juhani & Raine Valli (toim.). Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittavalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-kustannus, 28–45.
- Lapsenhuoltolaki (Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta) 361/1983.
<<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1983/19830361>> Viitattu 14.11.2014.
- Lapsi- ja nuorisopoliitiikan kehittämisohjelma 2012–2015 (2012). Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2012:6
- Lapsinäkökulma päätöksentekoon: muistilista valmistelijoille ja päättäjille (2008). Tampereen kaupunki. Saatavilla internetissä:

<http://www.tampere.fi/hallintojatalous/organisaatio/konsernihallinto/lapsiasiamies/lahtokohdat.html>> Viitattu 14.11.2014.

Lastensuojelulaki 417/2007. <<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>> Viitattu 14.11.2014.

Leino, Helena & Markus Laine (2011). Do matters of concern matter? Bringing issues back to participation. *Planning Theory* 11:1, 89–103.

Lister, Ruth (2007). Why Citizenship: Where, When and How Children? *Theoretical Inquiries in Law* 8, 693–718.

Lucy, W.N.R. (2004/1990). Controversy about Children's Rights. Teoksessa Freeman, Michael D.A. (toim.). *Children's rights. Volume 1*. Aldershot: Ashgate, 83–112.

Luhtakallio, Eeva (2012). Esipuhe. Teoksessa Goffman, Erving. *Vuorovaikutuksen sosiologia*. Tampere: Vastapaino, 7–21.

Lukiolaki 629/1998. <<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980629>> Viitattu 14.11.2014.

Mannermaa, Mika (2008). *Jokuveli: elämä ja vaikuttaminen ubiikkiyhteiskunnassa*. Helsinki: WSOYpro.

Matthews, Hugh & Melanie Limb (2003). Another white elephant? Youth councils as democratic structures. *Space and Polity* 7: 2, 173–192.

Mäkinen, Maarit (2009). *Digitaalinen voimistaminen paikallisten yhteisöjen kehittämisessä*. Tampere: Tampereen yliopisto. *Acta Electronica Universitatis Tamperensis* 819.

Nairn, Karen, Judith Sligo & Claire Freeman (2006). Polarizing Participation in Local Government: Which Young People Are Included and Excluded? *Children, Youth and Environments* 16:2, 248–271.

Nieminen, Juha (2002). Kollektiivisuudesta kolmanteen sektoriin. Nuorisojärjestötoiminta ja vapaaehtoistoiminta 1960-luvulta nykypäivään. Teoksessa Silvennoinen, Heikki (toim.). *Nuorisopolitiikka Suomessa 1960-luvulta 2000-luvulle*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, 156–164.

Nuorisolaki 72/2006. <<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060072>> Viitattu 14.11.2014.

- Nuorten Tampere (2014). Internetsivusto. <<http://www.nuortentampere.fi/nuoret/osallistu-ja-vaikuta/nuorisofoorumi/>> Viitattu 9.11.2014.
- O'Toole, Therese (2003). Engaging with Young People's Conceptions of the Political. *Children's Geographies* 1:1, 71–90.
- Pelastakaa Lapset ry (2014). Internetsivusto. <www.pelastakaaalapset.fi> Viitattu 6.10.2014.
- Percy-Smith, Barry (2010). Councils, consultations and community: rethinking the spaces for children and young people's participation. *Children's Geographies* 8:2, 107–122.
- Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004 (2004). Opetushallitus. Saatavilla internetissä: <http://www.oph.fi/download/139848_pops_web.pdf> Viitattu 14.11.2014.
- Perusopetuslaki 628/1998. <<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628>> Viitattu 14.11.2014.
- Peräkylä, Anssi (1990). Kuoleman monet kasvot: identiteettien tuottaminen kuolevan potilaan hoidossa. Tampere: Vastapaino.
- Pikkala, Sari (2006). Kunta kuntalaisosallistumisen edistäjänä. Helsinki: Suomen Kuntaliitto.
- Puroila, Anna-Maija (2002). Erwing Goffmanin kehysanalyysi sosiaalisen todellisuuden jäsentäjänä. Rovaniemi: Lapin yliopisto. Lapin yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja 41.
- Roche, Jeremy (2005). Children's Rights: Participation and Dialogue. Teoksessa Roche, Jeremy, Stanley Tucker, Rachel Thomson & Ronny Flynn (toim.). *Youth in society: contemporary theory, policy and practice*. 3. painos. London: Sage, 42–51.
- Saggers, Sherry, David Palmer, Paul Royce, Lou Wilson & Alan Charlton (2004). *Alive and Motivated: Young people, participation and local government*. Canberra: Australian Government Department of Family and Community Services.
- Sassi, Sinikka (2006). Hankkeet pelastamassa kaupunginosia. Teoksessa Aronen, Mari-Anne & Johanna Malmelin (toim.). *Urbaani tulevaisuus – kaupunki kaikille: Urban II - yhteisöaloiteohjelman juhlakirja*. Helsinki: Helsingin kaupunki, 28–33.
- Schier, Harry (2001). Pathways to participation: openings, opportunities and obligations. *Children and Society* 15:2, 107–117.

- Schulz, Wolfram, John Ainley, Julian Fraillon, David Kerr & Bruno Losito (2010). ICCS 2009 International Report: Civic knowledge, attitudes, and engagement among lower secondary school students in 38 countries. International Association for the Evaluation of Educational Achievement (IEA).
- Setälä, Päivi (2012). Vaarallinen ja likainen tila: turvallisuuteen eristetty lapsuus. Teoksessa Strandell, Harriet, Lotta Haikkola & Kim Kullman (toim.). Lapsuuden muuttuvat tilat. Tampere: Vastapaino, 177–202.
- Stafford, Anne, Ann Laybourn, Malcolm Hill & Moira Walker (2003). 'Having a Say': Children and Young People Talk about Consultation. *Children & Society* 17:5, 361–373.
- Storrie, Tom (2005). Citizens or What? Teoksessa Roche, Jeremy, Stanley Tucker, Rachel Thomson & Ronny Flynn (toim.). *Youth in society: contemporary theory, policy and practice*. 3. painos. London: Sage, 52–60.
- Suomen Nuorisovaltuustojen liitto - Nuva ry (2014). Internetsivusto. <<http://www.nuva.fi>> Viitattu 14.11.2014.
- Suomen perustuslaki 731/1999. <<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>> Viitattu 14.11.2014.
- Suoninen, Annikka, Pekka Kupari & Kari Törmäkangas (2010). Nuorten yhteiskunnalliset tiedot, osallistuminen ja asenteet: kansainvälisen ICCS 2009 -tutkimuksen ensituloksia. Jyväskylä: Koulutuksen tutkimuslaitos.
- Tampereen kaupungin lapsi- ja nuorisopoliittinen ohjelma (2007). Tampereen kaupunki. Saatavilla internetissä:
<http://www.tampere.fi/tiedostot/5pocaeMkx/lapsi_ja_nuorisopoliittinenohjelma.pdf>
Viitattu 3.9.2014.
- Tampereen kaupunki (2014). Lapsiasiamies: lähtökohdat.
<<http://www.tampere.fi/hallintojatalous/organisaatio/konsernihallinto/lapsiasiamies/lahtokohdat.html>> Viitattu 14.11.2014.
- Tampereen Nuorisofoorumin johtosäntö (2014). Saatavilla internetissä:
<http://www.nuortentampere.fi/index.php/download_file/view/4977/727/> Viitattu 16.11.2014.

- Tutkimuseettinen neuvottelukunta (2009). Ihmistieteisiin luettavien tutkimusalojen eettiset periaatteet. <<http://www.tenk.fi/fi/eettinen-ennakkoarviointi-ihmistieteiss%C3%A4/periaatteet>> Viitattu 14.11.2014.
- VeLure Roholt, Ross, R.W. Hildreth & Michael Baizerman (2009). Becoming citizens: deepening the craft of youth civic engagement. New York: Routledge.
- Väliverronen, Esa (1996). Ympäristöuhkan anatomia: tiede, mediat ja metsän sairaskertomus. Tampere: Vastapaino.
- Williams, Patricia J. (1995). The Rooster's Egg: on the Persistence of Prejudice. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Wyness, Michael, Lisa Harrison & Ian Buchanan (2004). Childhood, politics and ambiguity: towards an agenda for children's political inclusion. Sociology 38:1, 81–99.
- YK:n lapsen oikeuksien sopimus (Yleissopimus lapsen oikeuksista) (1989). Saatavilla internetissä: <<https://www.unicef.fi/lapsen-oikeudet/sopimus-kokonaisuudessaan/>> Viitattu 14.11.2014.
- Youth Participation in Democratic Life (2013). EACEA 2010/03 Final Report. Saatavilla internetissä: <http://eacea.ec.europa.eu/youth/tools/documents/lse_study_on_youth_participation_2013.pdf> Viitattu 14.11.2014.
- Zeldin, Shepherd, Linda Camino & Matthew Calvert (2003). Toward an Understanding of Youth Engagement in Community Governance: Policy Priorities and Research Directions. Social Policy Report 17:3, 3–19.

Liitteet

Liite 1. Haastattelurunko nuorille

Taustatiedot:

- Sukupuoli, ikä, koulu?
- Miten päädyit nuorisofoorumin järjestämään tapaamiseen / nuorisofoorumin hallitukseen / oppilaskunnan hallitukseen?
- Oletko ollut muissa vastaavissa tapaamisissa? Miten niiden aiheita käsitellään omalla koululla? Miten aiheet ylipäättään valikoituvat?
- Mitä (nuorisofoorumin / oppilaskunnan) hallituksessa tehdään? Mitä itse olet tehnyt?

Aktivointi kuvien avulla

Miten kuvissa olevat asiat liittyvät nuorten elämään ja vaikuttamismahdollisuuksiin?

1. liikenne (bussiaikataulut ja reitit, pyörätiet, autot, ruuhkat, mopot)
2. julkinen kaupunkitila (asuinympäristön ulkonäkö, viihtyisyys, palvelut – oma kaupunginosa, keskusta, harrastuspaikat? kenen ehdoilla pitäisi suunnitella?)
3. raha (toimeentulo, eriarvoisuus, rahan valta)
4. turvallisuus (valvonta, turvallisuus, vartijat esim. ostoskeskuksissa)
5. luonto, metsä (ympäristöongelmat, luonnonsuojelu, vapaaehtoistyö)
6. kansainvälisyys (kansainväliset suhteet, Eurooppa, kehitysmaat, maahanmuutto, nationalismi, vihapuhe, rasismi, tasa-arvo, suvaitsevaisuus)
7. ruoka (pikaruoka, kouluruoka, kasvisruoka, ruokapaikat, ruokavalinnoilla vaikuttaminen, terveelliset elämäntavat)
8. äänestäminen (edustuksellinen demokratia, politiikan tila, kunnallinen tai valtionpolitiikka, äänestysikä)

Mitkä teemat kiinnostavat eniten? Mihin teemoihin haluaisit vaikuttaa?

Vaikuttaminen nuorena

- Miten yhteiskunnallisiin asioihin voi vaikuttaa alaikäisenä?
- entä miten täysi-ikäisyys muuttaa vaikuttamismahdollisuuksia?
 - o äänestäminen
 - o ehdolle asettuminen
 - o kansalaisaloite
- viralliset, myös alaikäisille avoimet keinot
 - o nettifoorumit, esim. valma-valmistelufoorumi,
 - o alueellisen vaikuttamisen Alvari-työryhmät
 - o asukasillat, yleisötilaisuudet
 - o nettikyselyt (ajankohtaisista teemoista / erikseen nuorille suunnattuna?)
 - o nuorisotilat, talotoimikunnat
 - o oppilaskunnat
- minkälaisia epävirallisia / suoria vaikuttamistapoja voisit kokeilla? mitä hyväksyt, mitä et?
 - o kirjeet, sähköpostit, soitot päättäjille

- mielipidekirjoitukset, blogi
- nettikeskustelut
- keskustelut kavereiden kanssa
- mielenosoitus
- talonvaltaukset, kadunvaltaukset
- yhdistystoiminta, vapaaehtoistyö
 - urheiluseurat
 - ympäristöjärjestöt
 - lapset ja nuoret
 - vanhukset
 - eläimet
 - kehitysapu
 - vammaiset
 - seurakunta
 - puolue
 - muut
- entä ”passiiviset vaikuttamisen keinot”
 - adressien allekirjoitus
 - ”5 senttiä hyväntekeväisyyteen” -tyyppiset kampanjat
 - kulutusvalinnat
 - nettisivujen klikkailu / ”tykkääminen”
 - boikotointi
 - hyväntekeväisyys
- Miten muuten haluaisit vaikuttaa? Puuttuuko tästä jotain?
- Miten (nuorten) erilaiset mielipiteet tulisi huomioida? Miten itse huomioit ne?
- Kuka voi vaikuttaa nuorten asioihin / edustaa nuoria?
- Ketä itse koet edustavasi?
- Vaikuttamisen tasot – paikallinen (koulu / kunta), kansallinen, kansainvälinen:
 - mikä kiinnostaa eniten?
 - miten nuorilla mahdollisuus vaikuttaa eri tasoihin?
- MITÄ HALUAISIT VIELÄ SANOA?

Hyvä asiantuntija,

Tässä dokumentissa on esitetty **kuusi teemaa**, joiden puitteissa toivomme sinun kertovan henkilökohtaisen asiantuntijanäkemyksesi. Teemojen alla on **viitteellisiä kysymyksiä**, joiden avulla voit esimerkiksi jäsentää vastaustasi. **Kaikkiin viitteellisiin kysymyksiin ei siis tarvitse vastata**, vaan tärkeämpää on se, että tuot esille kunkin teeman alla juuri ne asiat, jotka mielestäsi ovat olennaisimpia. Kaikki **vastaukset käsitellään ehdottoman luottamuksellisesti tutkimuseettisten periaatteiden mukaisesti ja niitä käytetään vain tieteelliseen tutkimukseen**. Tutkimuksen tuloksia ei kirjoiteta sillä tavoin, että tietty mielipide ja vastaaja voitaisiin yhdistää toisiinsa ulkopuolisen taholta. Myöskään kaupungit eivät ole tapauskohtaisesti tunnistettavissa, eikä tutkimuksessa tehdä vertailuja eri kaupunkien välillä.

Toivon, että vastaisit 4.3. mennessä. Vastauksen voi lähettää sähköpostin liitetiedostona alla olevaan osoitteeseen. Mikäli kokisit mielekkäämpänä perinteisen haastattelun, tulen mielelläni haastattelemaan paikan päälle. Saatuaani kirjallisen vastauksesi, otan yhteyttä myös puhelimitse, jotta voimme tarvittaessa vielä käydä läpi mahdollisesti jonkin epäselväksi jääneen asian.

Yhteistyöterveisin,

Pia Bäcklund

FT, tutkijatohtori

Johtamiskorkeakoulu (ent. Yhdyskuntatieteiden laitos)

Tampereen yliopisto

[tutkijan yhteystiedot]

1 Millaisena koet yleisesti ottaen lasten ja nuorten osallistumisen tilanteen omassa kaupungissasi?

Millä tavalla lasten ja nuorten osallistumiseen omassa kaupungissasi mielestäsi suhtaudutaan? Koetko, että asiasta vallitsee yhtenäinen käsitys? Keille kaikille lasten ja nuorten osallistuminen kaupungin sisällä mielestäsi kuuluu? Onko lasten ja nuorten osallistuminen organisoitu tällä hetkellä mielestäsi toimivalla tavalla? Onko omassa kaupungissasi jokin erityinen lasten ja nuorten osallistumiseen liittyvä asia, joka on mielestäsi hyvällä tai huonolla mallilla verrattuna muihin suomalaisiin kaupunkeihin? Jos on, niin mikä? Mistä arvelet edellisen johtuvan?

Aloita vastaus tästä:

2 Mikä mielestäsi pitäisi olla lasten ja nuorten osallistumisen tavoite ja tarkoitus?

Mihin lasten ja nuorten osallistumisella mielestäsi pyritään tai pitäisi pyrkiä? Mikä on mielestäsi lapsilta ja nuorilta saatujen näkemysten merkitys vaikkapa päiväkotien tai koulujen toiminnassa? Millaisena näet aikuisten vastuun lapsilta ja nuorilta saatujen näkemysten hyödyntämisessä? Näetkö tässä joitakin erityisiä haasteita tai mahdollisuuksia? Välitetäänkö lapsille ja nuorille itselleen riittävästi tietoa heidän mahdollisuuksistaan osallistua itselleen tärkeisiin asioihin? Ovatko lapset ja nuoret mielestäsi yleisesti ottaen riittävän tietoisia siitä, millä tavalla yhteiskunnallisia asioita hoidetaan? Millä tavoin hallinnon suunnittelun ja päätöksenteon tunteminen liittyy lasten ja nuorten osallistumiseen? Mitä lapsilta ja nuorilta voi mielestäsi tässä asiassa edellyttää?

Aloita vastaus tästä:

3 Millaisina osallistujina näet lapset ja nuoret?

Kuinka aktiivisia osallistujia lapset ja nuoret ovat omassa kaupungissasi? Millaiset tekijät sinusta vaikuttavat lasten ja nuorten haluun osallistua? Millaiset osallistumisen menetelmät sopivat mielestäsi parhaiten lapsille ja nuorille ja näetkö tässä jotain eroja suhteessa aikuisten osallistumisen tapoihin? Millaiset asiat yhdistävät mielestäsi lapsia ja nuoria ryhmänä? Entä mitä hyvää tai huonoa näet siinä, että lapset ja nuoret osallistuvat ns. edustuksellisen järjestelmän kautta (esim. Lasten Parlamentit, Nuorisovaltuustot, Oppilasneuvostot)? Pitäisikö osallistumisen koskettaa sinusta erityisesti jotakin lapsi- tai nuorisoryhmää? Pitäisikö jonkun ryhmän osallistumista tukea enemmän kuin muiden?

Aloita vastaus tästä:

4 Millaiset asiat liittyvät lasten ja nuorten osallistumiseen?

Onko mielessäsi jotain sellaisia asioita, joiden osalta lasten ja nuorten osallistumista pitäisi ehdottomasti lisätä tai joiden osalta osallistumista ei erityisesti tarvita? Pitäisikö jonkin asian tai asioiden osalta lapsilla ja nuorilla olla päätösvaltaa myös suoraan (ns. vaikuttava osallistuminen)? Miksi, miksi ei? Entä millaisena näet lasten ja nuorten toiveet osallistumiseen liittyen? Ovatko ne mielestäsi realistisia? Millaiset asiat ovat mielestäsi lapsille ja nuorille yleisesti ottaen tärkeimpiä heidän elämässään? Voidaanko kaupungin taholta ja osallistumisen lisäämisen kautta vaikuttaa sinusta myös näihin asioihin?

Aloita vastaus tästä:

5 Miten lasten ja nuorten arjen toimintaympäristöt luovat edellytyksiä osallistumiselle?

Millaisissa paikoissa ja arjen toiminnoissa osallistuminen on mielestäsi tärkeintä? Entä luontevinta? Onko tässä asiassa tapahtunut muutoksia viime vuosina? Oletko törmännyt tapauksiin, jossa toimitaan nähdäksesi erityisen hyvin tai huonosti osallistumisen edistämisen kannalta? Jos olet, niin millaisiin? Mikä pitäisi mielestäsi olla järjestöjen, yhdistysten ja erilaisten harrastuskerhojen rooli osallistumisen järjestämisessä tai siihen aktivoimisessa? Entä kodin?

Aloita vastaus tästä:

6 Onko lasten ja nuorten osallistumiseen liittyvää tietoa mielestäsi saatavilla riittävästi?

Onko lasten ja nuorten osallistumisen tarpeista ja tilanteista saatavilla asiantuntevaa tietoa esimerkiksi uusia käytäntöjä kehitettäessä? Millaiset tietolähteet olet kokenut itse tärkeimmiksi? Onko joku erityinen asia, jonka suhteen tietämys on nykyisellään mielestäsi puutteellista? Tehdäänpö kaupungissasi säännöllistä yhteistyötä lasten ja

nuorten osallistumisasioissa? Jos tehdään, niin keiden toimijoiden kesken? Perustuuko lasten ja nuorten osallistuminen omassa kaupungissasi selkeästi joihinkin kaupungin ulkopuolisiin strategioihin tai toimenpideohjelmiin? Jos perustuu, niin millaisiin? Onko sinusta helppo ymmärtää mistä osallistumisesta on kulloinkin kyse ja mitä sen pitäisi käytännössä tarkoittaa? Miten lasten ja nuorten osallistumista pitäisi mielestäsi arvioida?

Aloita vastaus tästä:

Suuri kiitos panoksestasi tutkimukseen!